

Gerard Marlet & Clemens van Woerkens

De oriëntatie van de bevolking van de Achterhoek

Eindredactie: Nadine van den Berg

Atlas voor gemeenten
Postbus 9627
3506 GP UTRECHT
T 030 2656438
F 030 2656439
E info@atlasvoorgemeenten.nl
I www.atlasvoorgemeenten.nl

© Atlas voor gemeenten, Utrecht, 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De oriëntatie van de bevolking van de Achterhoek

Functionele verbanden tussen de gemeenten in de Achterhoek en hun omgeving, en afbakening van het optimale gebied voor lokaal bestuur en regionale samenwerking

---

Inhoud

Samenvatting en conclusies	7
1 Inleiding	9
2 Functionele verbanden	11
2.1 Werk	13
2.2 Voorzieningen	31
2.3 Natuurrecreatie	115
3 Een nieuwe gebiedsafbakening voor de regio Achterhoek	128
4 Een foto van de regio Achterhoek	133

Samenvatting en conclusies

In dit onderzoek is de oriëntatie van de bevolking van de Achterhoek, en zijn de functionele relaties tussen de gemeenten in de Achterhoek, onderzocht. Uit het onderzoek blijkt allereerst dat de gemiddelde oriëntatie voor werk en voorzieningen en recreatie van de inwoners van de gemeenten Doetinchem en Winterswijk voornamelijk uitgaat naar de eigen stad.

De inwoners van de gemeenten Oost Gelre en Aalten zijn voor de genoemde functies in meerderheid aangewezen op de stad Winterswijk. De inwoners van de gemeenten Montferland, Bronckhorst en Oude IJsselstreek zijn in meerderheid aangewezen op het werk en de voorzieningen in de stad Doetinchem. En omgekeerd zijn de inwoners van de stad Doetinchem vooral aangewezen op de natuur en landschappelijke schoonheid in de gemeenten in de omgeving. De inwoners van de gemeente Berkelland richten zich tot slot in meerderheid op steden buiten de Achterhoek, met name op Enschede.

Volgens de analyse in dit onderzoek ligt het voor de hand om bij regionale samenwerking te kiezen voor een onderverdeling van de huidige regio Achterhoek in twee subregio's. Enerzijds Winterswijk & omstreken, dat dan bestaat uit (delen van) de huidige gemeenten Winterswijk, Aalten en Oost Gelre. En anderzijds Doetinchem & omstreken; (delen van) de huidige gemeenten Doetinchem, Bronckhorst, Montferland en Oude IJsselstreek. De huidige gemeente Berkelland zou zich dan beter op Twente kunnen richten.

Binnen deze twee subregio's zijn de functionele verbanden het sterkst. Dat zijn naar verwachting dan ook de gebieden waarbinnen publieke investeringen het meest renderen, en een optimale allocatie van publieke middelen zal plaatsvinden. Dat is niet alleen van belang voor een optimale allocatie van bijvoorbeeld nieuwe openbare voorzieningen, maar ook voor optimaal regionaal arbeidsmarktbeleid (het aansluiten van de regionale vraag naar op het regionale aanbod van arbeid), en een optimale uitvoering van de decentraliseringsoperatie in het sociale domein.

Daarnaast is dit naar verwachting ook de gebiedsindeling waarbinnen maatregelen in het kader van de krimp- en vergrijzingsproblematiek, zoals het ruimtelijke concentreren van onderwijsinstellingen en andere

voorzieningen waarvoor op lokaal niveau in de toekomst mogelijk onvoldoende draagvlak zal bestaan, het beste renderen.

De regio's Doetinchem & omstreken en Winterswijk & omstreken lijken overigens erg op elkaar. Ze bestaan beide bijvoorbeeld voor een relatief groot deel uit natuur en agrarisch terrein. De woongebieden in beide regio's maken niet alleen een relatief klein onderdeel uit van het totale areaal, ze zijn bovendien in relatief lage dichtheden bebouwd. De gemiddelde woonoppervlakte per woning is dan ook relatief groot. (Potentiële) inwoners van beide regio's hebben dan ook relatief veel ruimte tot hun beschikking, zowel in als om het huis.

De bevolking van beide regio's bestaat voor een relatief groot deel uit 65-plussers, en er zijn (met name in Doetinchem en omgeving) relatief weinig kinderen tussen 0 en 9 jaar. Het aandeel jongeren tussen 10 en 19 jaar is opmerkelijk genoeg juist weer groter dan gemiddeld in de andere regio's in Nederland. Het aandeel hoger opgeleiden is echter weer benedengemiddeld.

De relatief lage aantrekkingskracht van de regio Achterhoek op verhuizende huishoudens verklaart waarom het aandeel hoger opgeleiden onder de bevolking relatief laag is, en de regio relatief gevoelig is voor bevolkingskrimp. Die lage aantrekkingskracht is met name het gevolg van het feit dat er vanuit de woonlocaties in de Achterhoek relatief weinig banen binnen acceptabele tijd te bereiken zijn. Daarnaast laat ook het voorzieningenniveau te wensen over.

Een van de belangrijkste maatregelen waarmee de aantrekkingskracht van de regio aanzienlijk zou kunnen worden vergroot, is het slechten van de grensbarrières op de arbeidsmarkt. Als banen over de grens op dezelfde wijze als banen binnen de landsgrenzen zouden meewegen in de overweging van mensen om ergens te gaan wonen en werken, zou de bereikbaarheid van banen binnen acceptabele reistijd vanuit de woonlocaties in de Achterhoek ineens bovengemiddeld zijn, en daarmee de aantrekkingskracht van de regio. Een vergelijkbaar effect kan naar verwachting worden bereikt met maatregelen waarmee de bereikbaarheid van de rest van Nederland vanuit de Achterhoek wordt verbeterd, zoals het doortrekken van de A18 en een betere aansluiting op het OV-netwerk.

1 Inleiding

De gemeenten in de regio Achterhoek¹ willen in juni 2013 een besluit nemen over de gewenste samenwerkingsverbanden per 1 januari 2014. Om dat onderbouwd te kunnen doen is onderzoek gedaan naar de functionele relaties binnen de regio. In deze rapportage wordt daarvan verslag gedaan.

Het onderzoek heeft geleid tot een afbakening van het gebied waarbinnen die functionele relaties het sterkst zijn, en waarbinnen bestuurlijke samenwerking naar verwachting tot optimaal efficiënt lokaal bestuur zal leiden. Daarmee wordt de vraag beantwoord welk gebied het maatschappelijk optimale gebied is voor regionale samenwerking en lokaal bestuur. Tevens wordt duidelijk of er eventueel nog andere gebieden buiten de Achterhoek zijn waarmee de gemeenten in de Achterhoek het beste zouden kunnen gaan samenwerken.

Om tot dat resultaat te komen is in hoofdstuk 2 allereerst voor verschillende thema's met kwantitatieve analyses onderzocht welke gemeenten in welke mate van elkaar afhankelijk zijn. De functionele relaties zijn gedetailleerd onderzocht voor werk, diverse voorzieningen en natuurrecreatie. De uitkomst uit dit deel van het onderzoek is een overzicht van de functionele relaties tussen de verschillende gemeenten in de Achterhoek, en hun omgeving. Welk deel van de bevolking van Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk is voor winkelen, cultuurbezoek, ziekenhuiszorg, etc. afhankelijk van de eigen gemeente? En welk deel van een andere gemeente in de regio Achterhoek, zoals Doetinchem of Winterswijk, of daarbuiten, zoals Zutphen, Enschede of Arnhem?

Op basis van die functionele relaties is in hoofdstuk 3 bepaald wat de optimale schaal voor regionale samenwerking is. Het gebied waarbinnen de functionele verbanden het sterkst zijn is letterlijk afgebakend. Zo ontstaat een nieuwe kaart van de regio Achterhoek, waarbinnen volgens de gehanteerde methode de uitkomsten van lokaal bestuur en/of regionale samenwerking optimaal zijn.

---

¹ De regio Achterhoek is in de analyses in eerste instantie afgebakend langs de grenzen van het samenwerkingsverband in het kader van de Samenwerkingsregeling Regio Achterhoek. Die regio Achterhoek bestaat uit de volgende acht gemeenten: Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, en Winterswijk.

Tot slot worden in hoofdstuk 4 de kenmerken van de nieuw afgebakende regio(s) in de Achterhoek met kengetallen in kaart gebracht. Hoe groot is het gebied? Hoeveel mensen wonen er? Hoeveel banen zijn er? Hoe ziet de samenstelling van de bevolking eruit? En hoe verhouden die kengetallen zich tot de andere regio's in Nederland? Daarmee ontstaat een eerste indruk van de sterkten en zwakten van de regio(s). Speciale aandacht wordt daarbij besteed aan de aantrekkingskracht van de regio in relatie tot (het voorkomen van) bevolkingsdaling. Welke factoren bepalen de relatieve aantrekkingskracht van de regio? En op welke manier kan die worden versterkt?

---

2 Functionele verbanden

In dit hoofdstuk worden allereerst de functionele verbanden tussen de gemeenten in de Achterhoek, en hun omgeving, in kaart gebracht. Waar zijn de inwoners van die gemeenten met name op georiënteerd? Voor verschillende thema's is onderzocht op welke gemeenten de inwoners van de Achterhoek zich met name richten. Bij het in kaart brengen van die functionele verbanden en de afhankelijkheid tussen verschillende gebieden spelen niet alleen ligging en nabijheid een rol, maar ook de aanwezigheid van infrastructuur (auto en OV) en congestie.

Niet alleen de arbeidsmarkt en de woon-werkpendel, maar zoveel mogelijk lokale thema's, en de bijbehorende indicatoren, zijn in de analyse betrokken. Er wordt rekening gehouden met het gedrag van mensen op de arbeidsmarkt, de woningmarkt en de markt voor voorzieningen en recreatie. Met de analyse wordt bepaald welk deel van de inwoners van een bepaald gebied in welke mate afhankelijk is van de voorzieningen, het werk en de natuur in een bepaalde gemeente.

De analyse houdt behalve met het aanbod van werk en voorzieningen, rekening met de behoefte aan variëteit, diversiteit en kwaliteit bij de potentiële werknemer en consument, én de bereidheid om daarvoor te reizen. De behoefte aan variëteit betekent dat een inwoner van een bepaald gebied een keuze wil kunnen maken uit een voldoende gevarieerd aanbod aan werk of voorzieningen. De bereidheid om te reizen zorgt ervoor dat het belang van voorzieningen voor een inwoner van een bepaald gebied afneemt naarmate die voorzieningen verder weg liggen.

Een kleine behoefte aan variëteit leidt over het algemeen tot een voorkeur voor het gebruik van de lokale voorzieningen, een grote behoefte aan variëteit leidt tot een voorkeur voor verder weg gelegen locaties, waar het aantal voorzieningen groot is; meestal de dichtstbijzijnde wat grotere stad. Een geringe bereidheid om te reizen leidt tot veel gebruik van lokale voorzieningen, een grotere bereidheid om te reizen tot het gebruik van verder weg gelegen voorzieningen.

De parameters voor diversiteit en bereidheid om te reizen zijn bepaald op basis van empirische kennis over de bereidheid om te reizen voor werk en voorzieningen, en de behoefte aan variëteit. Meer dan zestig procent van de

beroepsbevolking is bijvoorbeeld bereid om twintig minuten per auto te reizen voor werk, terwijl slechts twintig procent van de bevolking bereid is om dat te doen voor een voorstelling in de schouwburg. Met het openbaar vervoer (OV) zijn mensen overigens bereid weer wat langer van en naar het werk te reizen. En hoger opgeleiden zijn bereid verder te reizen dan lager opgeleiden. Met die verschillen in voorkeuren tussen mensen is rekening gehouden.²

Een inwoner van een bepaalde locatie maakt een inventarisatie van de in de buurt aanwezige banen en voorzieningen. Hij voert zijn bereidheid tot reizen net zo lang op totdat hij genoeg keuze (variëteit en kwaliteit) heeft. Wat 'genoeg keuze' is, is niet voor iedere inwoner van die locatie hetzelfde. Sommige mensen nemen genoegen met een beperkte keuzemogelijkheid dichtbij, anderen willen een grotere keuzemogelijkheid, en zijn bereid daarvoor verder te reizen. Als zich dichtbij de woonlocatie veel werk of voorzieningen bevinden, is de bereidheid om verder te reizen meestal gering. Sommige inwoners van Gendringen zullen bijvoorbeeld genoegen nemen met het eigen winkelaanbod, en niet bereid zijn voor meer keuze naar Doetinchem te reizen. Voor andere inwoners van Gendringen zal dat niet gelden, zij zullen juist wel bereid zijn voor meer keuzemogelijkheden naar Doetinchem, of Arnhem, of een andere stad, te reizen.

Een individuele inventarisatie van de mogelijkheden zal over het algemeen worden afgebroken zodra een stad met relatief veel werk of voorzieningen 'bereikt is'. Nog verder zoeken levert dan niet veel extra keuzemogelijkheden meer op, omdat reistijden steeds verder zullen toenemen terwijl het extra gevonden aanbod beperkt is. Een stad met veel werk en voorzieningen in de buurt van een woonlocatie zal al snel de voorkeurslocatie voor de inwoners van die locatie zijn.

Vanuit alle woonlocaties in de gemeenten in de Achterhoek is berekend hoe belangrijk het werk en de voorzieningen in alle Nederlandse gemeenten voor de inwoners van die woonlocaties zijn. De uitkomst van die analyse is het aandeel inwoners van de gemeenten in de Achterhoek dat voor werk of voorzieningen afhankelijk is van de eigen gemeente of van een gemeente in de buurt. De analyse is uitgevoerd op postcodeniveau omdat dat een

---

² Als extra plausibiliteitstoets zijn de uitkomsten van de analyse vergeleken met het feitelijke gebruik van werk en voorzieningen, zoals het werkelijke aantal ziekenhuisopnames per locatie, het aantal leerlingen per school, het aantal bezoekers aan theaters, en bestaand koopstromenonderzoek.

zuiverdere benadering van het gedrag van werknemers en consumenten oplevert dan een analyse op gemeenteniveau. In de kaarten en tabellen in dit hoofdstuk zijn de resultaten— omwille van de bruikbaarheid — op gemeenteniveau gepresenteerd. Voor de gebiedsafbakening in hoofdstuk 3 wordt wel de analyse op 4-positie-postcodeniveau gebruikt.

2.1 Werk

De functionele relaties voor werk zijn gebaseerd op de feitelijke pendel voor hoofdbanen; de baan waaruit het grootste inkomen wordt verdiend (bron CBS). De primaire bron voor deze gegevens zijn de belastingaangiften. In onderstaande tabellen en kaarten zijn de resultaten gepresenteerd vanuit het perspectief van de beroepsbevolking van de gemeenten in de Achterhoek: het aandeel van een bepaalde gemeente in de werkgelegenheid van de beroepsbevolking van de gemeenten in de Achterhoek, als percentage van de totale beroepsbevolking in de gemeenten in de Achterhoek.

Uit de tabellen en kaarten blijkt allereerst dat over het algemeen de meerderheid van de beroepsbevolking in de gemeente zelf werkt. Dat is geen uniek verschijnsel voor de Achterhoek, maar geldt voor de meeste gemeenten in Nederland. De meeste mensen werken namelijk nog steeds in de plaatselijke detailhandel of andere lokaal verzorgende sectoren. Van de mensen die buiten de gemeente werken, werkt het merendeel in de naburige gemeenten of de dichtstbijzijnde wat grotere stad, zoals Winterswijk of Doetinchem.

De meeste inwoners van de gemeente Aalten werken in Aalten zelf: 52,83%, op ruime afstand gevolgd door de gemeente Oude IJsselstreek (onder andere Varsseveld, Terborg en Gendringen) waar 11,32% van de beroepsbevolking uit Aalten werkt (tabel 2.1). 8,49% werkt in Winterswijk en hetzelfde percentage in de gemeente Oost Gelre (Lichtevoorde en Groenlo), 7,55% werkt in Doetinchem, en de rest werkt verder weg (onder andere in Arnhem; 1,89% van de beroepsbevolking in Aalten).

Van de beroepsbevolking van de gemeente Berkelland werkt 45,14% in de eigen gemeente en de rest elders; 7,43% in Oost Gelre, 5,71% in Enschede, Haaksbergen en Lochem, 4% in Winterswijk en 2,86% in Doetinchem, Hengelo en Zutphen (tabel 2.2).

Van de beroepsbevolking in de gemeente Bronckhorst (onder andere Zelhem, Hummelo en Vorden) werkt het merendeel buiten de gemeente. 20,14% werkt in het naburige Doetinchem en 10,42 % werkt in Zutphen (tabel 2.3). De rest van de beroepsbevolking van de gemeente Bronckhorst werkt verspreid over een groter gebied, onder andere in de steden Arnhem, Deventer en Apeldoorn.

De inwoners van de gemeente Doetinchem werken in merendeel (58,52%) in de eigen stad (tabel 2.4). Ook Arnhem is een relatief belangrijke werkgever voor de inwoners van de gemeente Doetinchem, net als de Oude IJsselstreek (beide 5,68%). Ook de gemeenten Montferland (Didam, Zeddam en 's-Heerenberg), Bronckhorst, Zevenaar en Duiven leveren nog redelijk wat banen voor de inwoners van de gemeente Doetinchem.

De inwoners van de gemeente Montferland (tabel 2.5) werken op hun beurt behalve in de eigen gemeente (35,51%) in belangrijke mate in Doetinchem (18,84%) of Arnhem (10,87%). Ook Zevenaar, Oude IJsselstreek en Duiven zijn nog belangrijke werklocaties voor de beroepsbevolking uit de gemeente Montferland.

De inwoners van de gemeente Oost Gelre (Groenlo en Lichtenvoorde) werken in merendeel (57,6%) in de eigen gemeente (tabel 2.6). Slechts 8% werkt in Winterswijk, en 6,4% in Doetinchem. De rest van de beroepsbevolking uit Oost Gelre werkt voornamelijk in Berkelland, Aalten, Oude IJsselstreek, Enschede, Arnhem en Bronckhorst.

De inwoners van de gemeente Oude IJsselstreek (tabel 2.7) werken in belangrijke mate in de eigen gemeente (48,7%), of in de naburige stad Doetinchem (22,73%). Ook de gemeenten Montferland, Aalten, Arnhem en Oost Gelre zijn nog belangrijke werkgevers voor Oude IJsselstreek. De stad Winterswijk levert een opvallend kleine bijdrage aan het aantal banen voor de beroepsbevolking uit de gemeente Oude IJsselstreek.

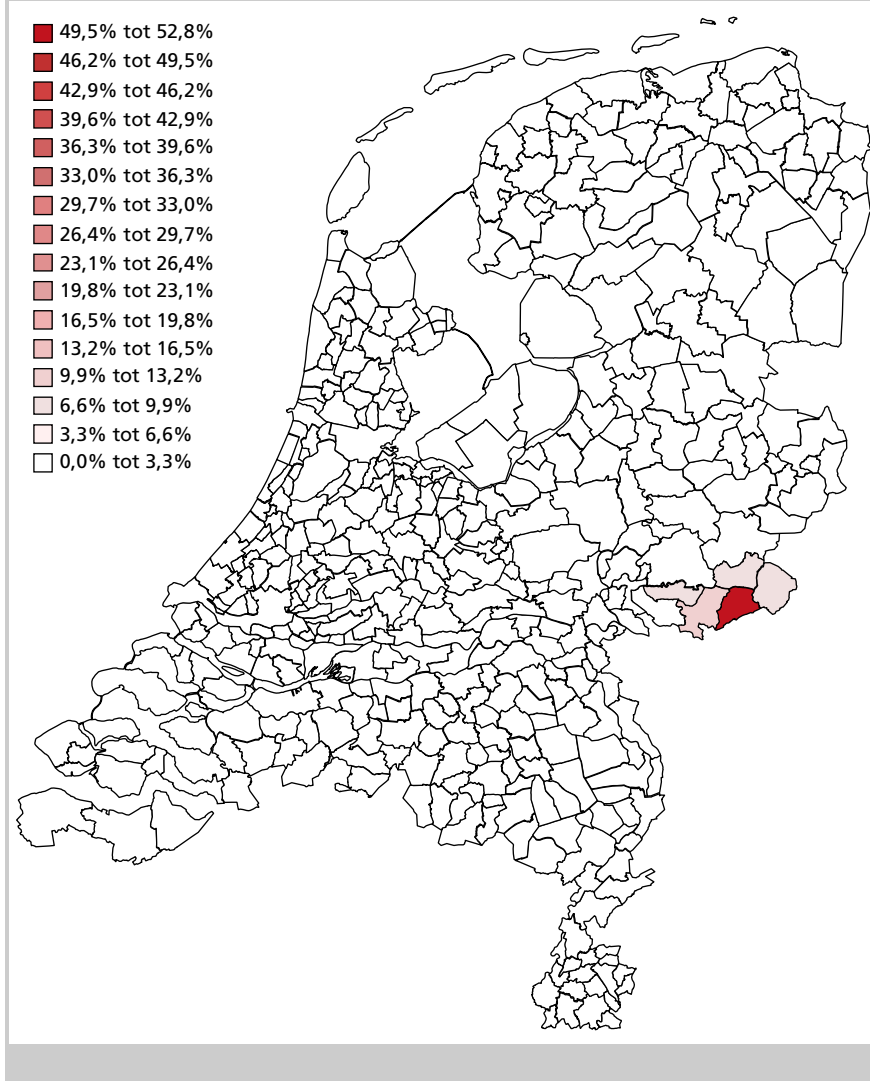
De beroepsbevolking uit de stad Winterswijk (tabel 2.8) zelf werkt – tot slot – vooral in de eigen stad (63,64%). Daarnaast dragen vooral de gemeente Oost Gelre (Lichtenvoorde en Groenlo) en in mindere mate de gemeenten Aalten, Berkelland en Doetinchem nog bij aan het banenaanbod voor de inwoners van Winterswijk.

Tabel 2.1 Waar werkt Aalten? De regionale oriëntatie van de beroepsbevolking van Aalten op de arbeidsmarkt

Gemeente	Uitgaande pendel vanuit Aalten (x 1000 personen)	Oriëntatie van de beroepsbevolking van Aalten (percentage van de werkzame beroepsbevolking in Aalten dat voor werk afhankelijk is van een gemeente)
Aalten	5,6	52,83%
Oude IJsselstreek	1,2	11,32%
Oost Gelre	0,9	8,49%
Winterswijk	0,9	8,49%
Doetinchem	0,8	7,55%
Arnhem	0,2	1,89%
Berkelland	0,2	1,89%
Montferland	0,2	1,89%
Apeldoorn	0,1	0,94%
Bronckhorst	0,1	0,94%
Enschede	0,1	0,94%
Lochem	0,1	0,94%
Zevenaar	0,1	0,94%
Zutphen	0,1	0,94%
rest Nederland	< 0,1	< 0,10%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.1 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare werkgelegenheid voor de beroepsbevolking in Aalten

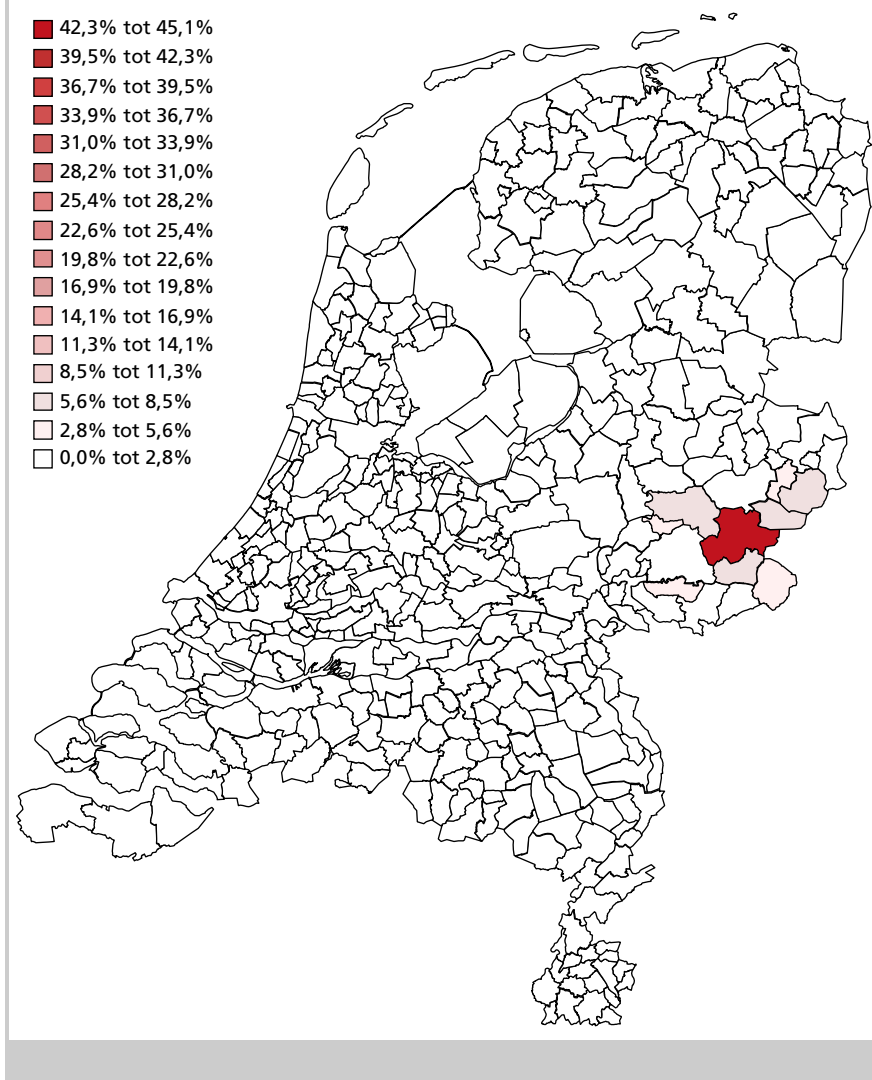

Tabel 2.2 Waar werkt Berkelland? De regionale oriëntatie van de beroepsbevolking van Berkelland op de arbeidsmarkt

Gemeente	Uitgaande pendel vanuit Berkelland (x 1000 personen)	Oriëntatie van de beroepsbevolking van Berkelland (percentage van de werkzame beroepsbevolking in Berkelland dat voor werk afhankelijk is van een gemeente)
Berkelland	7,9	45,14%
Oost Gelre	1,3	7,43%
Enschede	1,0	5,71%
Haaksbergen	1,0	5,71%
Lochem	1,0	5,71%
Winterswijk	0,7	4,00%
Doetinchem	0,5	2,86%
Hengelo (O.)	0,5	2,86%
Zutphen	0,5	2,86%
Bronckhorst	0,4	2,29%
Hof van Twente	0,4	2,29%
Almelo	0,3	1,71%
Apeldoorn	0,3	1,71%
Deventer	0,3	1,71%
Arnhem	0,2	1,14%
Oude IJsselstreek	0,2	1,14%
Utrecht	0,2	1,14%
Aalten	0,1	0,57%
Amersfoort	0,1	0,57%
Amsterdam	0,1	0,57%
Diemen	0,1	0,57%
Oldenzaal	0,1	0,57%
Rheden	0,1	0,57%
Rijssen-Holten	0,1	0,57%
rest Nederland	0,1	0,57%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.2 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare werkgelegenheid voor de beroepsbevolking in Berkelland

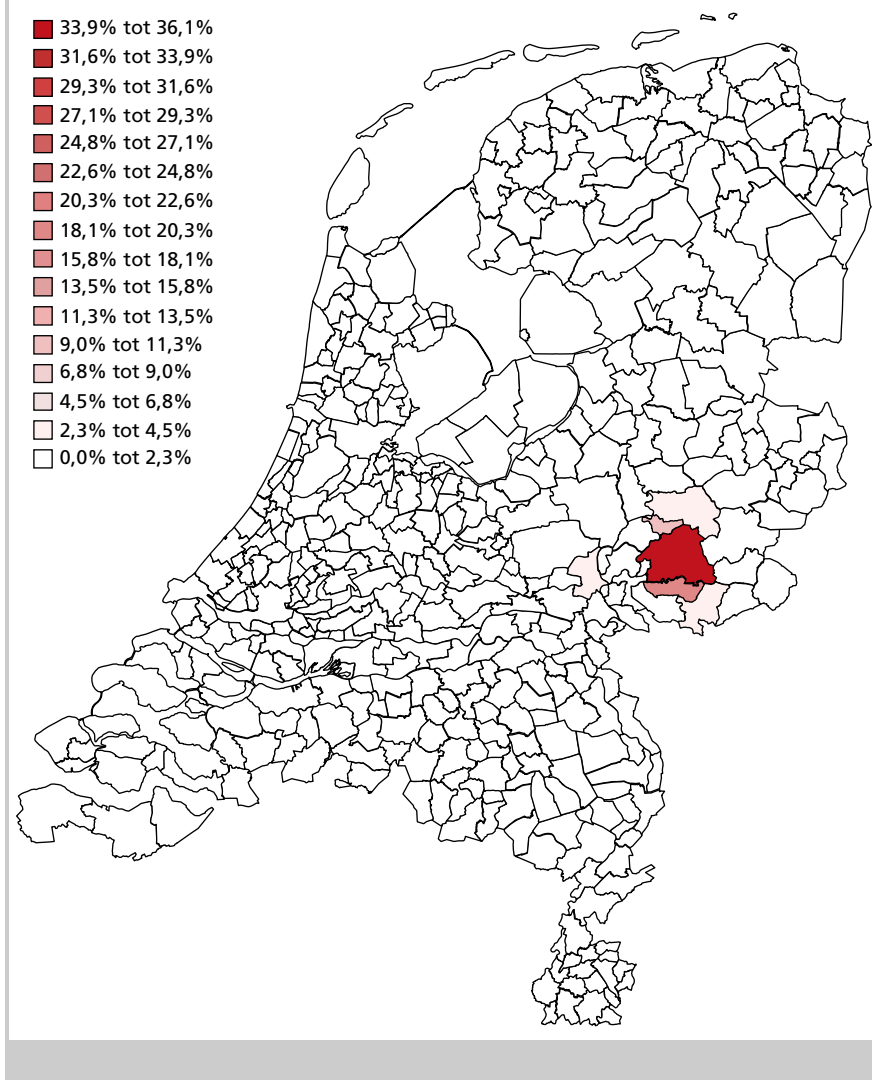

Tabel 2.3 Waar werkt Bronckhorst? De regionale oriëntatie van de beroepsbevolking van Bronckhorst op de arbeidsmarkt

Gemeente	Uitgaande pendel vanuit Bronckhorst (x 1000 personen)	Oriëntatie van de beroepsbevolking van Bronckhorst (percentage van de werkzame beroepsbevolking in Bronckhorst dat voor werk afhankelijk is van een gemeente)
Bronckhorst	5,2	36,11%
Doetinchem	2,9	20,14%
Zutphen	1,5	10,42%
Arnhem	0,5	3,47%
Oude IJsselstreek	0,5	3,47%
Lochem	0,4	2,78%
Apeldoorn	0,3	2,08%
Berkelland	0,3	2,08%
Deventer	0,3	2,08%
Doesburg	0,2	1,39%
Duiven	0,2	1,39%
Montferland	0,2	1,39%
Oost Gelre	0,2	1,39%
Rheden	0,2	1,39%
Zevenaar	0,2	1,39%
Aalten	0,1	0,69%
Amsterdam	0,1	0,69%
Brummen	0,1	0,69%
Den Haag	0,1	0,69%
Diemen	0,1	0,69%
Ede	0,1	0,69%
Enschede	0,1	0,69%
Hengelo (O.)	0,1	0,69%
Nijmegen	0,1	0,69%
rest Nederland	0,4	2,78%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.3 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare werkgelegenheid voor de beroepsbevolking in Bronckhorst

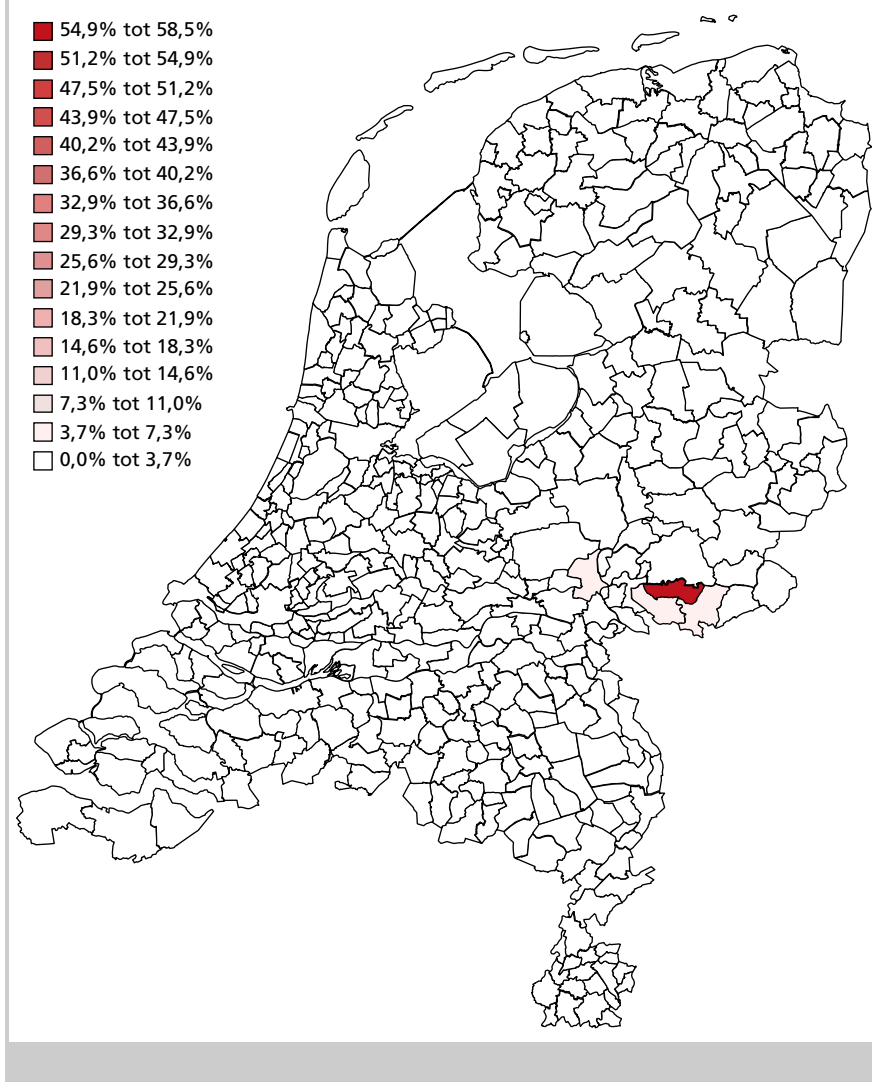

Tabel 2.4 Waar werkt Doetinchem? De regionale oriëntatie van de beroepsbevolking van Doetinchem op de arbeidsmarkt

Gemeente	Uitgaande pendel vanuit Doetinchem (x 1000 personen)	Oriëntatie van de beroepsbevolking van Doetinchem (percentage van de werkzame beroepsbevolking in Doetinchem dat voor werk afhankelijk is van een gemeente)
Doetinchem	13,4	58,52%
Arnhem	1,3	5,68%
Oude IJsselstreek	1,3	5,68%
Montferland	1,0	4,37%
Bronckhorst	0,8	3,49%
Zevenaar	0,6	2,62%
Duiven	0,4	1,75%
Aalten	0,3	1,31%
Apeldoorn	0,3	1,31%
Oost Gelre	0,3	1,31%
Rheden	0,3	1,31%
Zutphen	0,3	1,31%
Doesburg	0,2	0,87%
Nijmegen	0,2	0,87%
Utrecht	0,2	0,87%
Winterswijk	0,2	0,87%
Amersfoort	0,1	0,44%
Amsterdam	0,1	0,44%
Berkelland	0,1	0,44%
Brummen	0,1	0,44%
Den Haag	0,1	0,44%
Deventer	0,1	0,44%
Ede	0,1	0,44%
Enschede	0,1	0,44%
rest Nederland	1,0	4,37%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.4 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare werkgelegenheid voor de beroepsbevolking in Doetinchem

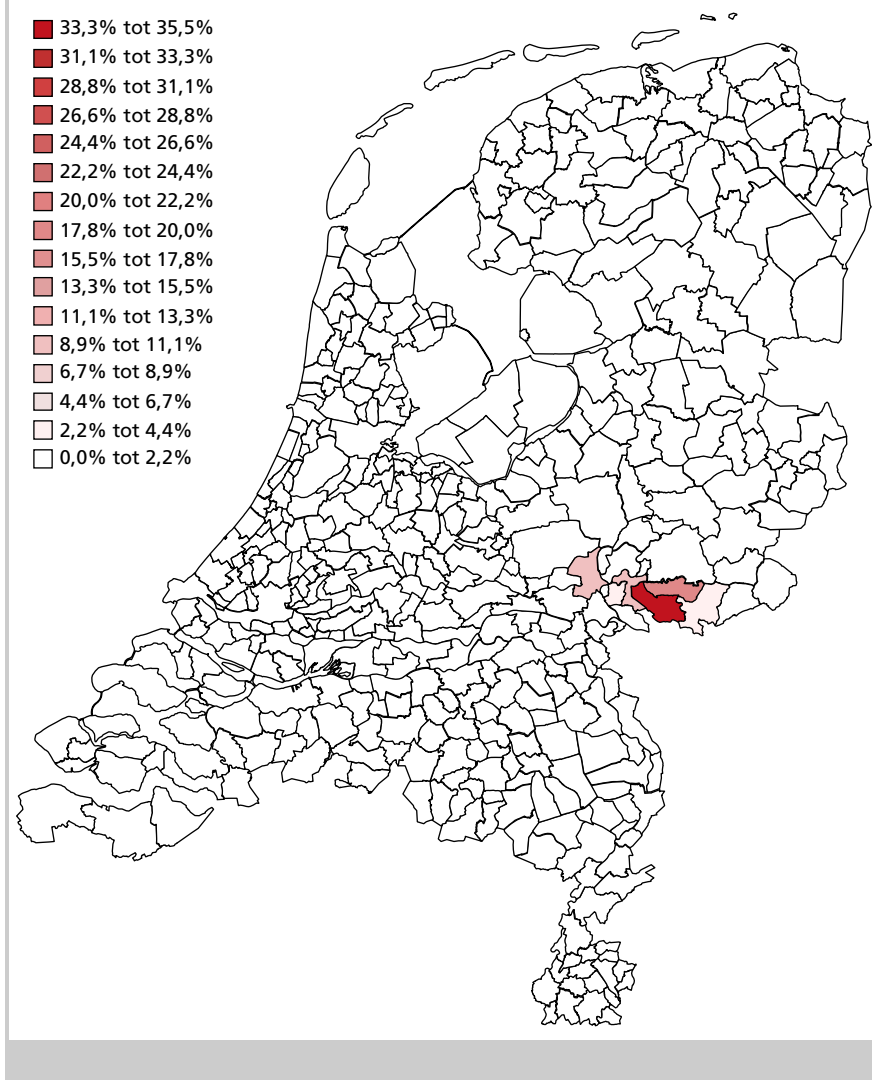

Tabel 2.5 Waar werkt Montferland? De regionale oriëntatie van de beroepsbevolking van Montferland op de arbeidsmarkt

Gemeente	Uitgaande pendel vanuit Montferland (x 1000 personen)	Oriëntatie van de beroepsbevolking van Montferland (percentage van de werkzame beroepsbevolking in Montferland dat voor werk afhankelijk is van een gemeente)
Montferland	4,9	35,51%
Doetinchem	2,6	18,84%
Arnhem	1,5	10,87%
Zevenaar	1,3	9,42%
Oude IJsselstreek	0,6	4,35%
Duiven	0,5	3,62%
Apeldoorn	0,2	1,45%
Bronckhorst	0,2	1,45%
Nijmegen	0,2	1,45%
Rheden	0,2	1,45%
Utrecht	0,2	1,45%
Aalten	0,1	0,72%
Amsterdam	0,1	0,72%
Deventer	0,1	0,72%
Doesburg	0,1	0,72%
Ede	0,1	0,72%
Haarlemmermeer	0,1	0,72%
Lingewaard	0,1	0,72%
Oost Gelre	0,1	0,72%
Overbetuwe	0,1	0,72%
Renkum	0,1	0,72%
Rijnwaarden	0,1	0,72%
Westervoort	0,1	0,72%
Winterswijk	0,1	0,72%
rest Nederland	< 0,1	< 0,10%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.5 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare werkgelegenheid voor de beroepsbevolking in Montferland

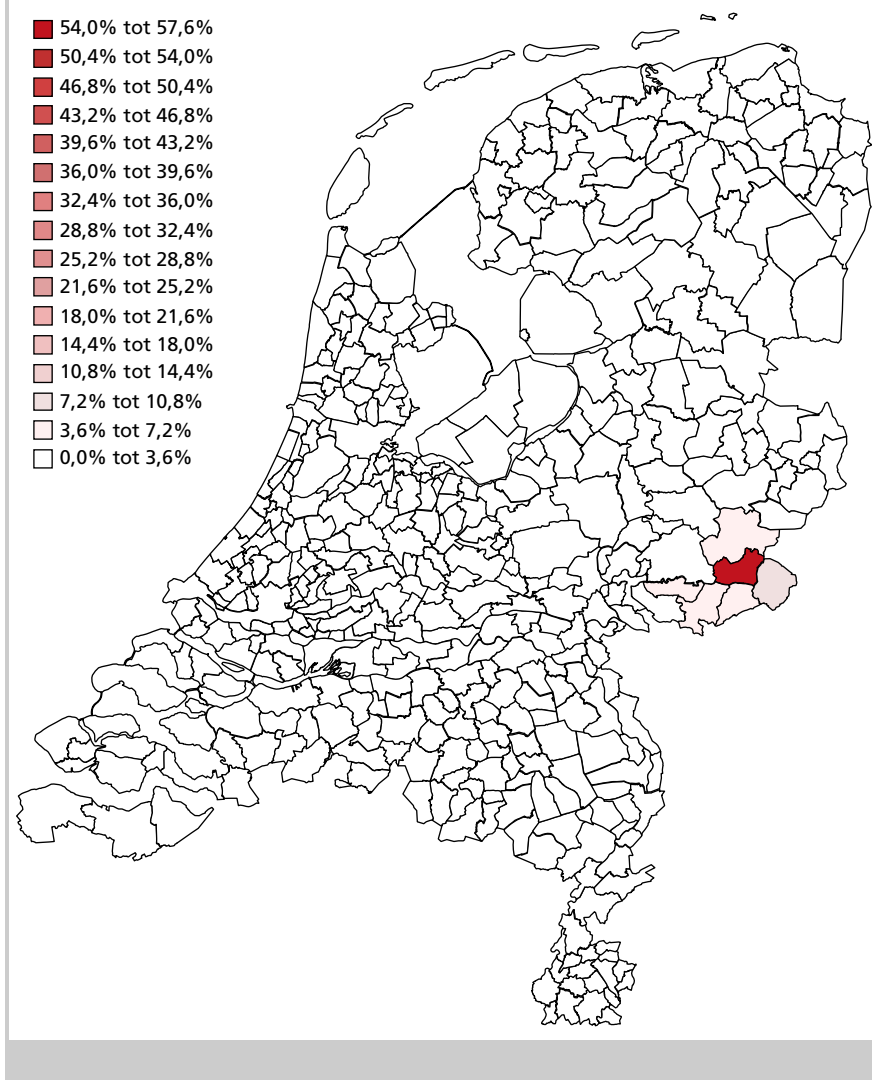

Tabel 2.6 Waar werkt Oost Gelre? De regionale oriëntatie van de beroepsbevolking van Oost Gelre op de arbeidsmarkt

Gemeente	Uitgaande pendel vanuit Oost Gelre (x 1000 personen)	Oriëntatie van de beroepsbevolking van Oost Gelre (percentage van de werkzame beroepsbevolking in Oost Gelre dat voor werk afhankelijk is van een gemeente)
Oost Gelre	7,2	57,60%
Winterswijk	1,0	8,00%
Doetinchem	0,8	6,40%
Berkelland	0,7	5,60%
Aalten	0,5	4,00%
Oude IJsselstreek	0,5	4,00%
Enschede	0,3	2,40%
Arnhem	0,2	1,60%
Bronckhorst	0,2	1,60%
Apeldoorn	0,1	0,80%
Deventer	0,1	0,80%
Duiven	0,1	0,80%
Haaksbergen	0,1	0,80%
Hengelo (O.)	0,1	0,80%
Hof van Twente	0,1	0,80%
Lochem	0,1	0,80%
Montferland	0,1	0,80%
Rheden	0,1	0,80%
Utrecht	0,1	0,80%
Zutphen	0,1	0,80%
rest Nederland	< 0,1	< 0,10%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.6 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare werkgelegenheid voor de beroepsbevolking in Oost Gelre

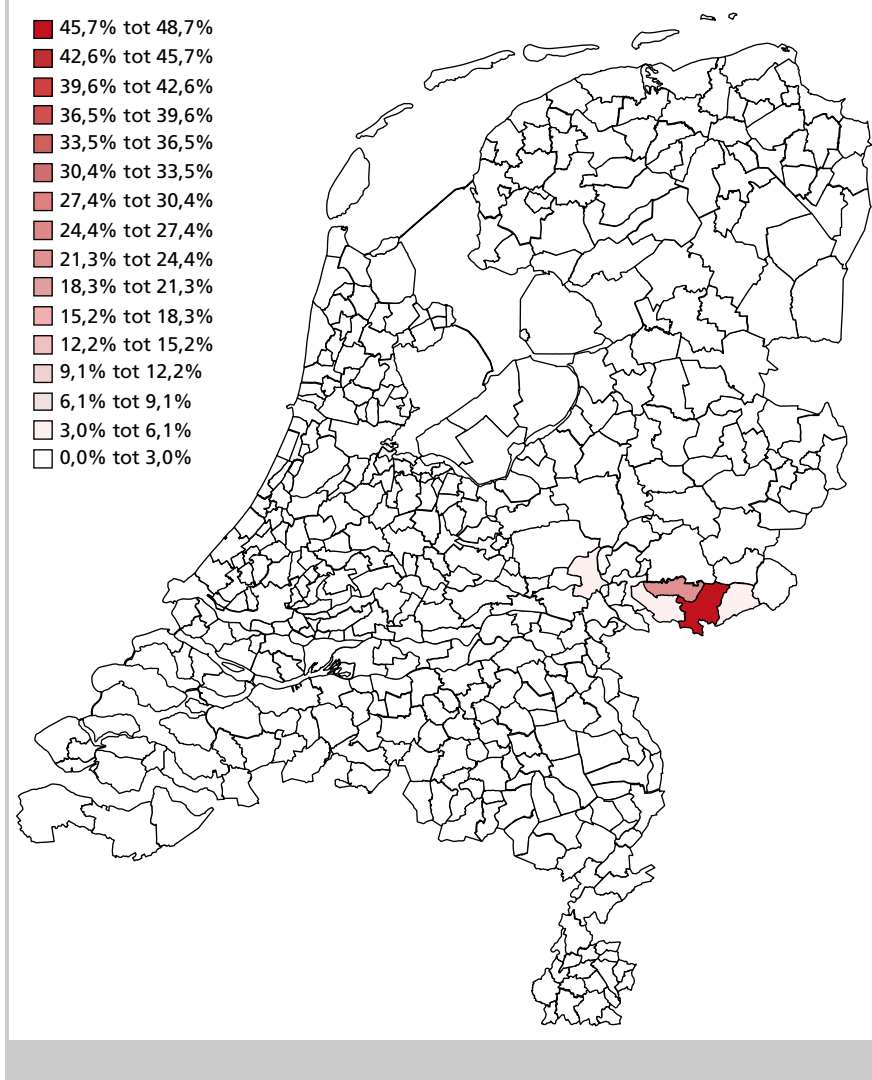

Tabel 2.7 Waar werkt Oude IJsselstreek? De regionale oriëntatie van de beroepsbevolking van Oude IJsselstreek op de arbeidsmarkt

Gemeente	Uitgaande pendel vanuit Oude IJsselstreek (x 1000 personen)	Oriëntatie van de beroepsbevolking van Oude IJsselstreek (percentage van de werkzame beroepsbevolking in Oude IJsselstreek dat voor werk afhankelijk is van een gemeente)
Oude IJsselstreek	7,5	48,70%
Doetinchem	3,5	22,73%
Montferland	0,8	5,19%
Aalten	0,6	3,90%
Arnhem	0,5	3,25%
Oost Gelre	0,4	2,60%
Bronckhorst	0,3	1,95%
Zevenaar	0,3	1,95%
Duiven	0,2	1,30%
Winterswijk	0,2	1,30%
Amsterdam	0,1	0,65%
Apeldoorn	0,1	0,65%
Berkelland	0,1	0,65%
Deventer	0,1	0,65%
Diemen	0,1	0,65%
Enschede	0,1	0,65%
Lochem	0,1	0,65%
Nijmegen	0,1	0,65%
Rheden	0,1	0,65%
Utrecht	0,1	0,65%
Zutphen	0,1	0,65%
rest Nederland	< 0,1	< 0,10%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.7 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare werkgelegenheid voor de beroepsbevolking in Oude IJsselstreek

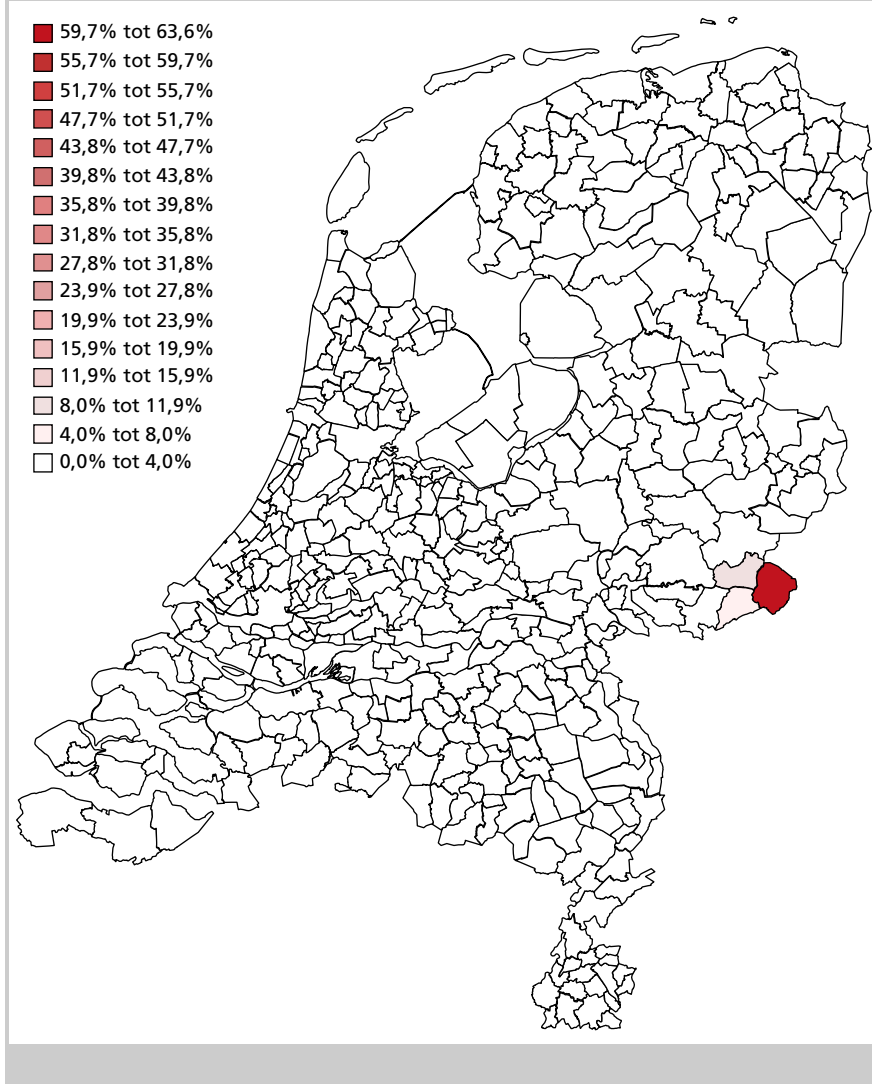

Tabel 2.8 Waar werkt Winterswijk? De regionale oriëntatie van de beroepsbevolking van Winterswijk op de arbeidsmarkt

Gemeente	Uitgaande pendel vanuit Winterswijk (x 1000 personen)	Oriëntatie van de beroepsbevolking van Winterswijk (percentage van de werkzame beroepsbevolking in Winterswijk dat voor werk afhankelijk is van een gemeente)
Winterswijk	7,0	63,64%
Oost Gelre	1,3	11,82%
Aalten	0,5	4,55%
Berkelland	0,4	3,64%
Doetinchem	0,4	3,64%
Enschede	0,3	2,73%
Oude IJsselstreek	0,3	2,73%
Amsterdam	0,1	0,91%
Apeldoorn	0,1	0,91%
Arnhem	0,1	0,91%
Bronckhorst	0,1	0,91%
Hengelo (O.)	0,1	0,91%
Lochem	0,1	0,91%
Utrecht	0,1	0,91%
Zwolle	0,1	0,91%
rest Nederland	< 0,1	< 0,10%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.8 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare werkgelegenheid voor de beroepsbevolking in Winterswijk

2.2 Voorzieningen

De meeste eerdere pogingen om regio's op objectieve gronden af te bakenen – zoals bij het bepalen van de zogenoemde COROP-gebieden – beperken zich tot de reikwijdte van de regionale arbeidsmarkt, en de woon-werkpendel. Een dergelijke methode is echter gebaseerd op een verouderde visie op de relatie tussen stad en ommeland. Steden hebben naast een productiefunctie steeds meer ook een consumptiefunctie.³ Datzelfde geldt voor de ommelanden van de steden, die bijvoorbeeld belangrijk zijn voor de behoefte aan natuurrecreatie bij de stedelingen. Daarom worden in dit onderzoek functionele relaties niet alleen bepaald voor werk (paragraaf 2.1), maar in ook voor zoveel mogelijk voorzieningen (deze paragraaf), en voor natuurrecreatie (paragraaf 2.3).

Winkels

De uitkomsten in onderstaande tabellen en kaarten laten zien dat de steden Doetinchem en Winterswijk voor de inwoners van de niet-stedelijke gemeenten belangrijker zijn als stad om in te winkelen, dan als stad om in te werken. Voor veel inwoners van de gemeenten in de Achterhoek is een van die beide steden de belangrijkste winkelstad. Een uitzondering is de gemeente Berkelland, waarvan de inwoners ook voor winkelen voornamelijk op de eigen gemeente zijn gericht. Voor de inwoners van Berkelland spelen bovendien de Twentse steden Hengelo en Enschede een belangrijke rol.

Ook de inwoners van Oost Gelre zijn behalve op Winterswijk en Doetinchem voor winkelen in belangrijke mate op de eigen gemeente (voornamelijk Groenlo) gericht. De inwoners van de gemeente Bronckhorst kijken behalve naar Doetinchem voor winkelen naar de stad Zutphen. Voor de inwoners van Doetinchem zelf is behalve de eigen stad ook Arnhem van belang, en hetzelfde geldt voor de inwoners van Montferland. De inwoners van de gemeente Oude IJsselstreek richten zich tot slot voor winkelen in eerste instantie op Doetinchem, maar deels ook op de eigen gemeente, en op Arnhem.

Alleen de winkels voor niet-dagelijkse boodschappen, ofwel: de winkels voor mode en luxeartikelen (bron: VGM), zijn overigens in de analyse meegenomen. Het idee daarachter is dat mensen winkels voor dagelijkse

---

³ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers Nijmegen).

boodschappen dicht bij huis willen, maar voor grotere aankopen en *fun shopping* vaak aangewezen zijn op een nabijgelegen stad.⁴ De gebruikte reistijdwaarderingsfunctie voor winkels gaat ervan uit dat de meeste mensen bereid zijn enige tijd te reizen om te winkelen, maar dat die bereidheid voor langere reistijden vrij snel afneemt. Dat betekent concreet dat winkels binnen 25 minuten reistijd heel belangrijk zijn, maar dat verder weg gelegen winkels relatief minder belangrijk zijn.

Cultuur

Ook voor het aanbod aan podiumkunsten zijn de meeste inwoners van de Achterhoek vooral op de steden Doetinchem, Winterswijk en – in mindere mate – Arnhem gericht. Hier speelt echter ook het aanbod in de gemeente Oude IJsselstreek (de DRU Fabriek) een belangrijke rol voor de regio. De inwoners van de gemeente Aalten zijn voor deze cultuurvorm bijvoorbeeld weliswaar het meeste gericht op Doetinchem, maar direct gevolgd door het aanbod in de gemeente Oude IJsselstreek, dat voor Aalten belangrijker is dan het aanbod in Winterswijk. De inwoners van Berkelland richten zich wederom meer op de Twentse steden Hengelo en Enschede dan op de steden in de Achterhoek.

Voor de inwoners van de gemeente Bronckhorst zijn naast Doetinchem ook Zutphen en Arnhem van belang. De inwoners van Doetinchem zelf kijken voor een avondje cultuur in eerste instantie naar de eigen stad, maar ook naar Arnhem en de gemeente Oude IJsselstreek. De inwoners van Montferland zijn ook vooral op Doetinchem en in mindere mate Arnhem en de gemeente Oude IJsselstreek gericht. En de inwoners van de gemeente Oost Gelre verdelen hun aandacht tussen Doetinchem en Winterswijk. Voor de inwoners van Winterswijk zelf is het aanbod in de eigen stad het belangrijkste. En van de inwoners van de gemeente Oude IJsselstreek zijn naast het aanbod in de eigen gemeente ook de steden Doetinchem en, in mindere mate, Arnhem van belang.

Deze analyse is gebaseerd op het aantal uitvoeringen in de podiumkunsten (popmuziek, klassieke muziek, dans en theater) per locatie.⁵ De gebruikte

---

⁴ W. Christaller, 1933: Die zentralen Orte in Süddeutschland (Jena).

⁵ Daarbij zijn niet alleen grote zelfstandige podia meegenomen – zoals Schouwburg Amphion en het Gruitpoorttheater in Doetinchem, Schouwburg De Storm in Winterswijk, de DRU Cultuurfabriek in Uft, de Schouwburg Lochem, en de Hanzehof en het Luxortheater in Zutphen – maar ook andere locaties waar regelmatig professionele uitvoeringen in de podiumkunsten plaatsvinden, zoals Partycentrum Plok in Didam, Café Merleyn en Sociaal Cultureel Eetcafé Het Borghuis in Doetinchem, Het Barghse Huus in 's-Heerenberg, de Rockstake en de Radstake in Heelweg, 't

reistijdwaarderingsfunctie voor cultuur gaat ervan uit dat de meeste mensen bereid zijn enige tijd te reizen om een theater te bezoeken, maar dat die bereidheid voor langere reistijden (boven de dertig minuten) laag is.

Voetbal

Naast het bezoeken van podiumkunsten is een vergelijkbare analyse gedaan voor het bezoeken van een voetbalwedstrijd. Behalve met de locatie van voetbalstadions is in die analyse ook rekening gehouden met de prestaties van de clubs, vanuit het idee dat mensen liever naar een wedstrijd gaan van een club die bovenin de eredivisie meedraait, dan een club die onderaan de eerste divisie bungelt. De bron van de gebruikte Voetbalindex is de jaarlijkse *Atlas voor gemeenten*.⁵

Uit die analyse blijkt vanzelfsprekend dat Doetinchem (De Graafschap) voor de meeste inwoners van de Achterhoek de belangrijkste stad is voor het bezoeken van een voetbalwedstrijd, maar ook Arnhem (Vitesse) speelt een rol. De inwoners van de oostelijke helft van de Achterhoek richten zich volgens deze methode daarnaast ook op Enschede (FC Twente), dat voor de inwoners van de gemeente Berkelland zelfs de belangrijkste leverancier van profvoetbal is.

Horeca

Voor de regionale oriëntatie van de horecaconsument is niet gerekend met het totale horeca-aanbod, maar met de culinaire kwaliteit van dat aanbod. Die culinaire kwaliteit is gebaseerd op de beoordelingen die de gerenommeerde restaurantgidsen zoals *Michelin* en *Lekker* geven aan de restaurants in de Achterhoek.⁷ Omdat er in de Achterhoek zelf vrijwel geen restaurants zijn met een vermelding in een van beide gidsen (alleen Restaurant De Olliemölle in Borculo en Restaurants Wolfersveen in Zelhem hebben een vermelding), richten de inwoners van de Achterhoek zich voor culinaire kwaliteit volgens deze methode vooral op Arnhem en Nijmegen.

Pakhuus in Silvolde, Eucalypta in Winterswijk, JC Elbekurkie in Meddo, Activiteitscentrum De Pol in Aalten, Jeugdcentrum i'Varca in Lintelo, City Lido in Groenlo, Het Kamertheater in Almen, het Openluchttheater Eibergen, Het Galgenveld in Borculo, Partycentrum Dieckseheeren in Didam, Kapel op 't Rijsselt in Eefde, Openluchttheater Engbergen in Gendringen en Openluchttheater Lochem in Lochem en Zutpop in Zutphen. Zie voor een beschrijving van de gehanteerde definities en criteria voor opname in de analyse: N. van den Berg, G. Marlet, R. Ponds, C. van Woerkens, 2011: Podiumpeiler 2011. Jaarlijkse monitor voor de podiumkunsten en de muziekindustrie (MCN/TIN, Amsterdam).

⁶ Zie: G. A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2012: Atlas voor gemeenten 2012 (VOC Uitgevers, Nijmegen).

⁷ Ibidem.

Voortgezet onderwijs

De oriëntatie voor het volgen van voortgezet onderwijs beperkt zich vaak tot de eigen gemeente. Als gemeenten zelf een middelbare school hebben – en dat geldt voor alle gemeenten in de Achterhoek – zijn de jongeren in die gemeente daar in eerste instantie op gericht. De oriëntatie voor voortgezet onderwijs is bepaald voor de vestigingen van scholen voor het voortgezet onderwijs (bron: VGM).⁸ De bijbehorende reistijdwaarderingsfunctie valt relatief snel af, omdat de meeste mensen simpelweg de school kiezen die zich het dichtst in de buurt bevindt. Dat komt omdat de meeste leerlingen per fiets reizen, waardoor een relatief korte afstand al snel tot een relatief lange reistijd leidt. Om die reden is de regionale reikwijdte van scholen in het voortgezet onderwijs relatief klein, veel kleiner dan bij andere voorzieningen uit deze analyse.

Hoger beroepsonderwijs

Hbo-instellingen zijn juist weer dun gezaaid in de Achterhoek; alleen Doetinchem heeft een PABO (Iselinge). De meeste potentiële studenten in de Achterhoek zijn dan ook gericht op een stad buiten de Achterhoek, vooral Arnhem. Als Doetinchem (of Winterswijk) wel een volwaardige hbo-instelling zou hebben, zou die kunnen rekenen op een relatief groot verzorgingsgebied

Zorg

De oriëntatie voor zorg is gebaseerd op een analyse met het aanbod aan ziekenhuizen, zowel algemene ziekenhuizen als academische ziekenhuizen, categorale ziekenhuizen en psychiatrische ziekenhuizen (bron: VGM). Voor andere zorginstellingen ontbreken landsdekkende data. De modeluitkomsten voor zorg zijn gebaseerd op een sneller afvallende reistijdwaarderingsfunctie dan bij winkels en cultuur., omdat mensen bij hun keuze anticiperen op mogelijke toekomstige spoedgevallen. Dat betekent dat vooral ziekenhuizen binnen een kwartier reistijd worden gebruikt, en dat verder weg gelegen ziekenhuizen snel minder belangrijk worden. Dat is ook de reden dat het grootste deel van de inwoners van de Achterhoek op de ziekenhuizen in Winterswijk en Doetinchem zijn aangewezen, en in mindere mate op Zevenaar (met een dependance van het Rijnstate Ziekenhuis) en op steden buiten de Achterhoek, zoals Enschede, Zutphen en Arnhem.

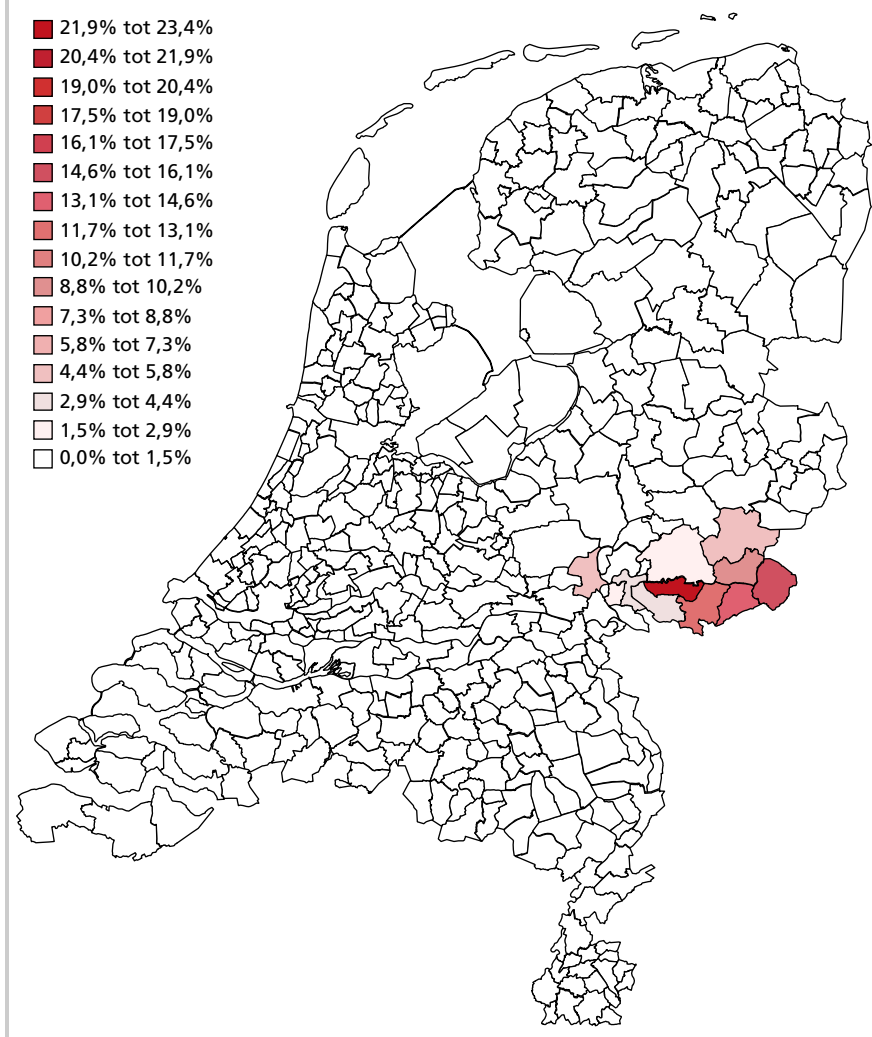
⁸ Daarbij is er noodgedwongen vanuit gegaan dat alle scholen dezelfde opleidingen bieden, hetgeen mogelijkerwijze tot vertekende uitkomsten kan leiden.

Tabel 2.9 Waar winkelt Aalten? De regionale oriëntatie van de consumenten in Aalten voor winkels mode en luxe

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Aalten	Als percentage van het totale klantenpotentieel in Aalten
Doetinchem	6.400	23,4%
Winterswijk	4.000	14,6%
Aalten	4.000	14,5%
Oude IJsselstreek	3.300	12,0%
Oost Gelre	2.600	9,5%
Arnhem	1.500	5,6%
Berkelland	1.300	4,7%
Montferland	1.200	4,2%
Zevenaar	900	3,2%
Bronckhorst	500	1,7%
Duiven	500	1,7%
Rheden	300	1,2%
Doesburg	300	1,1%
Haaksbergen	200	0,7%
Westervoort	100	0,4%
Nijmegen	100	0,3%
Lochem	100	0,3%
Lingewaard	< 100	0,1%
Zutphen	< 100	0,1%
Hengelo (O.)	< 100	0,1%
Enschede	< 100	0,1%
Overbetuwe	< 100	0,1%
Hof van Twente	< 100	0,1%
Renkum	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.9 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare winkels voor mode en luxe voor de volwassen inwoners van Aalten

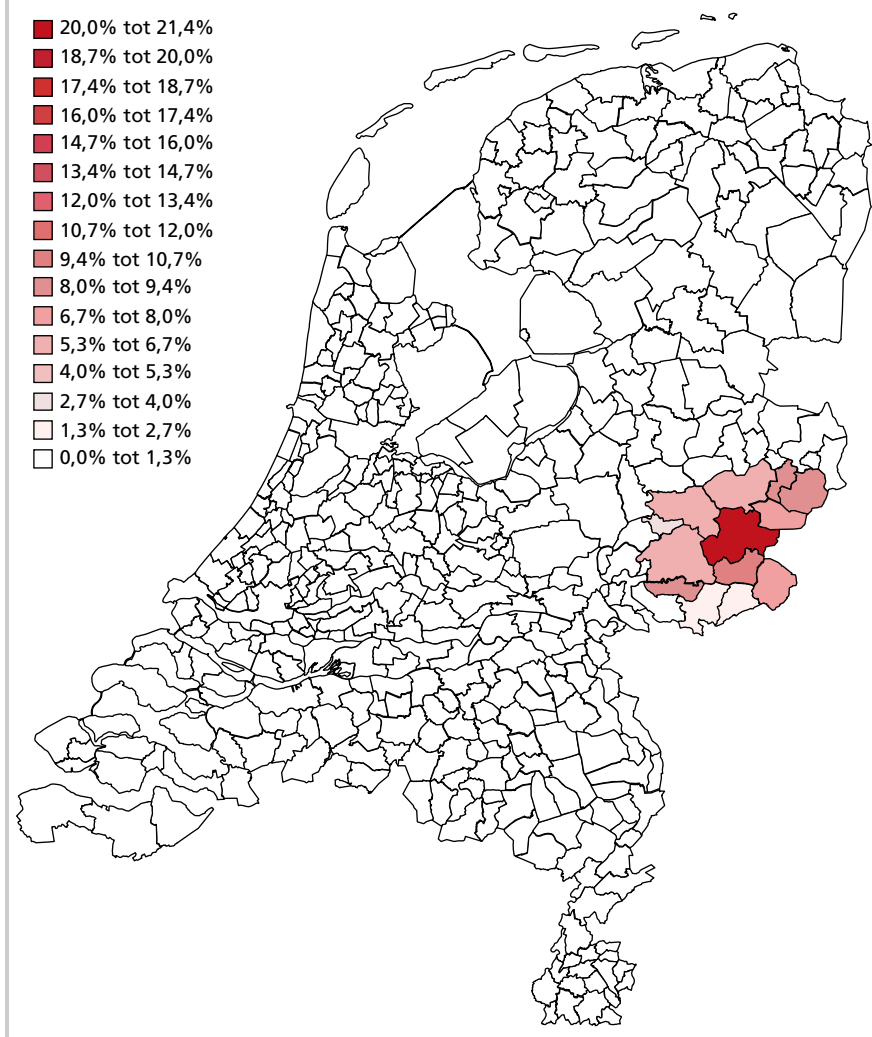
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.10 Waar winkelt Berkelland? De regionale oriëntatie van de consumenten in Berkelland voor winkels mode en luxe

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Berkelland	Als percentage van het totale klantenpotentieel in Berkelland
Berkelland	9.700	21,4%
Oost Gelre	4.500	10,0%
Hengelo (O.)	3.800	8,5%
Enschede	3.800	8,3%
Doetinchem	3.700	8,2%
Winterswijk	3.500	7,7%
Haaksbergen	3.300	7,3%
Lochem	2.700	5,9%
Hof van Twente	2.400	5,4%
Bronckhorst	2.400	5,4%
Zutphen	1.600	3,6%
Aalten	1.000	2,1%
Oude IJsselstreek	700	1,6%
Rijssen-Holten	600	1,3%
Borne	200	0,5%
Wierden	200	0,5%
Deventer	200	0,5%
Montferland	200	0,3%
Almelo	100	0,3%
Oldenzaal	100	0,2%
Doesburg	100	0,1%
Brummen	100	0,1%
Zevenaar	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,3%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.10 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare winkels voor mode en luxe voor de volwassen inwoners van Berkelland

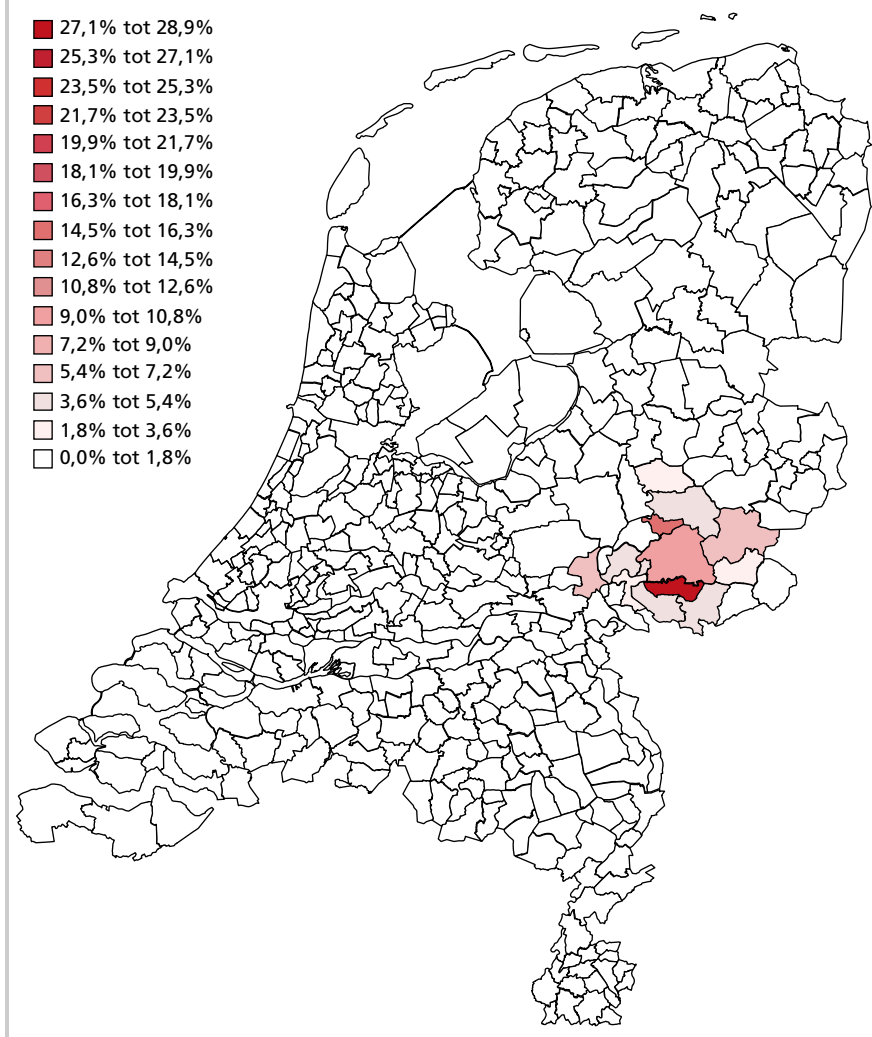
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.11 Waar winkelt Bronckhorst? De regionale oriëntatie van de consumenten in Bronckhorst voor winkels mode en luxe

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Bronckhorst	Als percentage van het totale klantenpotentieel in Bronckhorst
Doetinchem	11.000	28,9%
Zutphen	5.700	15,0%
Bronckhorst	3.700	9,8%
Berkelland	2.200	5,8%
Arnhem	2.100	5,4%
Lochem	1.900	5,0%
Oude IJsselstreek	1.500	4,0%
Doesburg	1.500	4,0%
Montferland	1.400	3,8%
Rheden	1.400	3,7%
Deventer	1.200	3,2%
Zevenaar	1.100	2,8%
Oost Gelre	800	2,2%
Duiven	700	1,8%
Brummen	500	1,3%
Aalten	300	0,8%
Winterswijk	200	0,4%
Westervoort	200	0,4%
Voorst	100	0,3%
Rijssen-Holten	100	0,3%
Nijmegen	100	0,3%
Hof van Twente	100	0,2%
Lingewaard	< 100	0,1%
Apeldoorn	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,3%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.11 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare winkels voor mode en luxe voor de volwassen inwoners van Bronckhorst

Bron: Atlas voor gemeenten

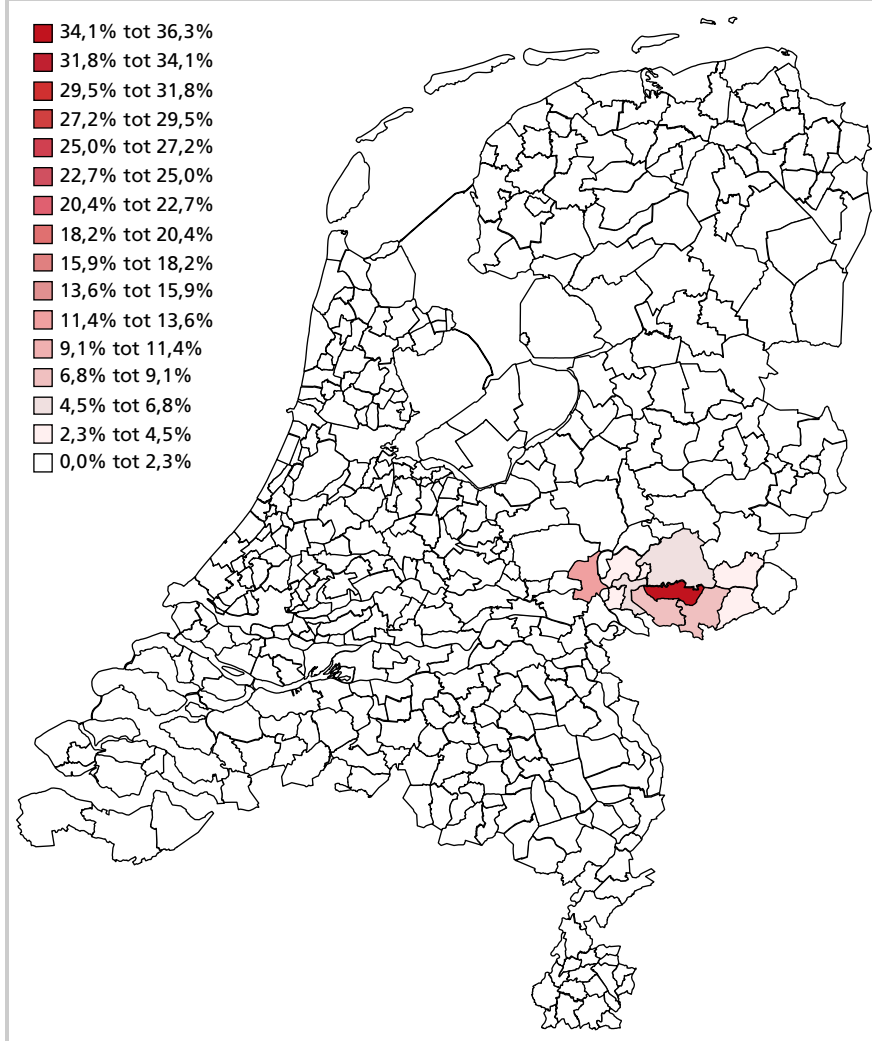

Tabel 2.12 Waar winkelt Doetinchem? De regionale oriëntatie van de consumenten in Doetinchem voor winkels mode en luxe

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Doetinchem	Als percentage van het totale klantenpotentieel in Doetinchem
Doetinchem	20.400	36,3%
Arnhem	7.200	12,9%
Oude IJsselstreek	5.100	9,1%
Montferland	3.900	7,0%
Zevenaar	3.700	6,5%
Bronckhorst	3.000	5,3%
Doesburg	2.200	4,0%
Rheden	2.100	3,7%
Duiven	1.900	3,3%
Oost Gelre	1.600	2,9%
Aalten	1.300	2,3%
Zutphen	1.200	2,2%
Berkelland	700	1,2%
Westervoort	500	0,9%
Nijmegen	400	0,7%
Lingewaard	200	0,4%
Lochem	200	0,3%
Overbetuwe	100	0,2%
Renkum	100	0,2%
Rijnwaarden	100	0,1%
Winterswijk	100	0,1%
Brummen	100	0,1%
Ede	100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.12 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare winkels voor mode en luxe voor de volwassen inwoners van Doetinchem

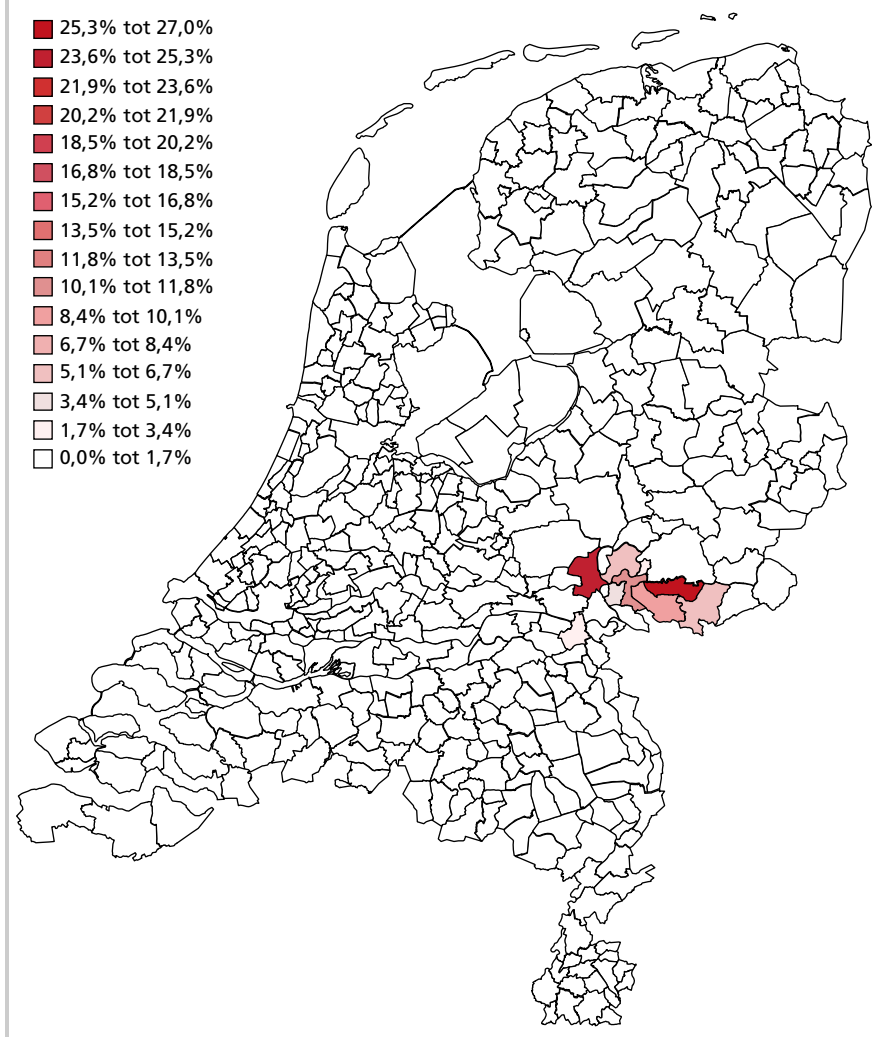
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.13 Waar winkelt Montferland? De regionale oriëntatie van de consumenten in Montferland voor winkels mode en luxe

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Montferland	Als percentage van het totale klantenpotentieel in Montferland
Doetinchem	9.500	27,0%
Arnhem	8.800	25,1%
Zevenaar	3.600	10,2%
Montferland	3.100	8,8%
Oude IJsselstreek	2.300	6,7%
Rheden	1.800	5,2%
Duiven	1.600	4,5%
Doesburg	1.000	2,7%
Nijmegen	800	2,2%
Westervoort	500	1,5%
Bronckhorst	500	1,3%
Aalten	400	1,1%
Oost Gelre	400	1,1%
Lingewaard	300	0,7%
Overbetuwe	200	0,5%
Renkum	200	0,4%
Rijnwaarden	100	0,4%
Ede	100	0,3%
Zutphen	100	0,2%
Apeldoorn	< 100	0,1%
Veenendaal	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.13 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare winkels voor mode en luxe voor de volwassen inwoners van Montferland

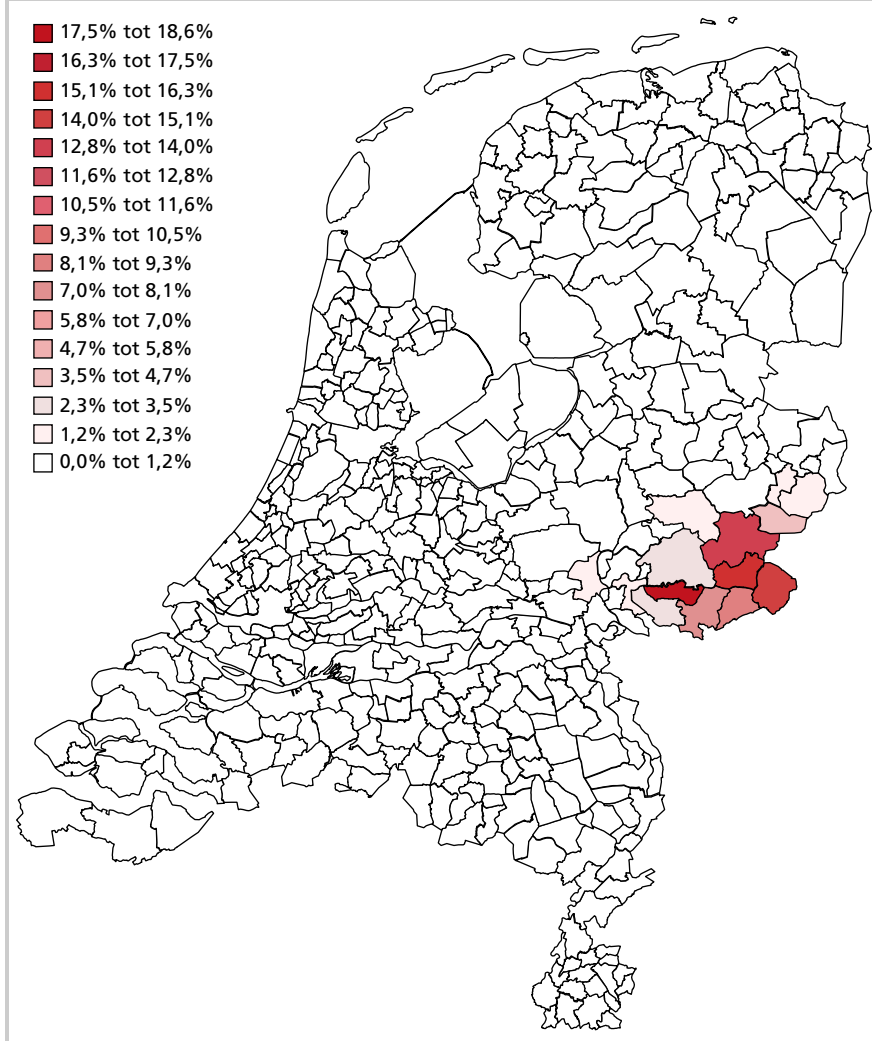
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.14 Waar winkelt Oost Gelre? De regionale oriëntatie van de consumenten in Oost Gelre voor winkels mode en luxe

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Oost Gelre	Als percentage van het totale klantenpotentieel in Oost Gelre
Doetinchem	5.600	18,6%
Oost Gelre	4.700	15,8%
Winterswijk	4.300	14,2%
Berkelland	4.200	13,8%
Aalten	2.500	8,2%
Oude IJsselstreek	2.100	7,2%
Haaksbergen	1.100	3,6%
Bronckhorst	900	2,9%
Montferland	800	2,7%
Arnhem	700	2,2%
Enschede	600	1,9%
Lochem	500	1,8%
Hengelo (O.)	500	1,7%
Zevenaar	500	1,6%
Hof van Twente	300	1,0%
Duiven	300	1,0%
Rheden	100	0,5%
Doesburg	100	0,5%
Zutphen	100	0,3%
Westervoort	100	0,2%
Borne	< 100	0,1%
Lingewaard	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,2%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.14 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare winkels voor mode en luxe voor de volwassen inwoners van Oost Gelre

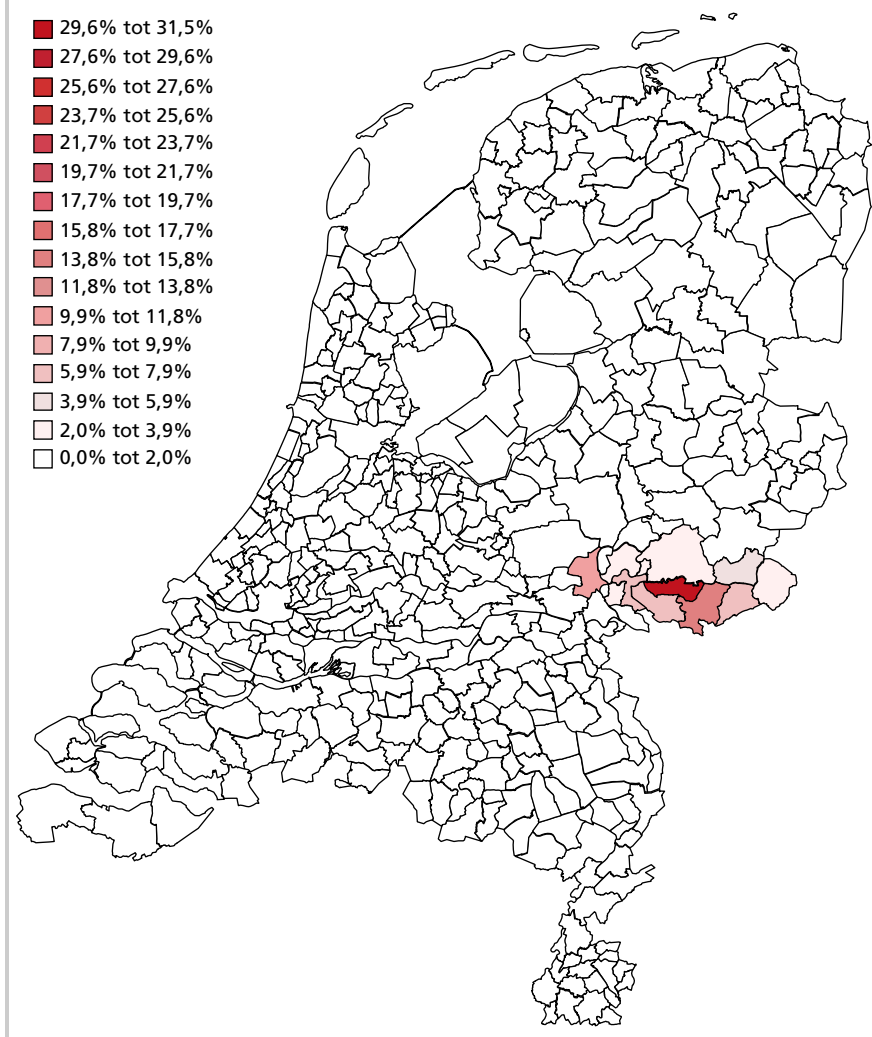
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.15 Waar winkelt Oude IJsselstreek? De regionale oriëntatie van de consumenten in Oude IJsselstreek voor winkels mode en luxe

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Oude IJsselstreek	Als percentage van het totale klantenpotentieel in Oude IJsselstreek
Doetinchem	12.600	31,5%
Oude IJsselstreek	6.200	15,6%
Arnhem	4.500	11,3%
Aalten	2.900	7,4%
Montferland	2.700	6,8%
Zevenaar	2.400	6,0%
Oost Gelre	2.000	5,1%
Duiven	1.200	2,9%
Bronckhorst	1.100	2,7%
Winterswijk	900	2,3%
Rheden	900	2,3%
Doesburg	800	2,0%
Berkelland	500	1,1%
Westervoort	300	0,8%
Nijmegen	300	0,7%
Lingewaard	100	0,3%
Zutphen	100	0,2%
Overbetuwe	100	0,2%
Rijnwaarden	100	0,2%
Renkum	100	0,1%
Ede	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,2%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.15 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare winkels voor mode en luxe voor de volwassen inwoners van Oude IJsselstreek

Bron: Atlas voor gemeenten

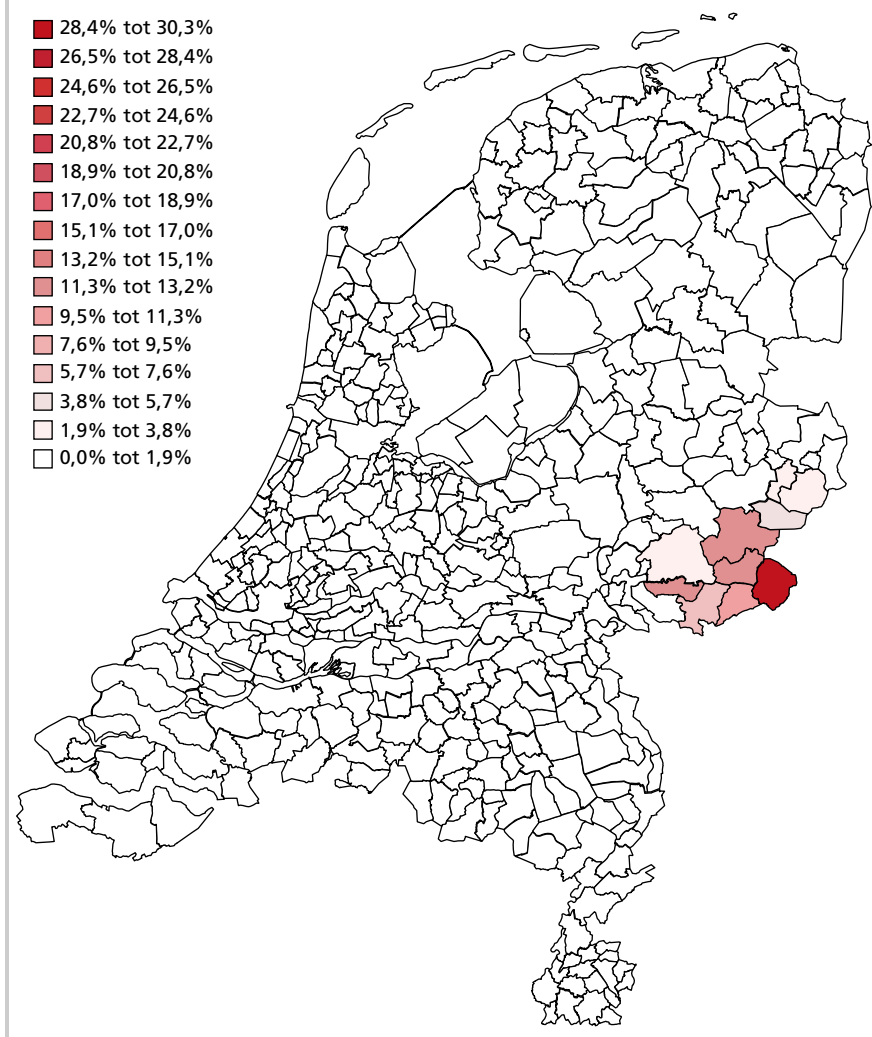

Tabel 2.16 Waar winkelt Winterswijk? De regionale oriëntatie van de consumenten in Winterswijk voor winkels mode en luxe

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Winterswijk	Als percentage van het totale klantenpotentieel in Winterswijk
Winterswijk	8.800	30,3%
Oost Gelre	3.500	12,1%
Berkelland	3.400	11,8%
Doetinchem	3.400	11,7%
Aalten	3.200	11,1%
Oude IJsselstreek	1.700	5,8%
Haaksbergen	1.200	4,0%
Bronckhorst	600	2,1%
Hengelo (O.)	600	2,1%
Enschede	600	2,0%
Lochem	500	1,6%
Montferland	400	1,5%
Hof van Twente	300	1,0%
Zevenaar	300	0,9%
Duiven	200	0,6%
Arnhem	100	0,5%
Zutphen	< 100	0,2%
Doesburg	< 100	0,2%
Rheden	< 100	0,1%
Borne	< 100	0,1%
Westervoort	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.16 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare winkels voor mode en luxe voor de volwassen inwoners van Winterswijk

Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.17 De regionale oriëntatie van de inwoners van Aalten voor uitvoeringen in de podiumkunsten

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Aalten	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in Aalten
Doetinchem	9.800	35,9%
Oude IJsselstreek	5.600	20,6%
Winterswijk	5.000	18,5%
Arnhem	2.600	9,5%
Aalten	1.500	5,4%
Zevenaar	700	2,5%
Montferland	500	1,9%
Rheden	400	1,4%
Berkelland	300	1,3%
Oost Gelre	200	0,9%
Nijmegen	200	0,8%
Lochem	100	0,5%
Haaksbergen	100	0,4%
Enschede	100	0,3%

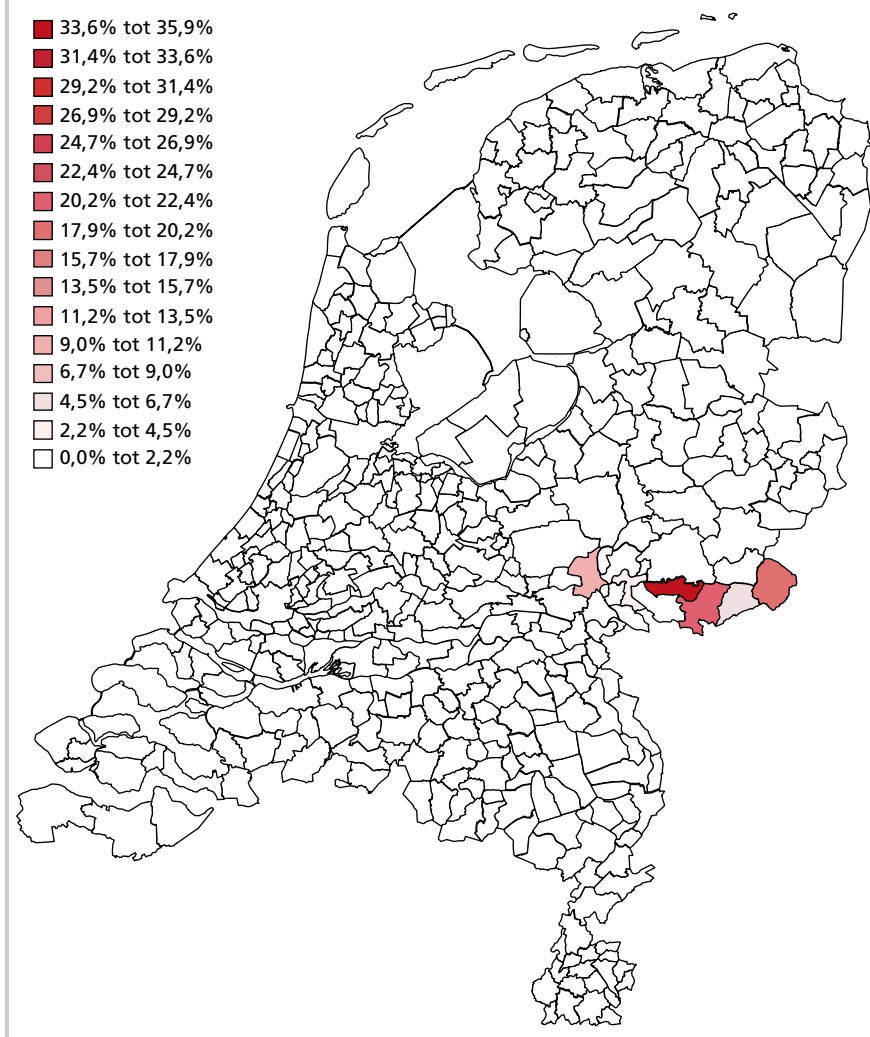
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.18 De regionale oriëntatie van de inwoners van Aalten voor het bezoeken van een betaald voetbalwedstrijd

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Aalten	Als percentage van alle potentiële bezoekers uit Aalten
Doetinchem	22.800	83,2%
Arnhem	3.600	13,1%
Enschede	400	1,5%
Nijmegen	400	1,4%
Apeldoorn	200	0,7%
Almelo	< 100	0,1%

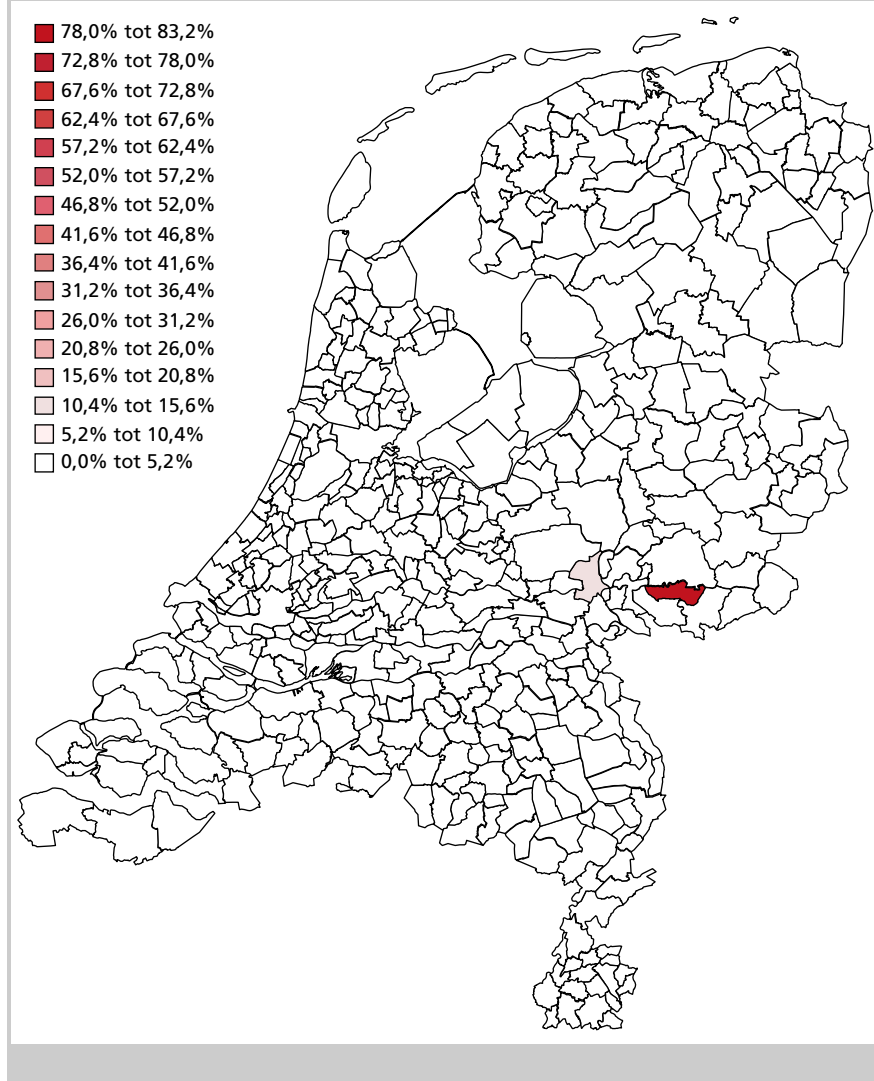
Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.17 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare uitvoeringen in de podiumkunsten voor de inwoners van Aalten

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.18 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare voetbalaanbod voor de inwoners van Aalten

Tabel 2.19 De regionale oriëntatie van de inwoners van Berkelland voor uitvoeringen in de podiumkunsten

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Berkelland	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in Berkelland
Hengelo (O.)	7.400	16,4%
Enschede	7.300	16,2%
Doetinchem	7.200	16,1%
Winterswijk	5.400	12,1%
Hof van Twente	3.500	7,8%
Lochem	3.400	7,5%
Oude IJsselstreek	2.500	5,5%
Haaksbergen	2.300	5,1%
Berkelland	1.700	3,8%
Zutphen	1.700	3,7%
Oost Gelre	800	1,7%
Rijssen-Holten	700	1,5%
Aalten	600	1,2%
Deventer	300	0,7%
Montferland	100	0,2%
Almelo	100	0,2%
Zevenaar	100	0,1%

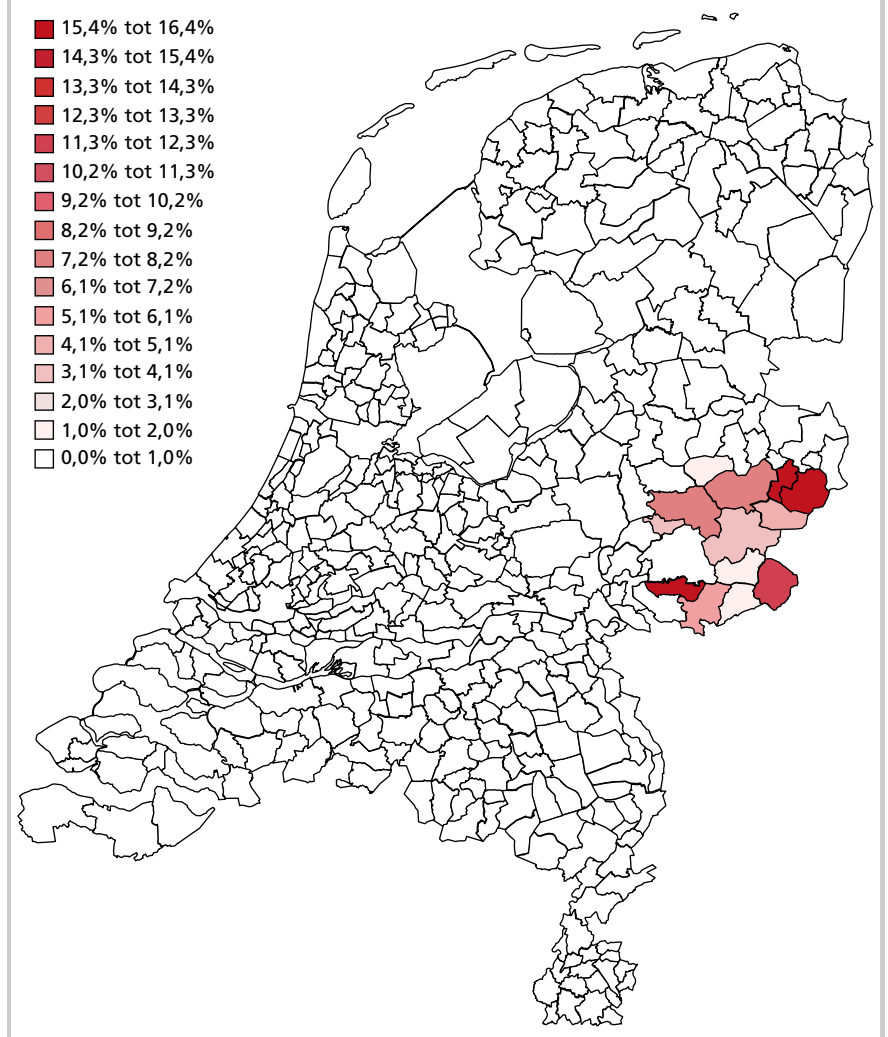
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.20 De regionale oriëntatie van de inwoners van Berkelland voor het bezoeken van een betaald voetbalwedstrijd

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Berkelland	Als percentage van alle potentiële bezoekers uit Berkelland
Enschede	24.600	54,6%
Doetinchem	16.300	36,0%
Almelo	2.700	6,0%
Deventer	1.500	3,2%
Arnhem	< 100	0,1%
Apeldoorn	< 100	0,1%

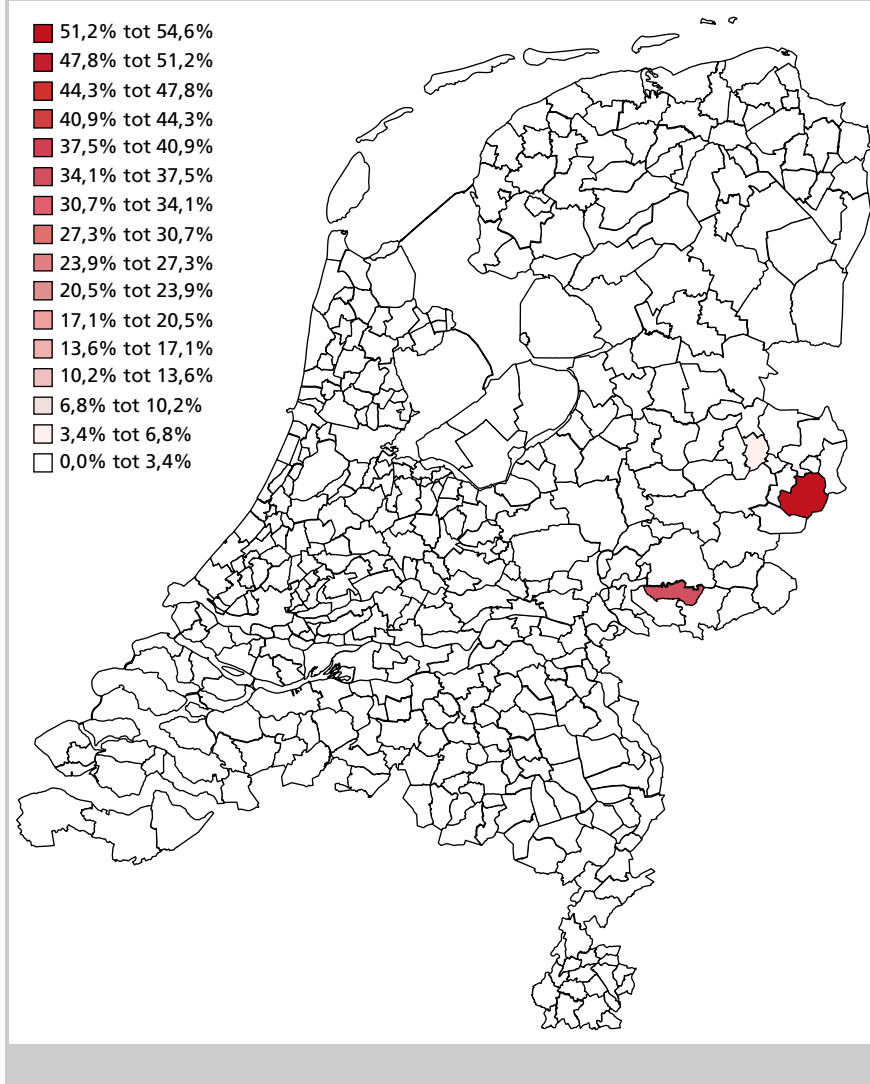
Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.19 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare uitvoeringen in de podiumkunsten voor de inwoners van Berkelland

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.20 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare voetbalaanbod voor de inwoners van Berkelland

Tabel 2.21 De regionale oriëntatie van de inwoners van Bronckhorst voor uitvoeringen in de podiumkunsten

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Bronckhorst	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in Bronckhorst
Doetinchem	16.800	44,8%
Zutphen	5.900	15,7%
Arnhem	3.700	9,9%
Oude IJsselstreek	3.200	8,5%
Lochem	2.100	5,7%
Deventer	2.000	5,4%
Zevenaar	900	2,5%
Rheden	900	2,3%
Montferland	700	2,0%
Aalten	200	0,7%
Winterswijk	200	0,6%
Nijmegen	200	0,5%
Berkelland	200	0,5%
Hof van Twente	100	0,3%
Oost Gelre	100	0,2%

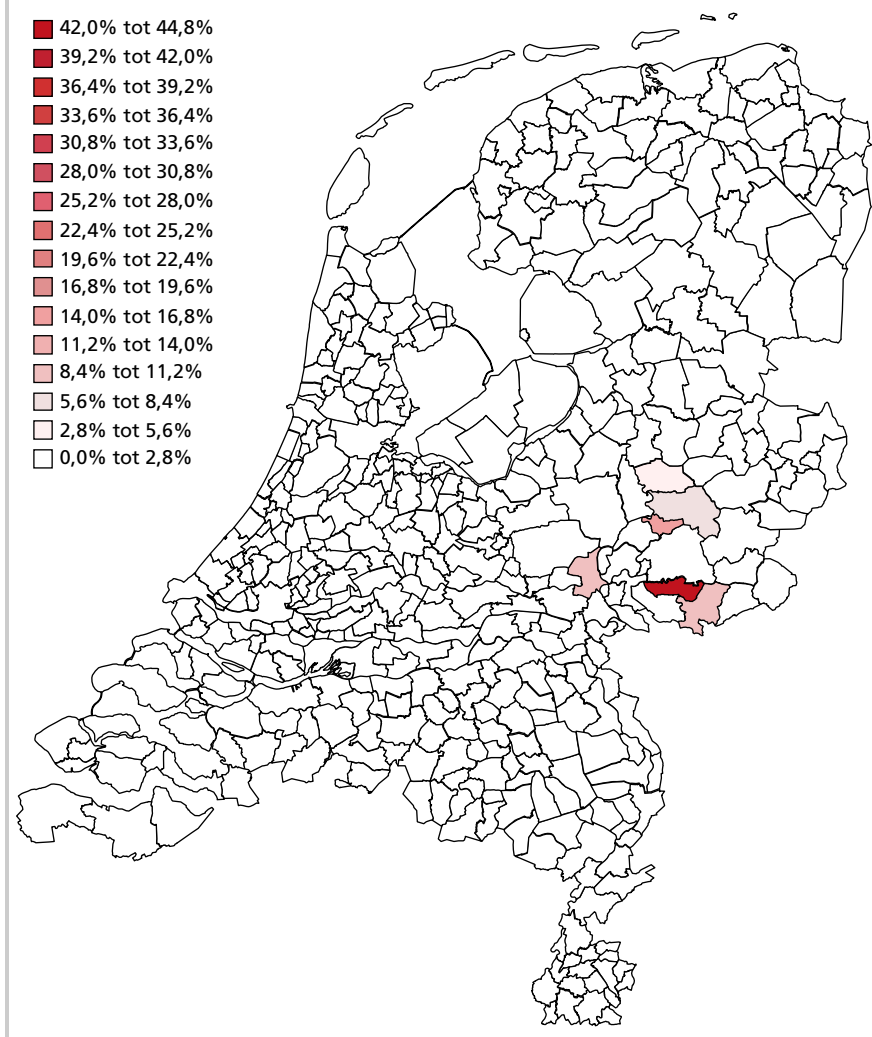
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.22 De regionale oriëntatie van de inwoners van Bronckhorst voor het bezoeken van een betaald voetbalwedstrijd

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Bronckhorst	Als percentage van alle potentiële bezoekers uit Bronckhorst
Doetinchem	28.200	74,5%
Arnhem	4.600	12,2%
Deventer	3.800	10,0%
Almelo	500	1,3%
Apeldoorn	400	1,1%
Nijmegen	300	0,8%
Enschede	< 100	0,1%

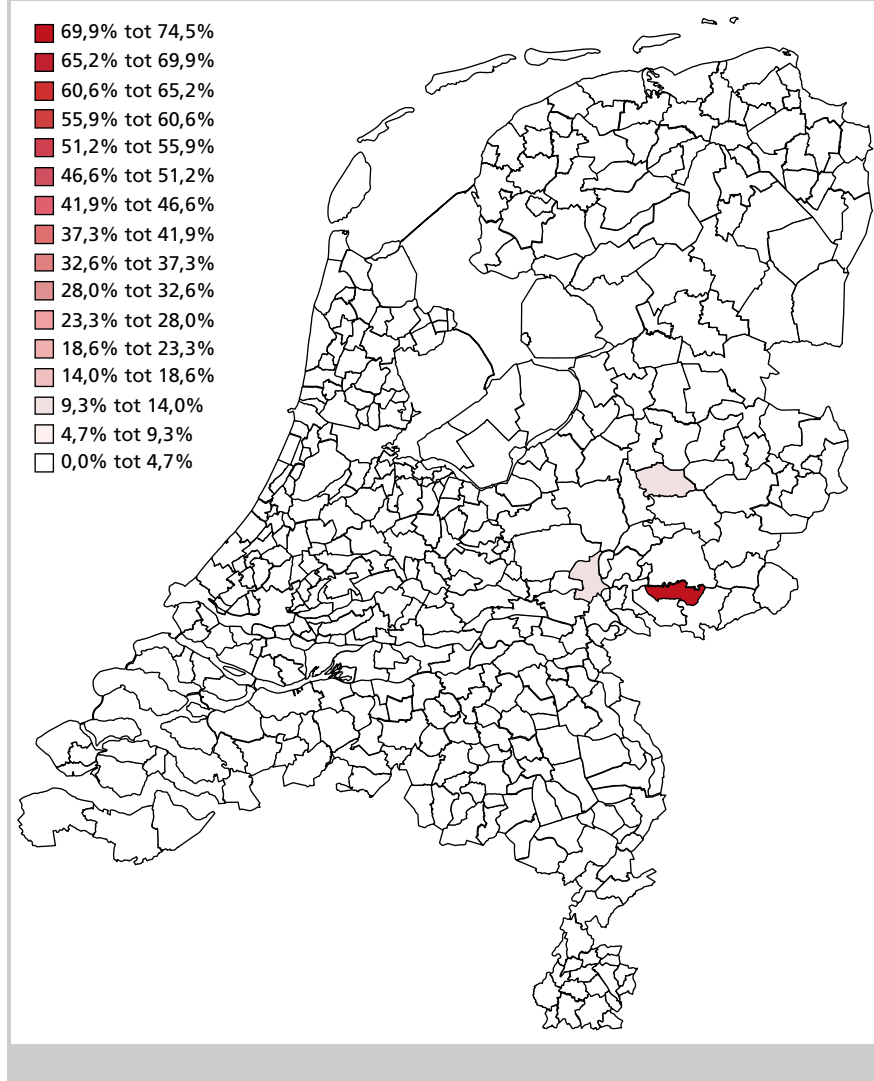
Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.21 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare uitvoeringen in de podiumkunsten voor de inwoners van Bronckhorst

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.22 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare voetbalaanbod voor de inwoners van Bronckhorst

Tabel 2.23 De regionale oriëntatie van de inwoners van Doetinchem voor uitvoeringen in de podiumkunsten

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Doetinchem	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in Doetinchem
Doetinchem	27.300	48,5%
Arnhem	11.000	19,5%
Oude IJsselstreek	9.000	16,0%
Zevenaar	2.700	4,7%
Montferland	1.700	2,9%
Rheden	1.500	2,8%
Zutphen	1.100	2,0%
Nijmegen	800	1,5%
Aalten	700	1,2%
Lochem	200	0,4%
Duiven	100	0,2%
Winterswijk	100	0,1%
Oost Gelre	< 100	0,1%
Lingewaard	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,1%

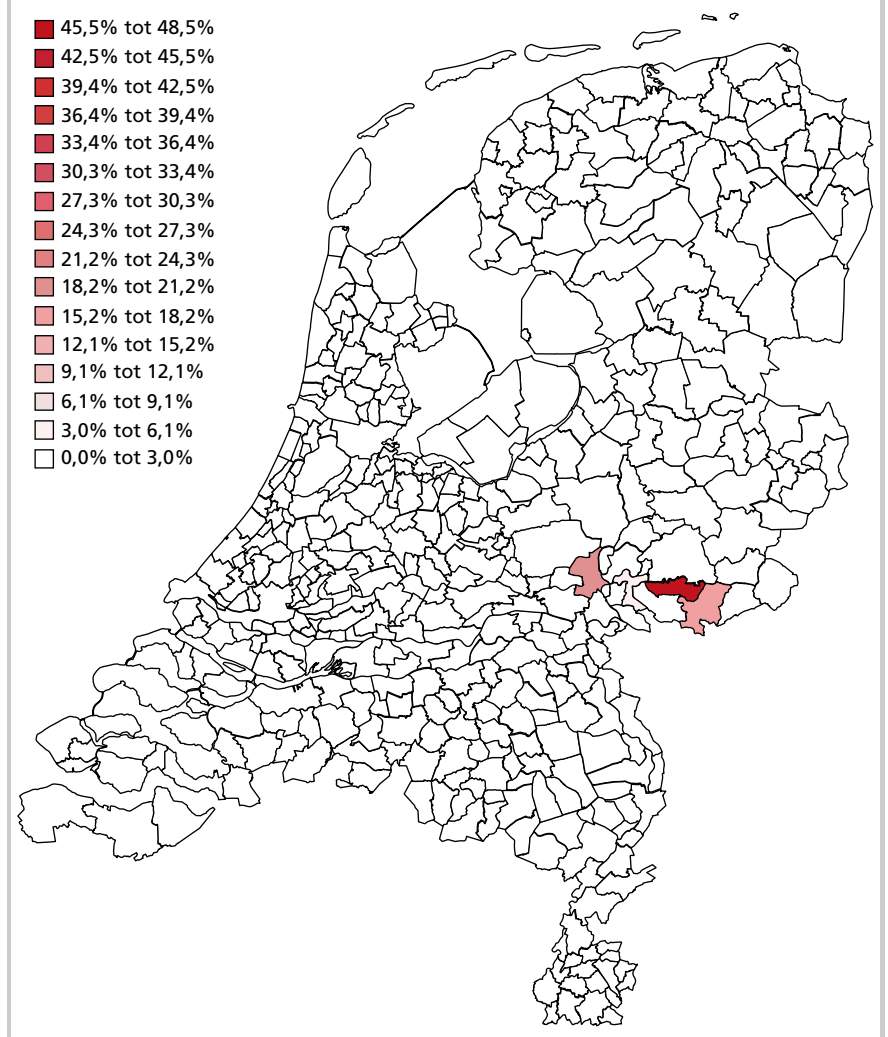
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.24 De regionale oriëntatie van de inwoners van Doetinchem voor het bezoeken van een betaald voetbalwedstrijd

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Doetinchem	Als percentage van alle potentiële bezoekers uit Doetinchem
Doetinchem	45.000	80,2%
Arnhem	9.100	16,2%
Nijmegen	1.200	2,1%
Apeldoorn	600	1,1%
Deventer	200	0,3%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

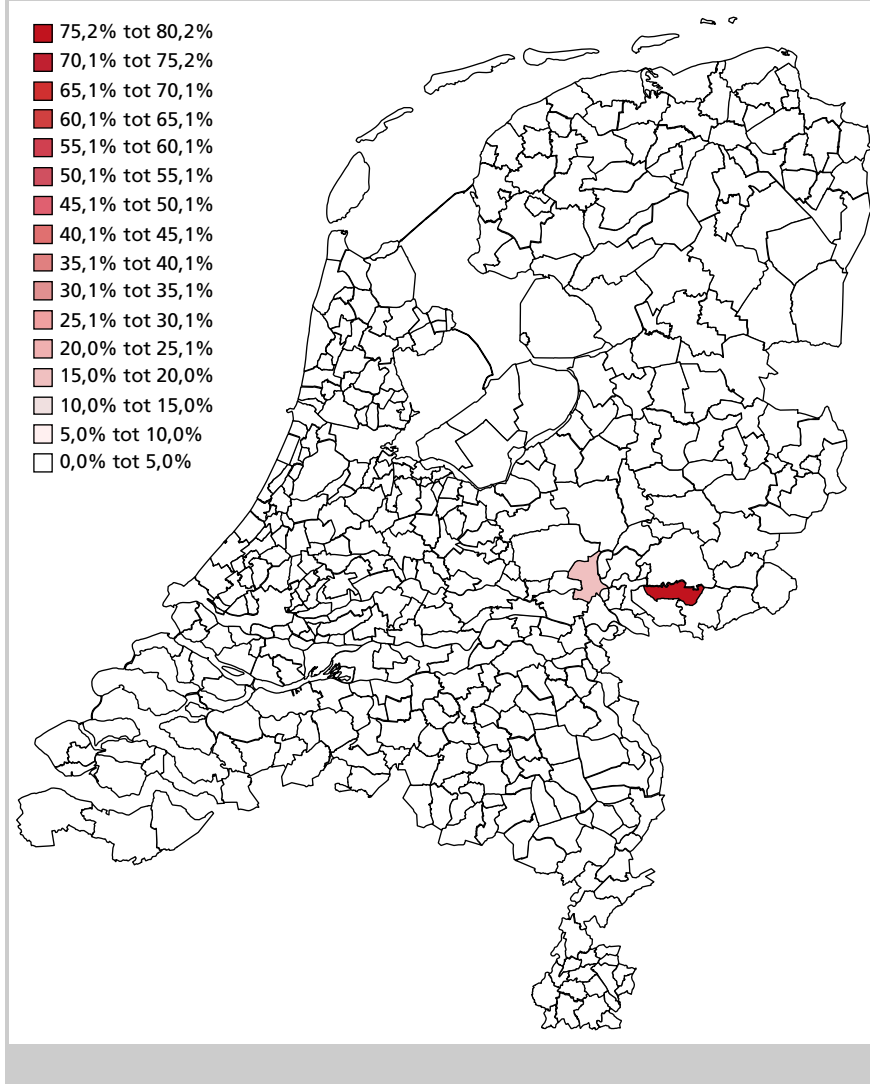
Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.23 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare uitvoeringen in de podiumkunsten voor de inwoners van Doetinchem

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.24 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare voetbalaanbod voor de inwoners van Doetinchem

Tabel 2.25 De regionale oriëntatie van de inwoners van Montferland voor uitvoeringen in de podiumkunsten

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Montferland	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in Montferland
Doetinchem	13.500	38,5%
Arnhem	10.300	29,4%
Oude IJsselstreek	3.900	11,3%
Zevenaar	2.800	8,0%
Rheden	1.500	4,2%
Montferland	1.400	4,0%
Nijmegen	1.200	3,6%
Aalten	100	0,4%
Duiven	100	0,3%
Lingewaard	100	0,2%
rest Nederland	< 100	0,1%

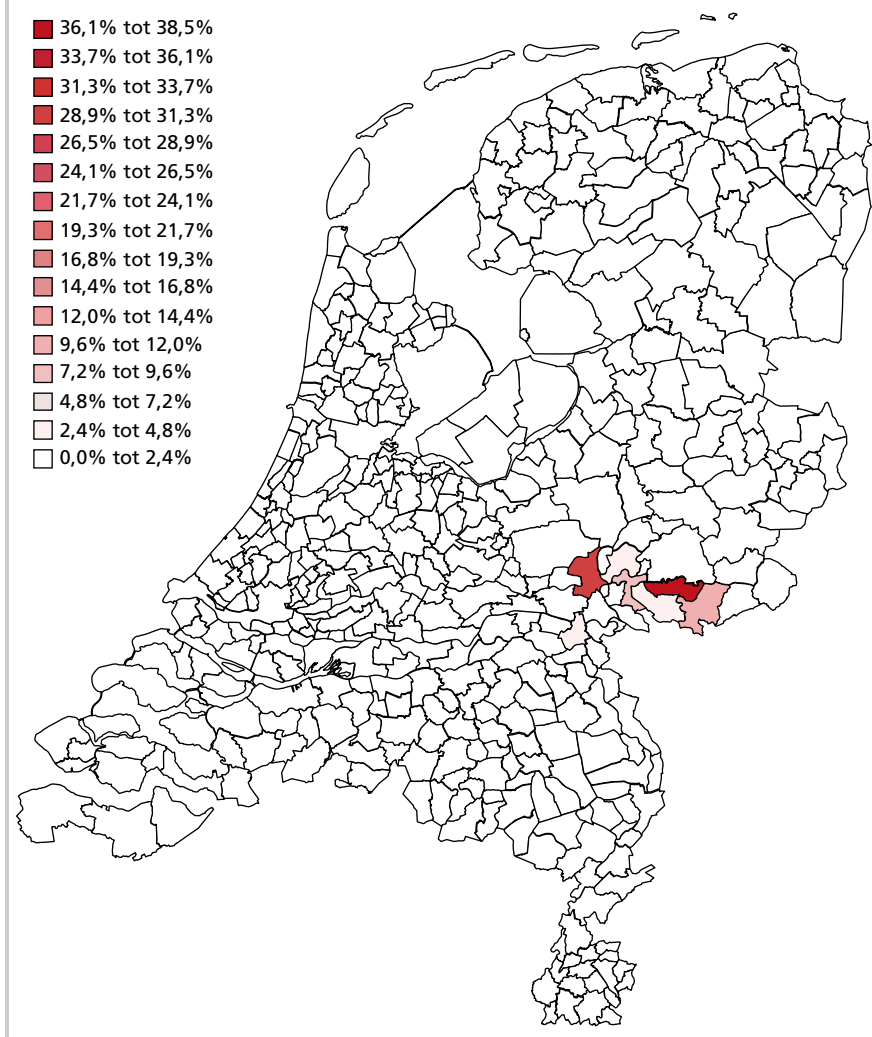
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.26 De regionale oriëntatie van de inwoners van Montferland voor het bezoeken van een betaald voetbalwedstrijd

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Montferland	Als percentage van alle potentiële bezoekers uit Montferland
Doetinchem	20.200	57,7%
Arnhem	12.100	34,6%
Nijmegen	1.700	5,0%
Apeldoorn	900	2,5%
Deventer	100	0,2%
Oss	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

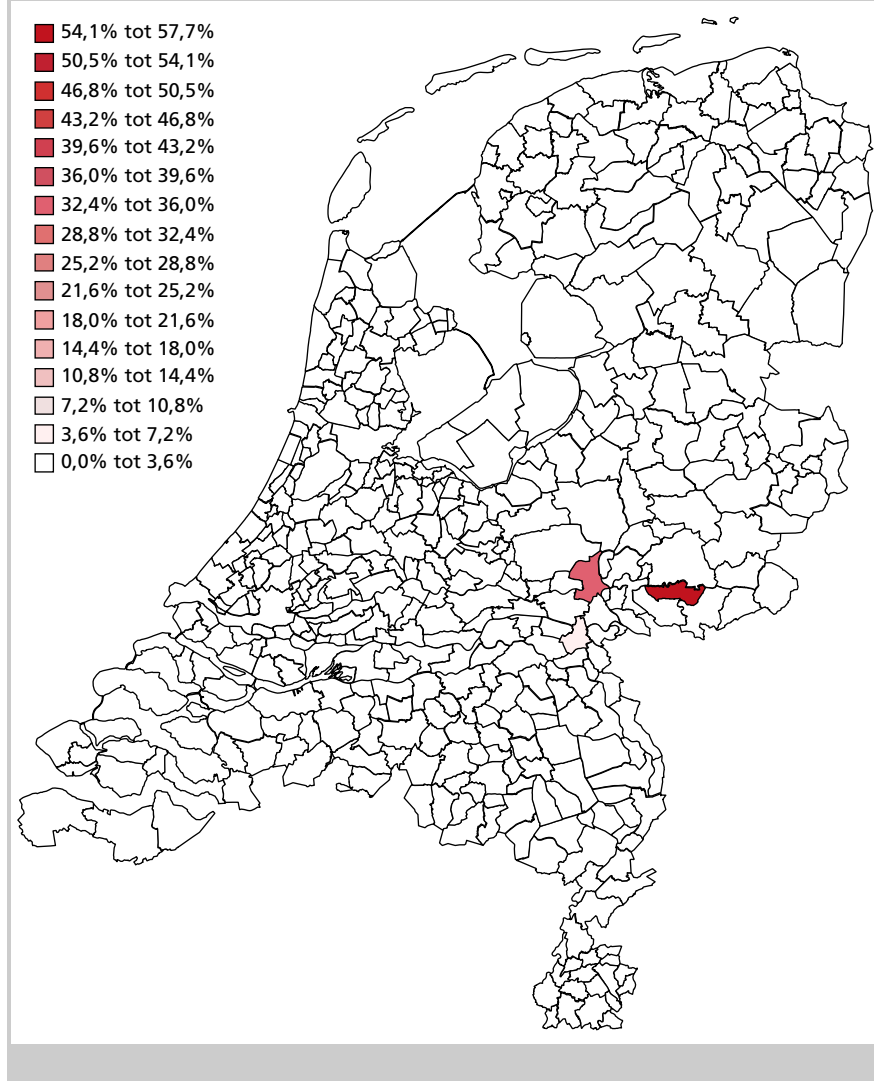
Kaart 2.25 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare uitvoeringen in de podiumkunsten voor de inwoners van Montferland

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.26 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare voetbalaanbod voor de inwoners van Montferland

Tabel 2.27 De regionale oriëntatie van de inwoners van Oost Gelre voor uitvoeringen in de podiumkunsten

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Oost Gelre	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in Oost Gelre
Doetinchem	10.000	33,4%
Winterswijk	6.300	21,0%
Oude IJsselstreek	4.500	15,0%
Aalten	1.300	4,3%
Arnhem	1.000	3,5%
Enschede	1.000	3,3%
Hengelo (O.)	1.000	3,3%
Berkelland	900	3,1%
Haaksbergen	800	2,5%
Lochem	700	2,5%
Oost Gelre	700	2,2%
Hof van Twente	500	1,6%
Zevenaar	500	1,6%
Montferland	400	1,4%
Rheden	300	0,9%
Zutphen	100	0,3%

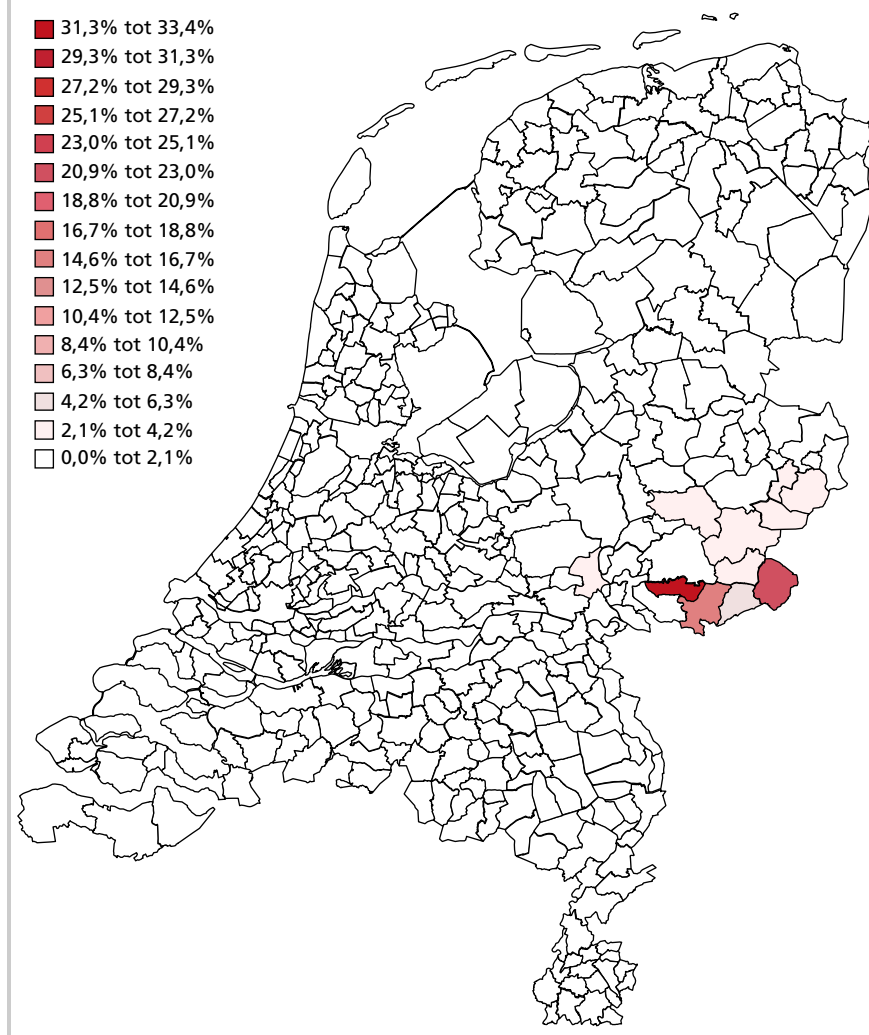
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.28 De regionale oriëntatie van de inwoners van Oost Gelre voor het bezoeken van een betaald voetbalwedstrijd

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Oost Gelre	Als percentage van alle potentiële bezoekers uit Oost Gelre
Doetinchem	22.000	73,3%
Enschede	6.400	21,2%
Arnhem	1.200	4,1%
Almelo	300	1,1%
Deventer	< 100	0,2%
Nijmegen	< 100	0,1%

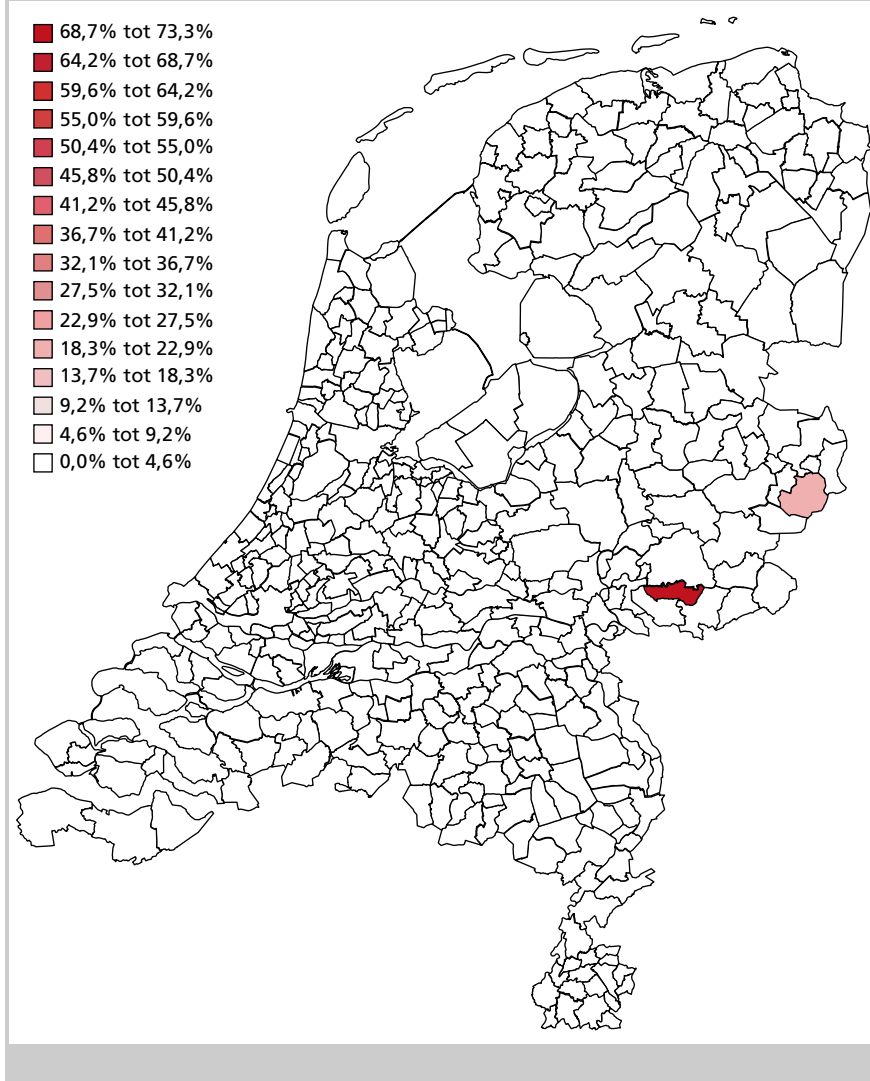
Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.27 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare uitvoeringen in de podiumkunsten voor de inwoners van Oost Gelre

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.28 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare voetbalaanbod voor de inwoners van Oost Gelre

Tabel 2.29 De regionale oriëntatie van de inwoners van Oude IJsselstreek voor uitvoeringen in de podiumkunsten

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Oude IJsselstreek	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in Oude IJsselstreek
Doetinchem	16.300	40,9%
Oude IJsselstreek	10.300	25,8%
Arnhem	6.400	16,2%
Zevenaar	1.700	4,2%
Montferland	1.300	3,2%
Winterswijk	1.100	2,7%
Aalten	1.000	2,5%
Rheden	900	2,2%
Nijmegen	600	1,4%
Oost Gelre	100	0,3%
Berkelland	100	0,2%
Duiven	100	0,2%
Zutphen	< 100	0,1%
Lingewaard	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,1%

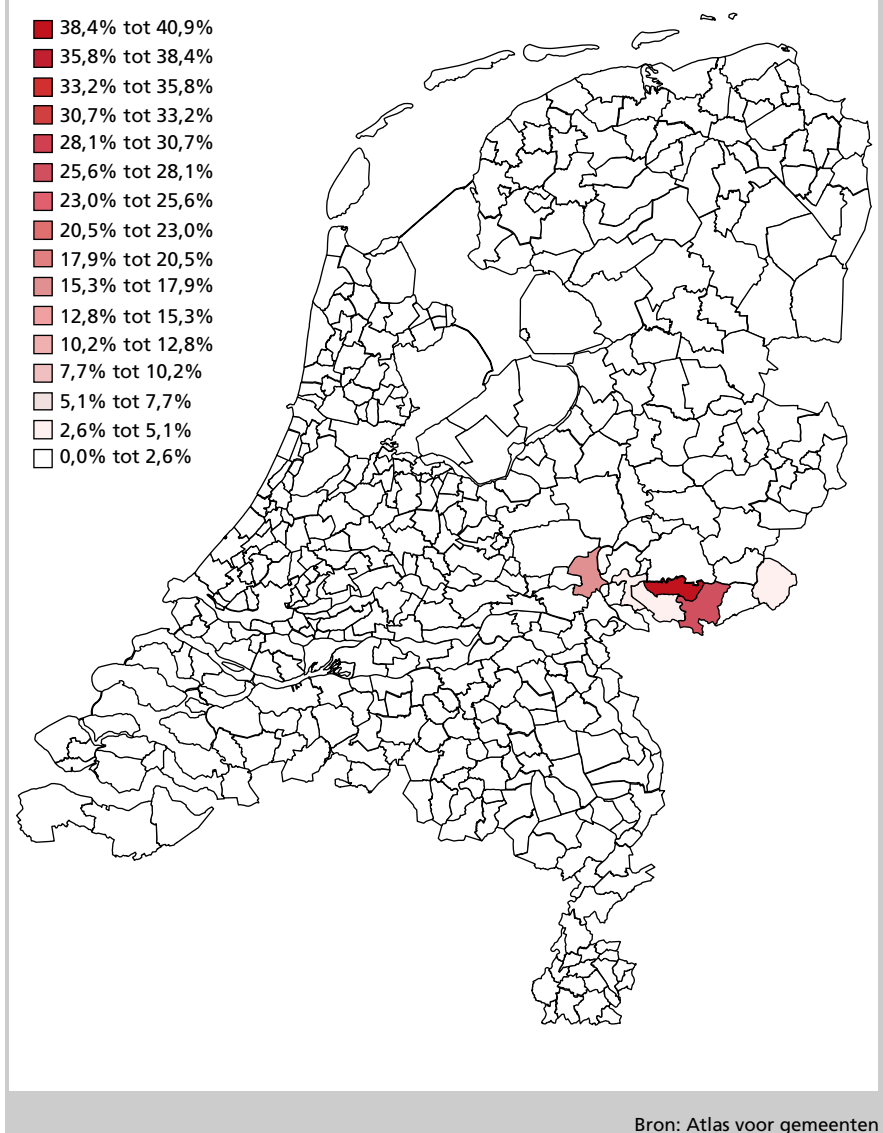
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.30 De regionale oriëntatie van de inwoners van Oude IJsselstreek voor het bezoeken van een betaald voetbalwedstrijd

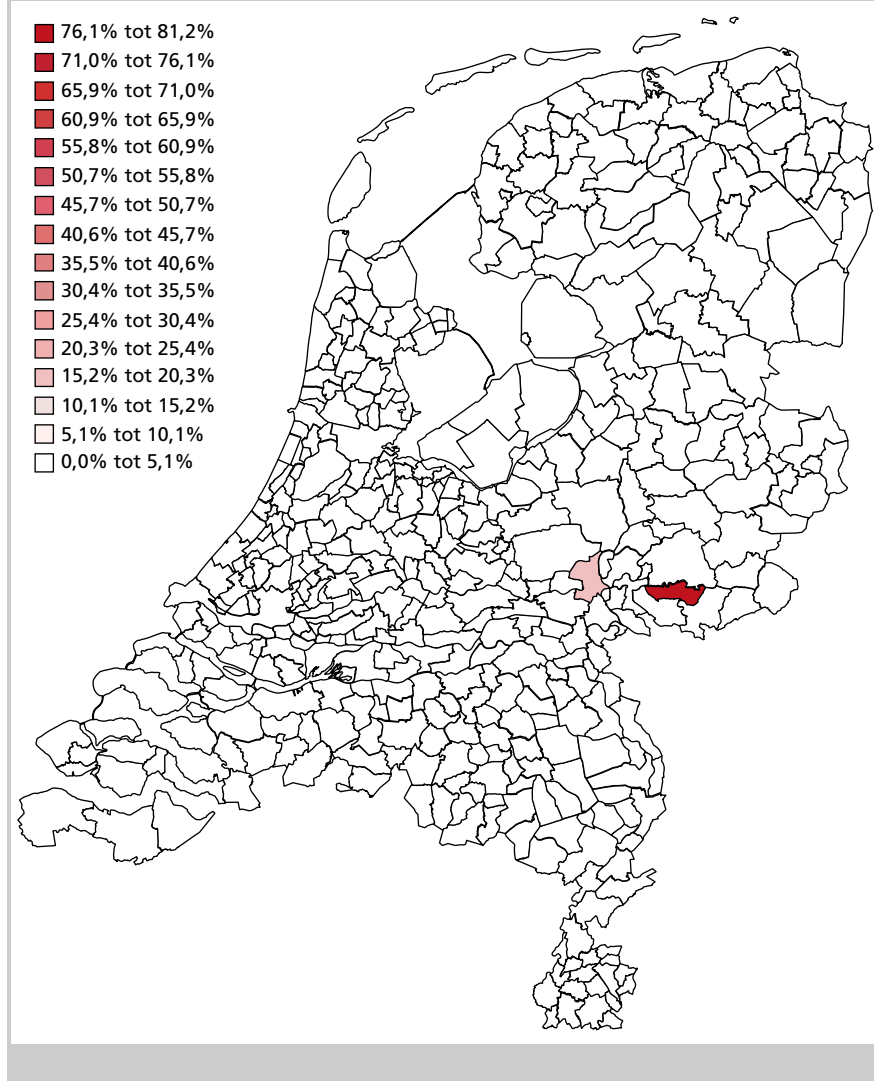
Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Oude IJsselstreek	Als percentage van alle potentiële bezoekers uit Oude IJsselstreek
Doetinchem	32.500	81,2%
Arnhem	6.100	15,3%
Nijmegen	900	2,2%
Apeldoorn	500	1,1%
Deventer	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.29 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare uitvoeringen in de podiumkunsten voor de inwoners van Oude IJsselstreek

Kaart 2.30 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare voetbalaanbod voor de inwoners van Oude IJsselstreek

Tabel 2.31 De regionale oriëntatie van de inwoners van Winterswijk voor uitvoeringen in de podiumkunsten

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Winterswijk	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in Winterswijk
Winterswijk	10.700	37,0%
Doetinchem	7.200	24,8%
Oude IJsselstreek	3.500	12,0%
Aalten	1.400	4,7%
Hengelo (O.)	1.200	4,0%
Enschede	1.000	3,6%
Haaksbergen	900	3,1%
Berkelland	800	2,7%
Lochem	700	2,3%
Oost Gelre	500	1,8%
Hof van Twente	500	1,6%
Montferland	200	0,7%
Zevenaar	200	0,7%
Arnhem	100	0,4%
Rheden	100	0,4%
Zutphen	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	0,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

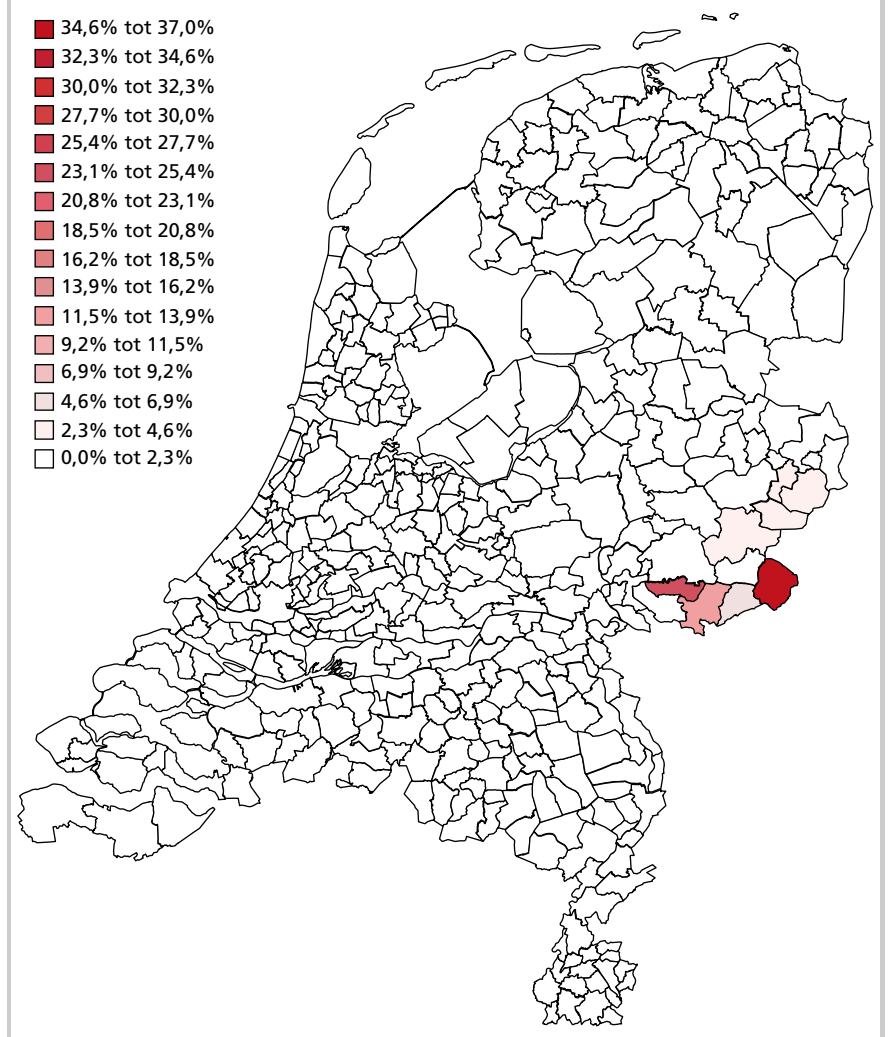
Tabel 2.32 De regionale oriëntatie van de inwoners van Winterswijk voor het bezoeken van een betaald voetbalwedstrijd

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Winterswijk	Als percentage van alle potentiële bezoekers uit Winterswijk
Doetinchem	19.700	67,7%
Enschede	8.500	29,2%
Almelo	700	2,3%
Arnhem	200	0,7%
rest Nederland	< 100	0,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

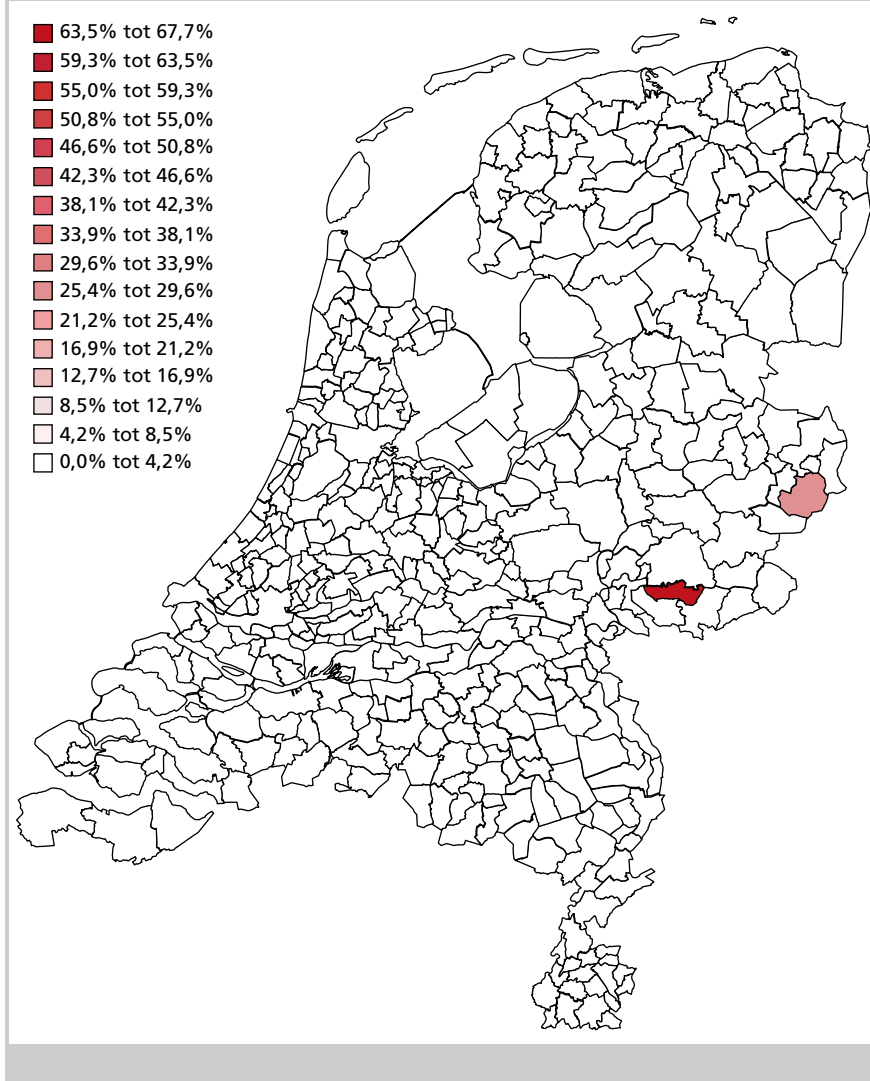

Kaart 2.31 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare uitvoeringen in de podiumkunsten voor de inwoners van Winterswijk

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.32 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare voetbalaanbod voor de inwoners van Winterswijk

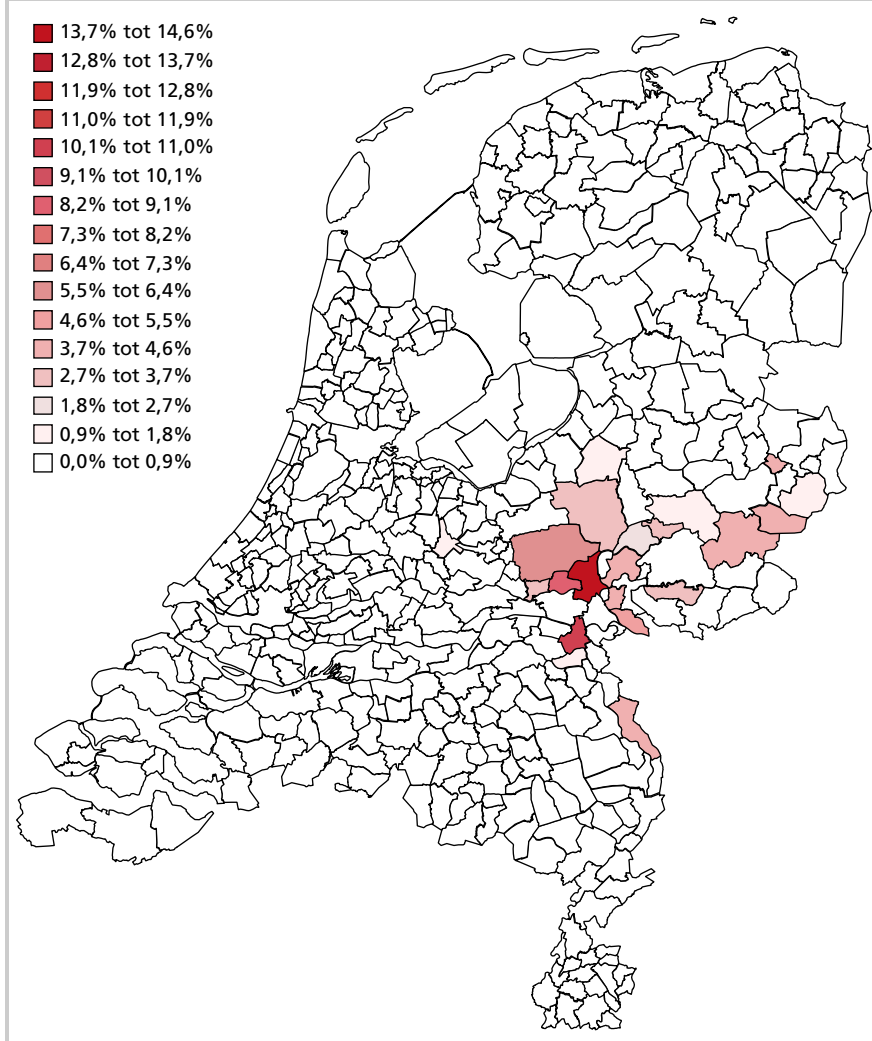

Tabel 2.33 De regionale oriëntatie van de inwoners van Aalten voor het bezoeken van kwaliteitsrestaurants

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Aalten	Als percentage van alle potentiële klanten uit Aalten
Arnhem	4.000	14,6%
Nijmegen	3.000	10,9%
Renkum	2.400	8,7%
Ede	1.700	6,0%
Rijnwaarden	1.300	4,7%
Duiven	1.200	4,3%
Haaksbergen	1.200	4,3%
Rheden	1.200	4,2%
Borne	1.200	4,2%
Berkelland	1.100	4,0%
Bergen (L.)	1.000	3,7%
Zutphen	1.000	3,5%
Apeldoorn	1.000	3,5%
Doetinchem	900	3,4%
Wageningen	900	3,3%
Brummen	700	2,5%
Lochem	500	1,7%
Epe	400	1,5%
Heumen	400	1,4%
Enschede	300	1,2%
Zeist	300	1,1%
Hengelo (O.)	200	0,9%
Losser	200	0,7%
Amersfoort	200	0,7%
rest Nederland	1.400	4,8%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.33 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare culinaire aanbod voor de inwoners van Aalten

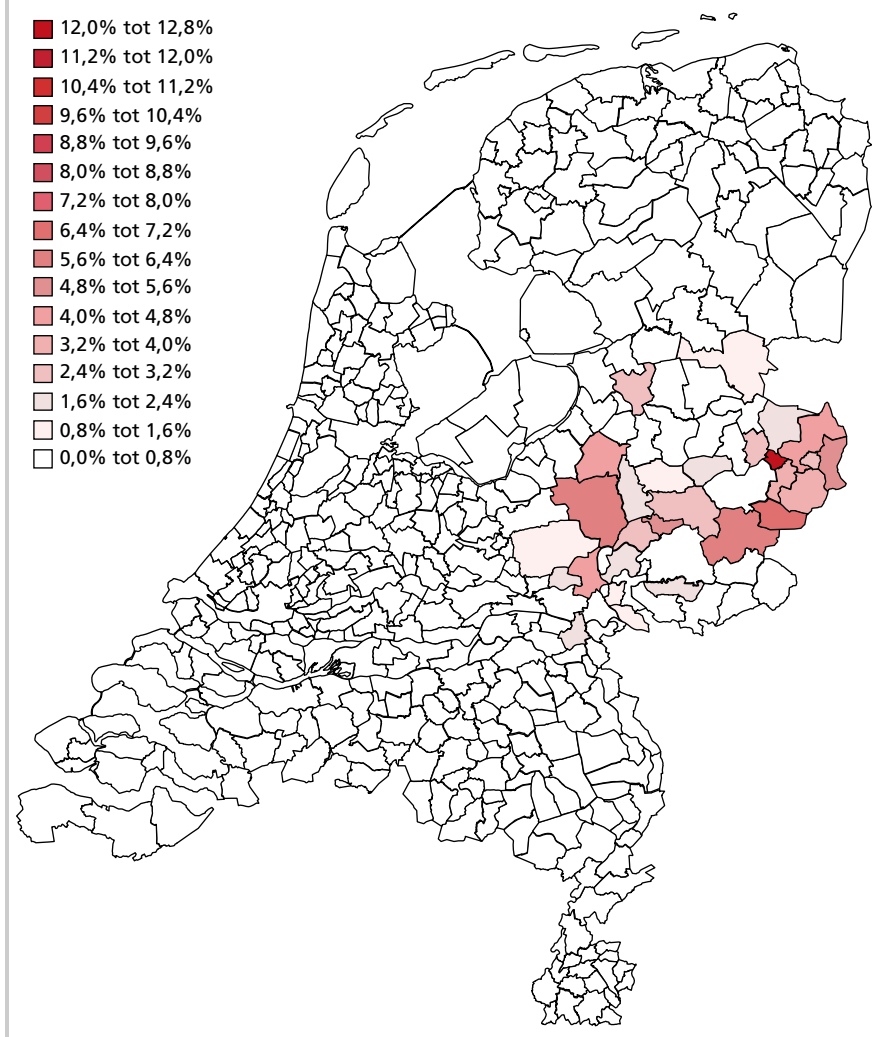
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.34 De regionale oriëntatie van de inwoners van Berkelland voor het bezoeken van kwaliteitsrestaurants

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Berkelland	Als percentage van alle potentiële klanten uit Berkelland
Borne	5.800	12,8%
Haaksbergen	3.000	6,6%
Apeldoorn	2.800	6,3%
Berkelland	2.600	5,7%
Losser	2.300	5,2%
Zutphen	2.300	5,0%
Arnhem	2.000	4,4%
Epe	1.900	4,2%
Dinkelland	1.800	4,1%
Hengelo (O.)	1.800	3,9%
Enschede	1.700	3,7%
Almelo	1.400	3,1%
Lochem	1.400	3,1%
Oldenzaal	1.300	3,0%
Brummen	1.200	2,7%
Zwolle	1.100	2,4%
Voorst	1.100	2,4%
Nijmegen	1.000	2,2%
Rijssen-Holten	1.000	2,1%
Doetinchem	900	2,0%
Rheden	900	1,9%
Renkum	900	1,9%
Tubbergen	800	1,7%
Rijnwaarden	700	1,5%
rest Nederland	3.400	7,9%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.34 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare culinaire aanbod voor de inwoners van Berkelland

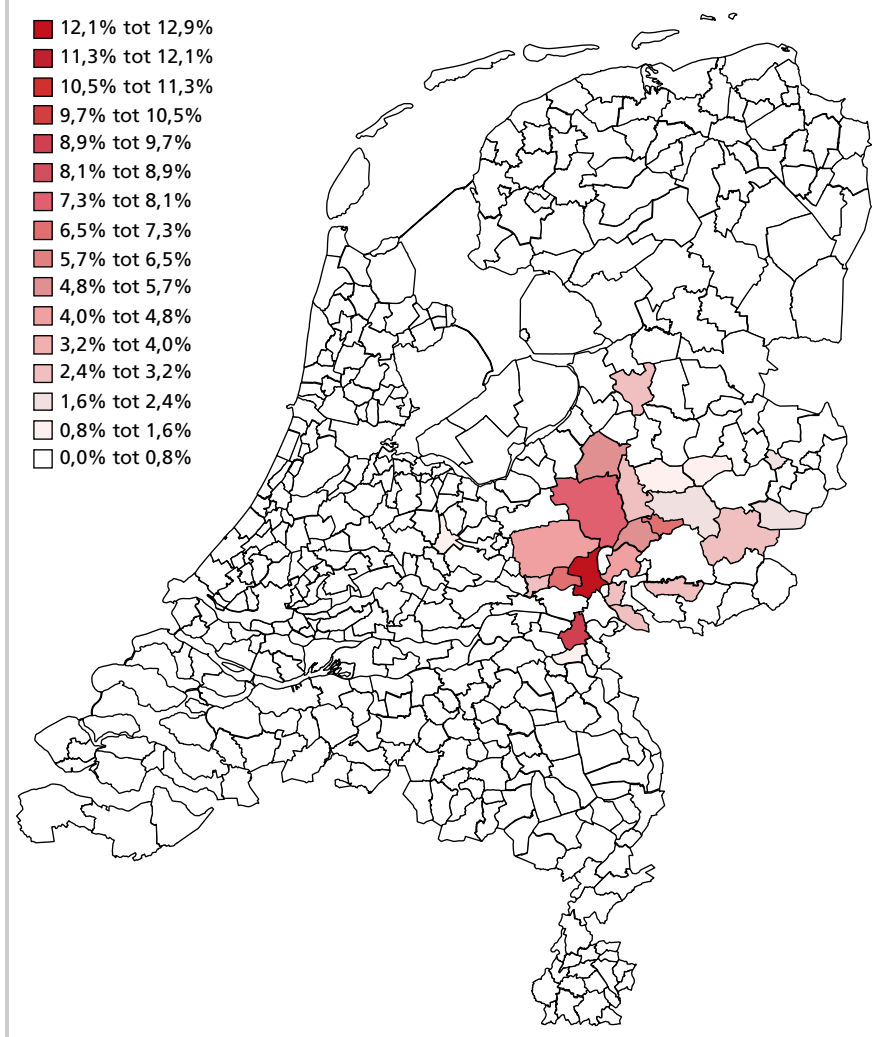
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.35 De regionale oriëntatie van de inwoners van Bronckhorst voor het bezoeken van kwaliteitsrestaurants

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Bronckhorst	Als percentage van alle potentiële klanten uit Bronckhorst
Arnhem	4.900	12,9%
Nijmegen	3.600	9,6%
Apeldoorn	3.000	7,9%
Zutphen	2.600	6,9%
Renkum	2.500	6,6%
Epe	2.000	5,4%
Brummen	1.900	4,9%
Ede	1.800	4,7%
Rheden	1.800	4,7%
Duiven	1.200	3,2%
Berkelland	1.200	3,1%
Rijnwaarden	1.100	2,9%
Doetinchem	1.100	2,8%
Wageningen	1.100	2,8%
Voorst	1.100	2,8%
Zwolle	1.000	2,7%
Borne	900	2,4%
Lochem	900	2,3%
Haaksbergen	700	1,8%
Deventer	600	1,5%
Heumen	500	1,3%
Zeist	400	1,1%
Rijssen-Holten	300	0,8%
Amersfoort	300	0,7%
rest Nederland	1.600	4,0%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.35 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare culinaire aanbod voor de inwoners van Bronckhorst

Bron: Atlas voor gemeenten

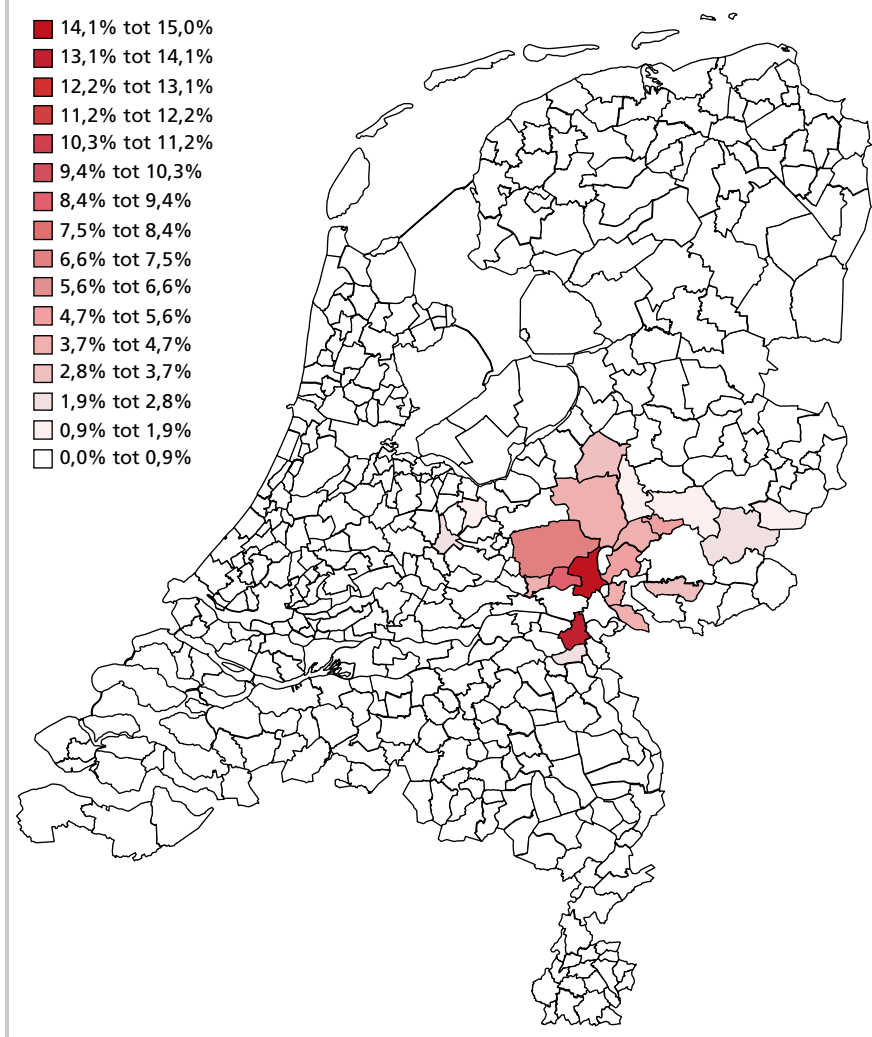

Tabel 2.36 De regionale oriëntatie van de inwoners van Doetinchem voor het bezoeken van kwaliteitsrestaurants

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Doetinchem	Als percentage van alle potentiële klanten uit Doetinchem
Arnhem	8.400	15,0%
Nijmegen	7.900	14,0%
Renkum	5.100	9,0%
Ede	4.000	7,1%
Zutphen	3.000	5,4%
Rheden	2.700	4,8%
Rijnwaarden	2.600	4,5%
Wageningen	2.500	4,5%
Duiven	2.500	4,5%
Apeldoorn	2.400	4,3%
Brummen	2.200	3,9%
Doetinchem	1.800	3,3%
Epe	1.700	3,0%
Berkelland	1.300	2,3%
Zeist	1.200	2,2%
Heumen	1.200	2,2%
Amersfoort	800	1,3%
Lochem	700	1,2%
Voorst	600	1,1%
Haaksbergen	600	1,1%
Bergen (L.)	500	0,9%
Zwolle	500	0,9%
Deventer	300	0,6%
Rhenen	200	0,4%
rest Nederland	1.200	2,6%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.36 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare culinaire aanbod voor de inwoners van Doetinchem

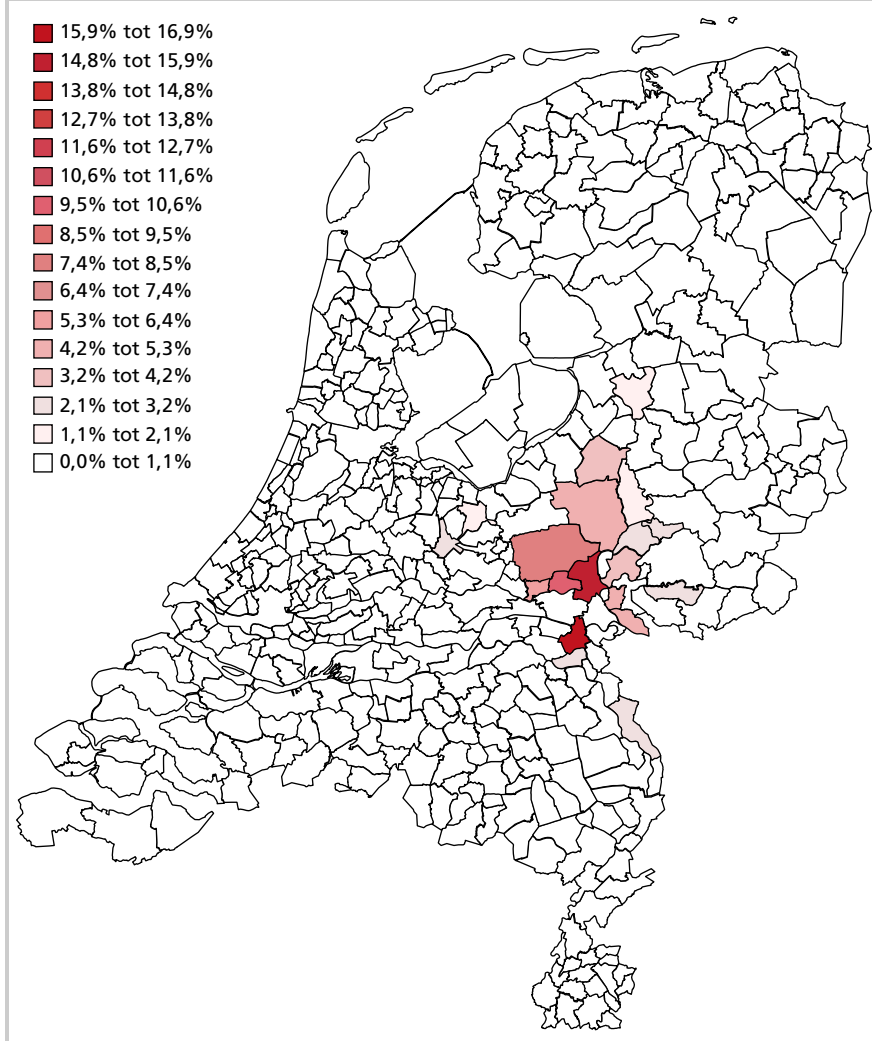
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.37 De regionale oriëntatie van de inwoners van Montferland voor het bezoeken van kwaliteitsrestaurants

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Montferland	Als percentage van alle potentiële klanten uit Montferland
Nijmegen	5.900	16,9%
Arnhem	5.300	15,1%
Renkum	3.400	9,6%
Ede	2.800	8,0%
Wageningen	2.100	5,9%
Apeldoorn	1.800	5,2%
Rijnwaarden	1.600	4,6%
Duiven	1.500	4,3%
Rheden	1.500	4,2%
Epe	1.100	3,2%
Brummen	1.000	2,8%
Bergen (L.)	1.000	2,8%
Heumen	900	2,6%
Zeist	800	2,3%
Zutphen	800	2,2%
Doetinchem	800	2,2%
Amersfoort	500	1,5%
Zwolle	400	1,1%
Voorst	400	1,1%
Berkelland	200	0,5%
Rhenen	200	0,5%
Deventer	100	0,4%
Buren	100	0,4%
Cuijk	100	0,3%
rest Nederland	700	2,3%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.37 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare culinaire aanbod voor de inwoners van Montferland

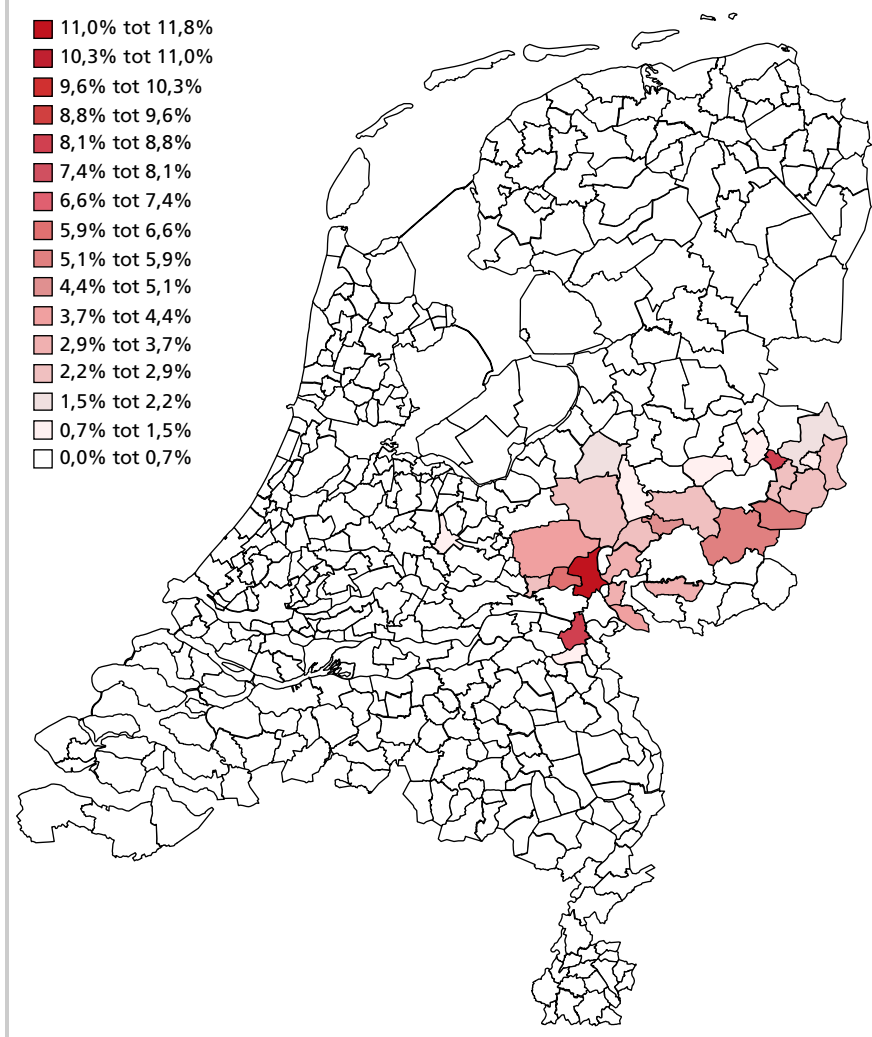
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.38 De regionale oriëntatie van de inwoners van Oost Gelre voor het bezoeken van kwaliteitsrestaurants

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Oost Gelre	Als percentage van alle potentiële klanten uit Oost Gelre
Arnhem	3.500	11,8%
Borne	2.600	8,6%
Nijmegen	2.500	8,2%
Renkum	1.900	6,4%
Haaksbergen	1.700	5,6%
Berkelland	1.600	5,2%
Zutphen	1.400	4,7%
Ede	1.300	4,3%
Rijnwaarden	1.100	3,7%
Duiven	1.100	3,6%
Rheden	1.100	3,6%
Doetinchem	900	3,0%
Enschede	800	2,6%
Apeldoorn	800	2,6%
Lochem	800	2,5%
Losser	700	2,4%
Hengelo (O.)	700	2,4%
Brummen	700	2,4%
Wageningen	700	2,3%
Epe	500	1,7%
Dinkelland	500	1,5%
Almelo	400	1,4%
Oldenzaal	400	1,3%
Voorst	300	1,0%
rest Nederland	2.100	7,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.38 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare culinaire aanbod voor de inwoners van Oost Gelre

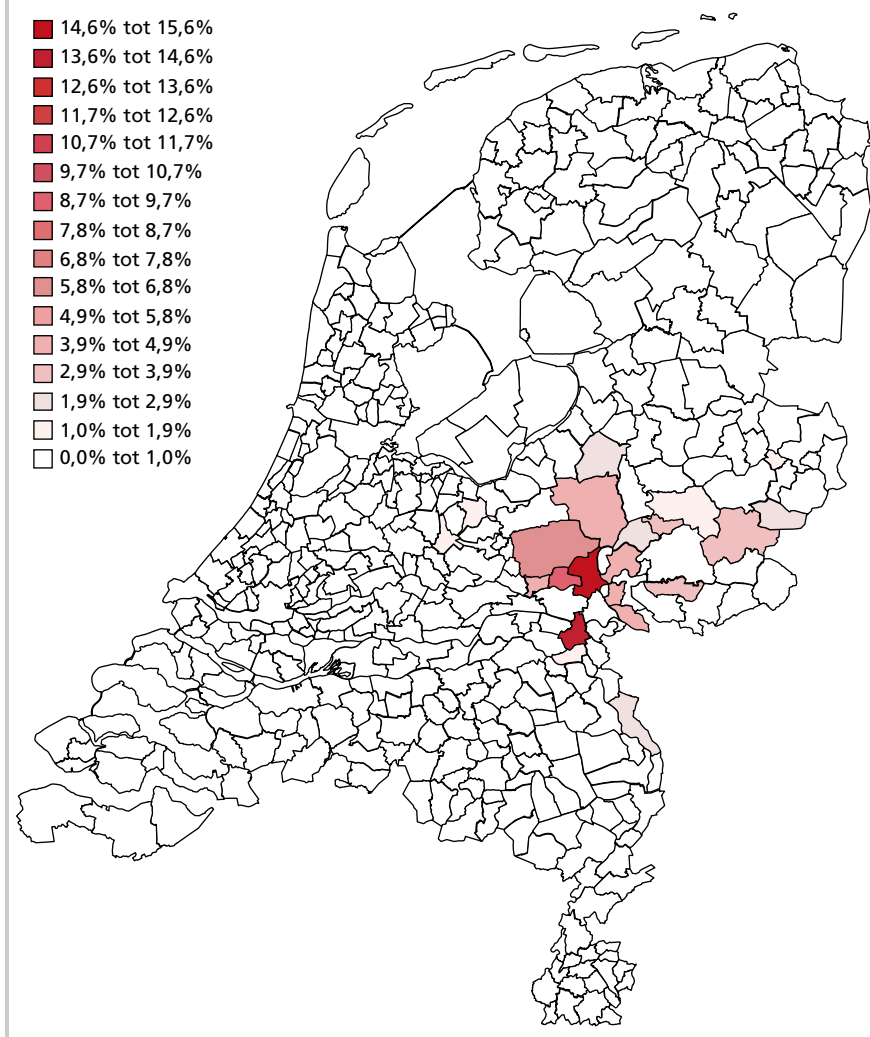
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.39 De regionale oriëntatie van de inwoners van Oude IJsselstreek voor het bezoeken van kwaliteitsrestaurants

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Oude IJsselstreek	Als percentage van alle potentiële klanten uit Oude IJsselstreek
Arnhem	6.200	15,6%
Nijmegen	5.400	13,6%
Renkum	3.700	9,2%
Ede	2.700	6,7%
Rijnwaarden	1.900	4,7%
Duiven	1.800	4,5%
Rheden	1.800	4,4%
Wageningen	1.800	4,4%
Apeldoorn	1.600	4,1%
Zutphen	1.500	3,9%
Doetinchem	1.300	3,4%
Berkelland	1.200	3,0%
Bergen (L.)	1.200	2,9%
Brummen	1.100	2,8%
Haaksbergen	900	2,3%
Epe	900	2,2%
Heumen	700	1,8%
Zeist	600	1,6%
Borne	600	1,4%
Lochem	500	1,2%
Amersfoort	400	1,0%
Voorst	300	0,8%
Zwolle	300	0,7%
Rhenen	100	0,4%
rest Nederland	1.200	3,4%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.39 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare culinaire aanbod voor de inwoners van Oude IJsselstreek

Bron: Atlas voor gemeenten

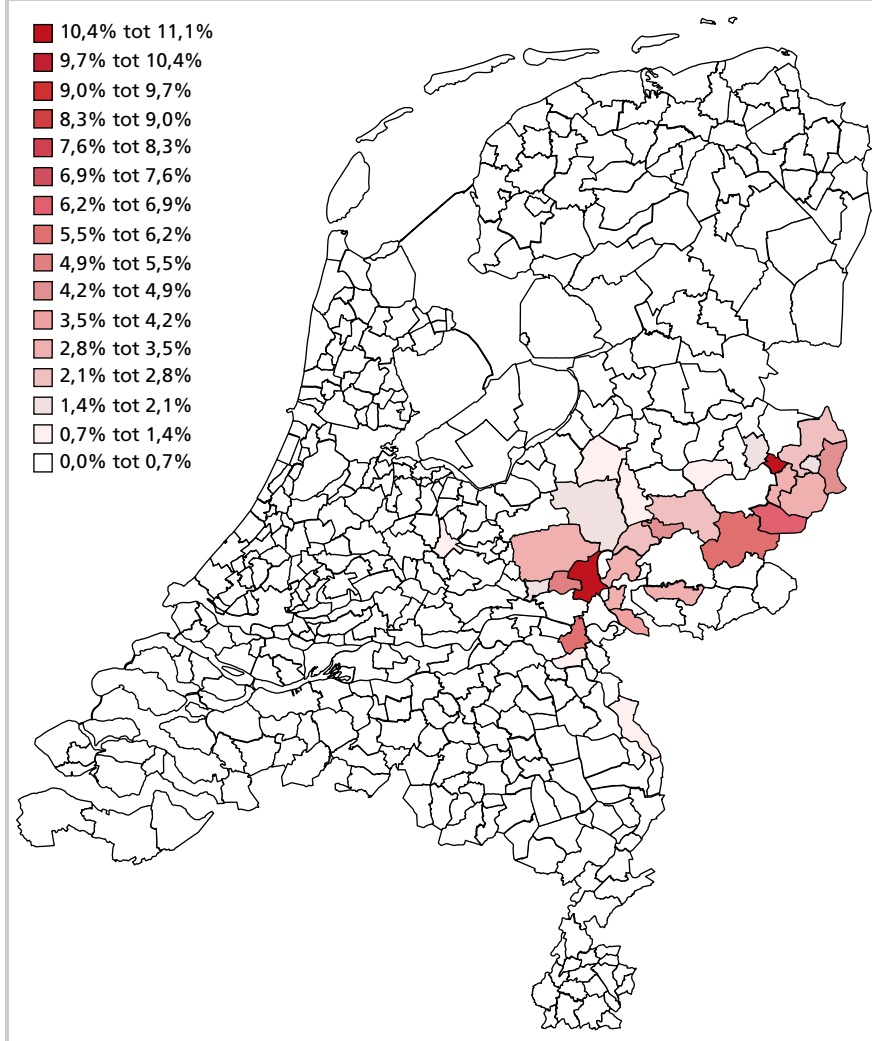

Tabel 2.40 De regionale oriëntatie van de inwoners van Winterswijk voor het bezoeken van kwaliteitsrestaurants

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Winterswijk	Als percentage van alle potentiële klanten uit Winterswijk
Borne	3.200	11,1%
Arnhem	3.000	10,4%
Haaksbergen	1.900	6,4%
Nijmegen	1.800	6,1%
Berkelland	1.700	5,8%
Renkum	1.400	4,9%
Zutphen	1.300	4,6%
Losser	1.200	4,2%
Rijnwaarden	1.000	3,6%
Duiven	1.000	3,4%
Enschede	1.000	3,4%
Rheden	1.000	3,3%
Ede	1.000	3,3%
Hengelo (O.)	800	2,9%
Doetinchem	800	2,9%
Lochem	700	2,6%
Dinkelland	700	2,4%
Brummen	600	2,2%
Almelo	500	1,9%
Apeldoorn	500	1,8%
Oldenzaal	500	1,8%
Wageningen	500	1,7%
Bergen (L.)	400	1,2%
Rijssen-Holten	300	1,1%
rest Nederland	1.800	7,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.40 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare culinaire aanbod voor de inwoners van Winterswijk

Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.41 De regionale oriëntatie van de potentiële middelbare schoolleerlingen uit Aalten

Gemeente	Aantal potentiële leerlingen uit Aalten	Als percentage van alle potentiële leerlingen uit Aalten
Aalten	1.010	60,7%
Winterswijk	340	20,4%
Oude IJsselstreek	160	9,4%
Oost Gelre	130	7,6%
Doetinchem	30	1,9%
Montferland	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

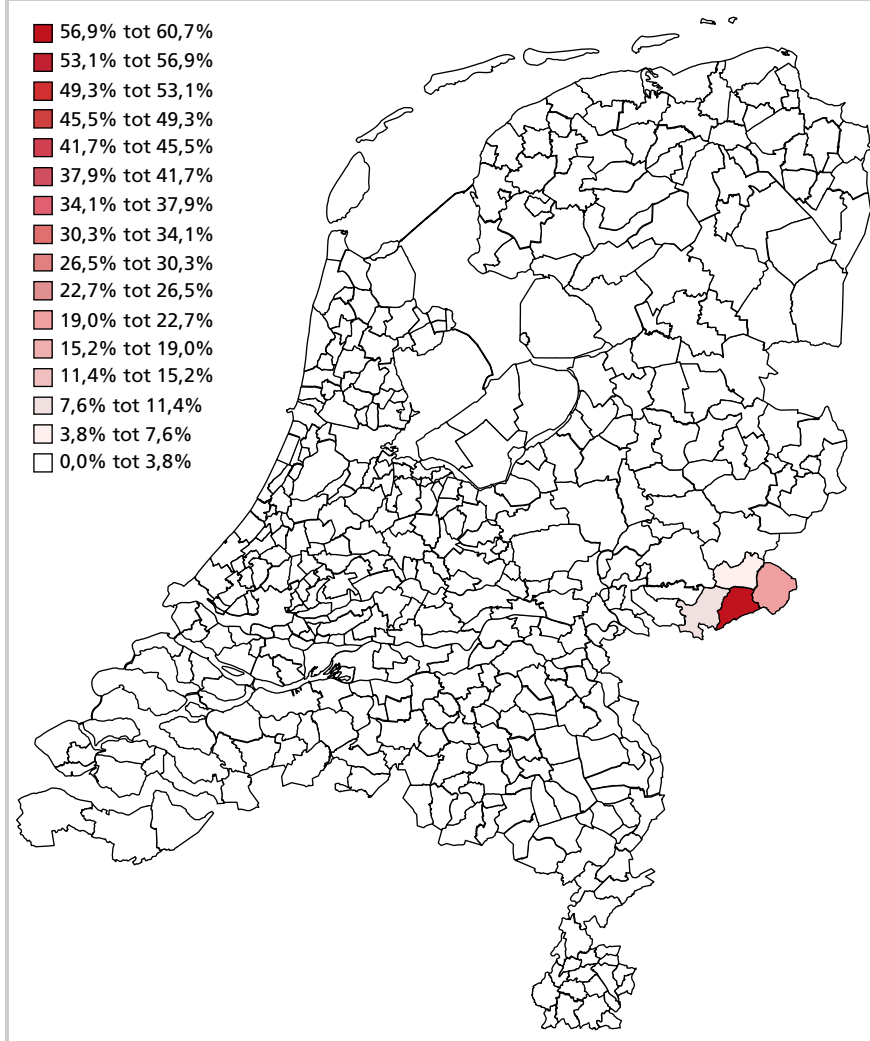
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.42 De regionale oriëntatie van de potentiële middelbare schoolleerlingen uit Berkelland

Gemeente	Aantal potentiële leerlingen uit Berkelland	Als percentage van alle potentiële leerlingen uit Berkelland
Berkelland	2.340	91,4%
Oost Gelre	130	5,2%
Bronckhorst	40	1,7%
Lochem	20	0,7%
Haaksbergen	20	0,7%
Hof van Twente	< 100	0,2%
Winterswijk	< 100	0,1%
Doetinchem	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

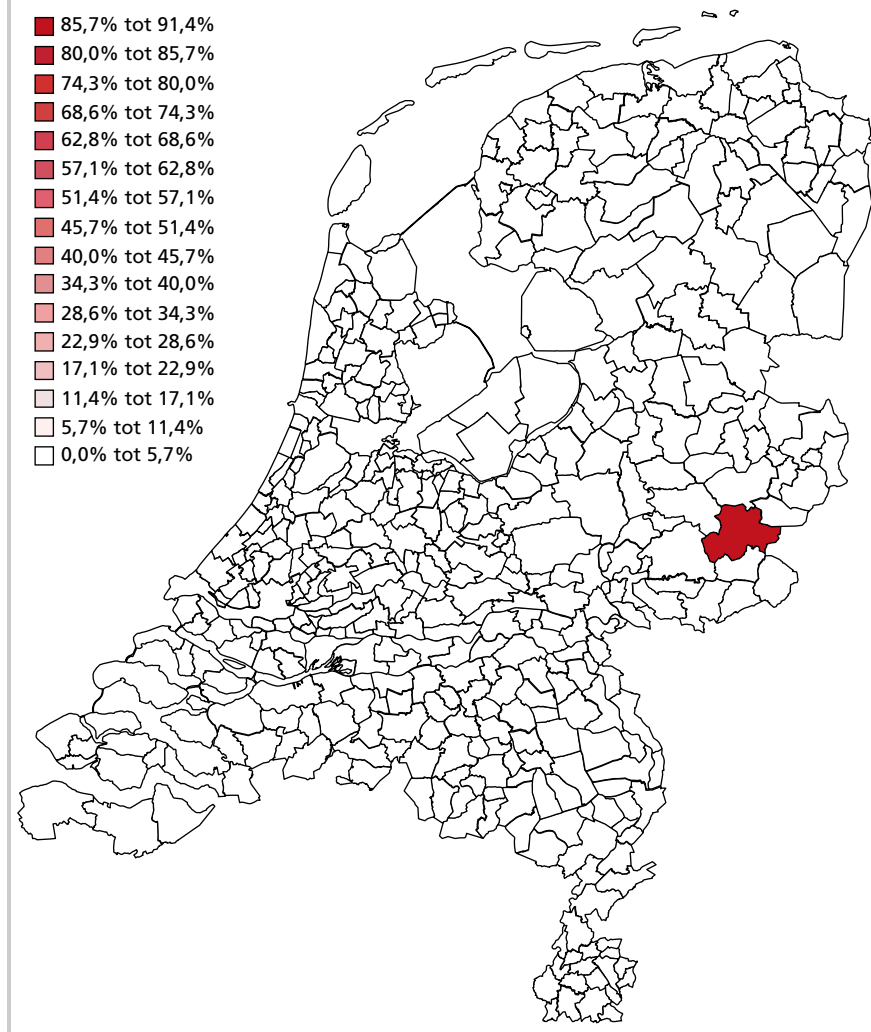
Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.41 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare scholen (voortgezet onderwijs) voor de jongeren in Aalten

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.42 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare scholen (voortgezet onderwijs) voor de jongeren in Berkelland

Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.43 De regionale oriëntatie van de potentiële middelbare schoolleerlingen uit Bronckhorst

Gemeente	Aantal potentiële leerlingen uit Bronckhorst	Als percentage van alle potentiële leerlingen uit Bronckhorst
Doetinchem	1.530	62,5%
Bronckhorst	430	17,7%
Zutphen	240	9,6%
Rheden	100	3,9%
Lochem	60	2,4%
Berkelland	50	2,0%
Oost Gelre	20	0,8%
Montferland	20	0,7%
Arnhem	< 100	0,2%
Aalten	< 100	0,1%

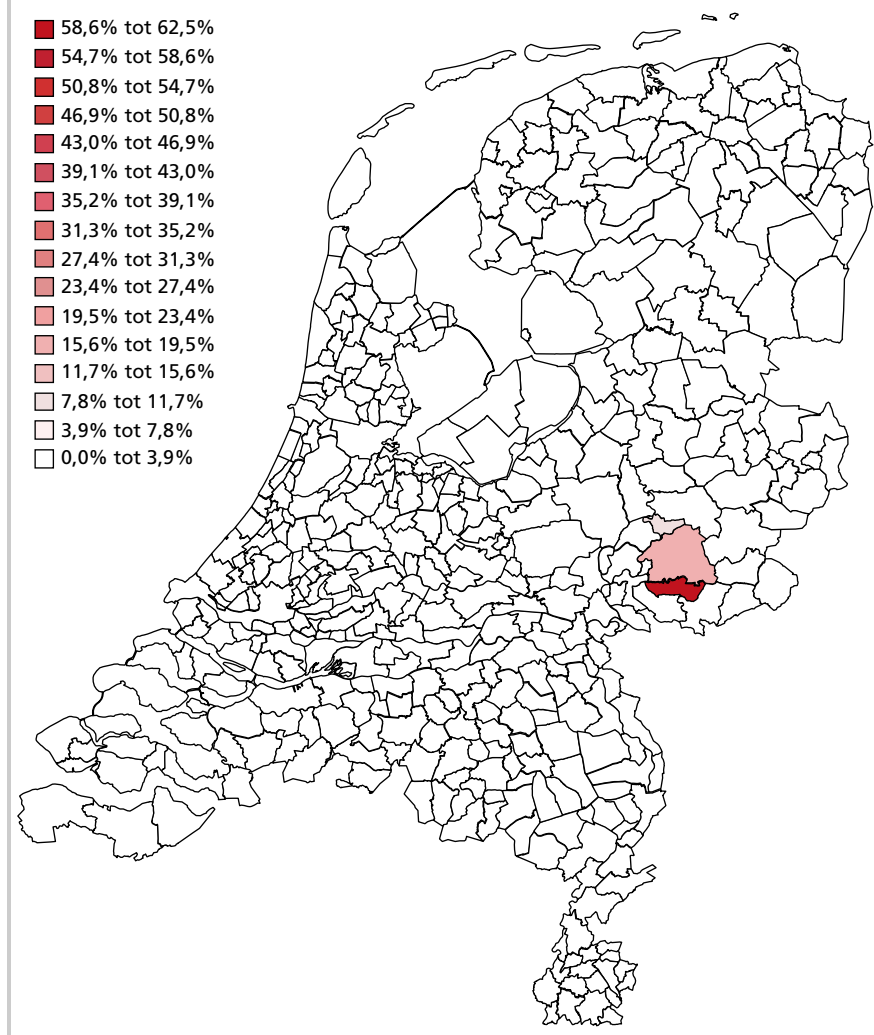
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.44 De regionale oriëntatie van de potentiële middelbare schoolleerlingen uit Doetinchem

Gemeente	Aantal potentiële leerlingen uit Doetinchem	Als percentage van alle potentiële leerlingen uit Doetinchem
Doetinchem	3.140	92,6%
Montferland	190	5,6%
Oude IJsselstreek	50	1,5%
Rheden	10	0,2%
Zevenaar	0	0,1%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

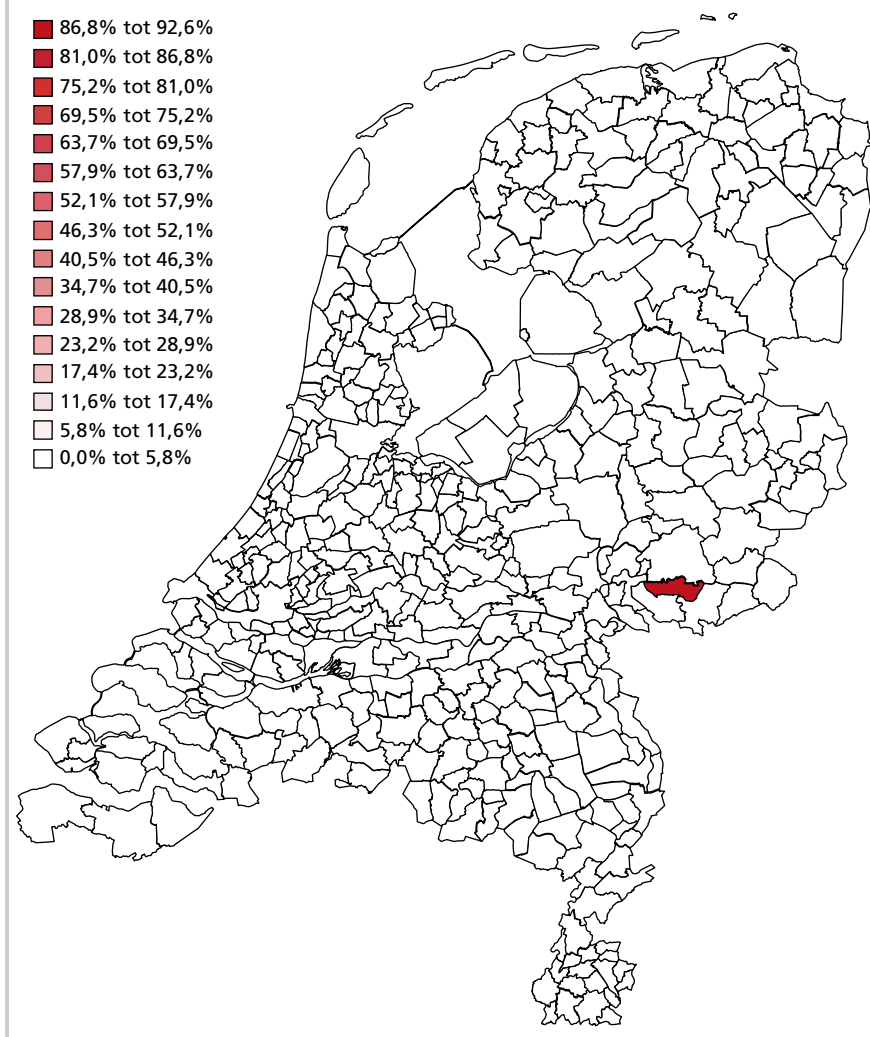
Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.43 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare scholen (voortgezet onderwijs) voor de jongeren in Bronckhorst

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.44 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare scholen (voortgezet onderwijs) voor de jongeren in Doetinchem

Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.45 De regionale oriëntatie van de potentiële middelbare schoolleerlingen uit Montferland

Gemeente	Aantal potentiële leerlingen uit Montferland	Als percentage van alle potentiële leerlingen uit Montferland
Montferland	1.370	66,8%
Doetinchem	450	21,8%
Rheden	100	4,9%
Zevenaar	70	3,2%
Arnhem	40	1,8%
Oude IJsselstreek	30	1,2%
Duiven	10	0,3%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

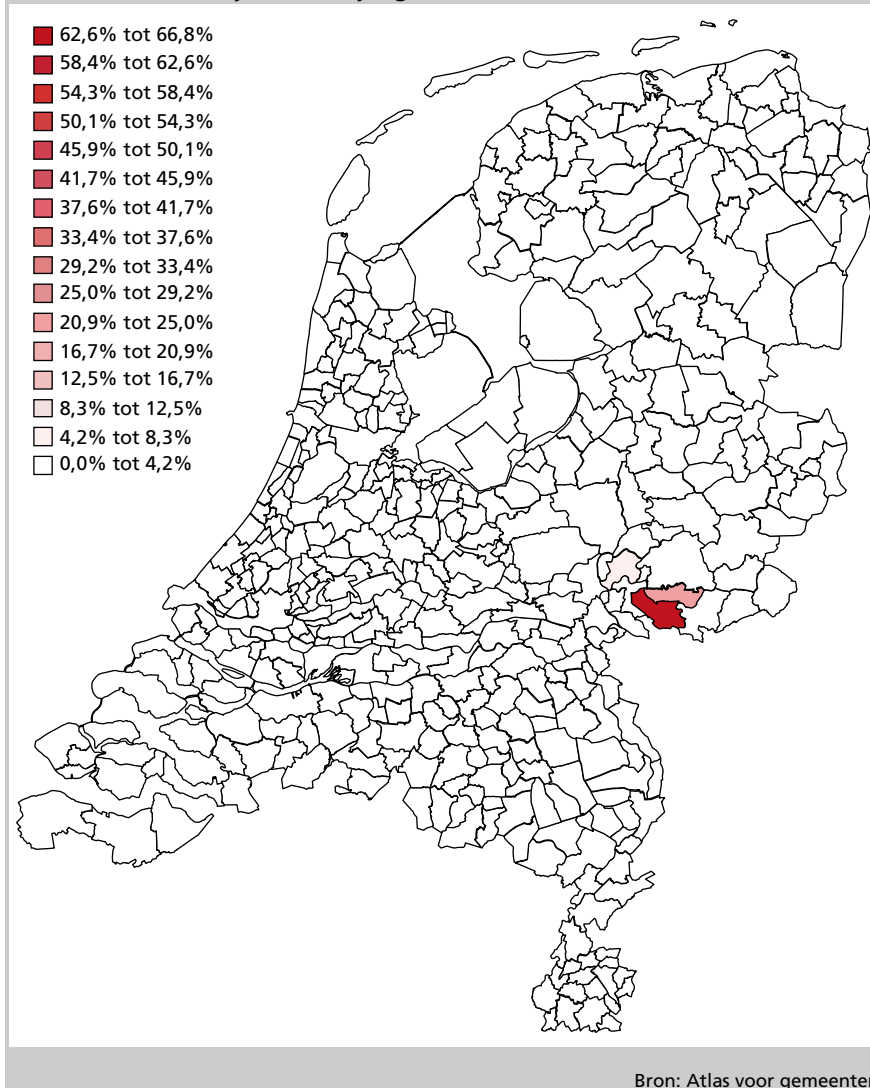
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.46 De regionale oriëntatie van de potentiële middelbare schoolleerlingen uit Oost Gelre

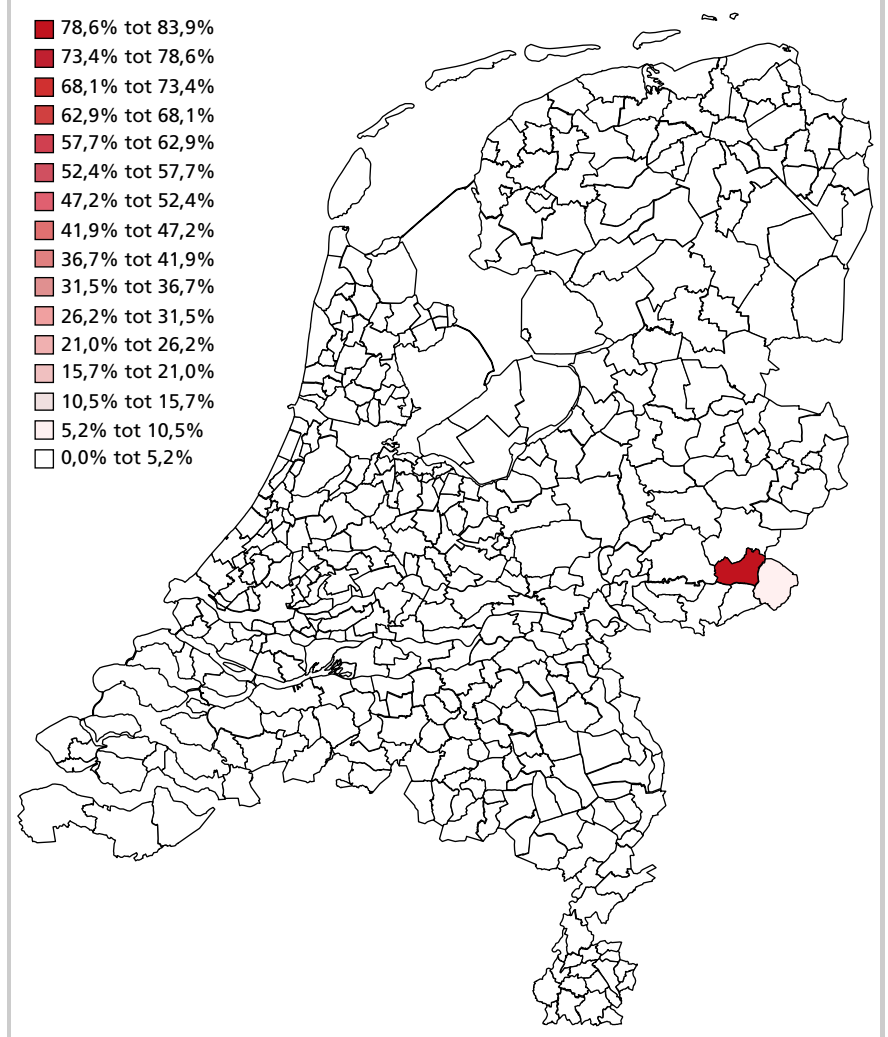
Gemeente	Aantal potentiële leerlingen uit Oost Gelre	Als percentage van alle potentiële leerlingen uit Oost Gelre
Oost Gelre	1.680	83,9%
Winterswijk	120	5,9%
Aalten	100	4,9%
Berkelland	80	4,2%
Doetinchem	20	1,0%
Oude IJsselstreek	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.45 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare scholen (voortgezet onderwijs) voor de jongeren in Montferland

Kaart 2.46 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare scholen (voortgezet onderwijs) voor de jongeren in Oost Gelre

Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.47 De regionale oriëntatie van de potentiële middelbare schoolleerlingen uit Oude IJsselstreek

Gemeente	Aantal potentiële leerlingen uit Oude IJsselstreek	Als percentage van alle potentiële leerlingen uit Oude IJsselstreek
Oude IJsselstreek	1.530	62,6%
Doetinchem	460	18,8%
Aalten	290	12,0%
Oost Gelre	120	5,1%
Montferland	40	1,5%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

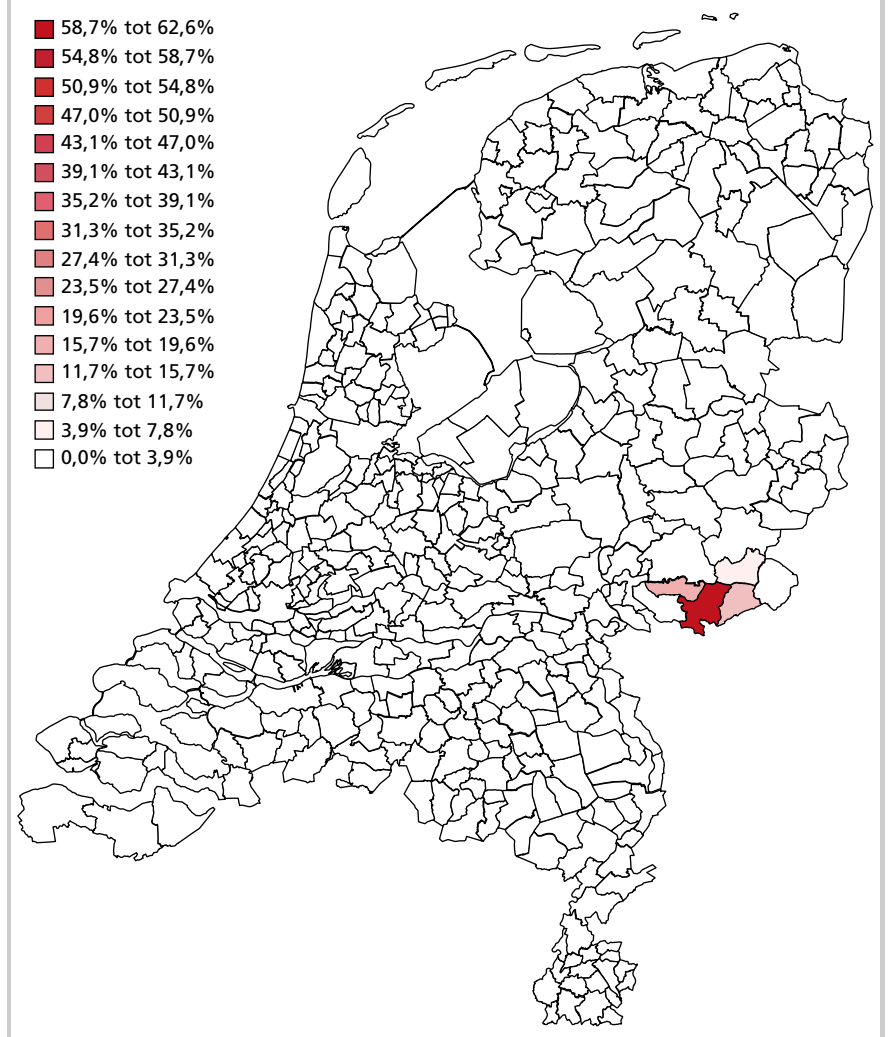
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.48 De regionale oriëntatie van de potentiële middelbare schoolleerlingen uit Winterswijk

Gemeente	Aantal potentiële leerlingen uit Winterswijk	Als percentage van alle potentiële leerlingen uit Winterswijk
Winterswijk	1.730	97,5%
Oost Gelre	20	1,2%
Aalten	20	1,1%
Berkelland	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

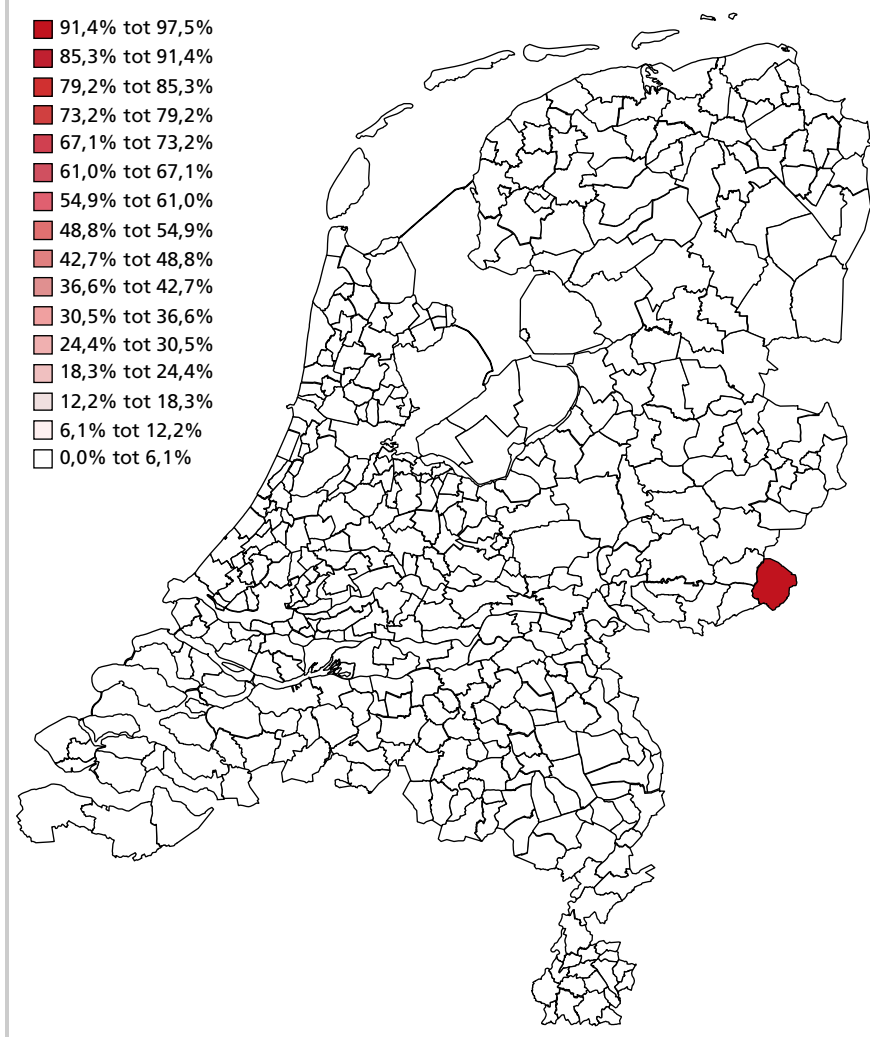
Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.47 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare scholen (voortgezet onderwijs) voor de jongeren in Oude IJsselstreek

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.48 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare scholen (voortgezet onderwijs) voor de jongeren in Winterswijk

Bron: Atlas voor gemeenten

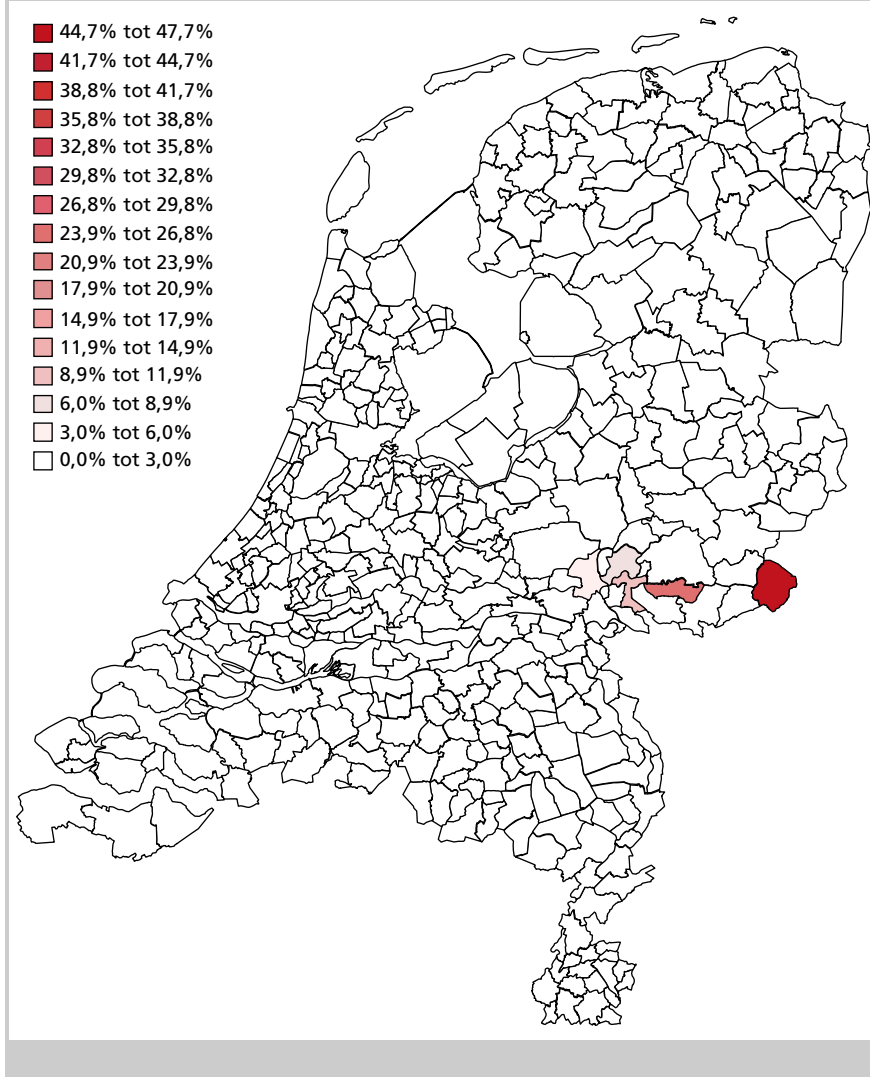
Tabel 2.49 De regionale oriëntatie van de inwoners van Aalten voor ziekenhuiszorg

Gemeente	Aantal potentiële patiënten vanuit Aalten	Als percentage van het totaal aantal potentiële patiënten vanuit Aalten
Winterswijk	13.100	47,7%
Doetinchem	6.800	24,9%
Zevenaar	2.900	10,6%
Rheden	1.800	6,5%
Arnhem	800	3,0%
Enschede	200	0,9%

Tabel 2.50 De regionale oriëntatie van de inwoners van Berkelland voor ziekenhuiszorg

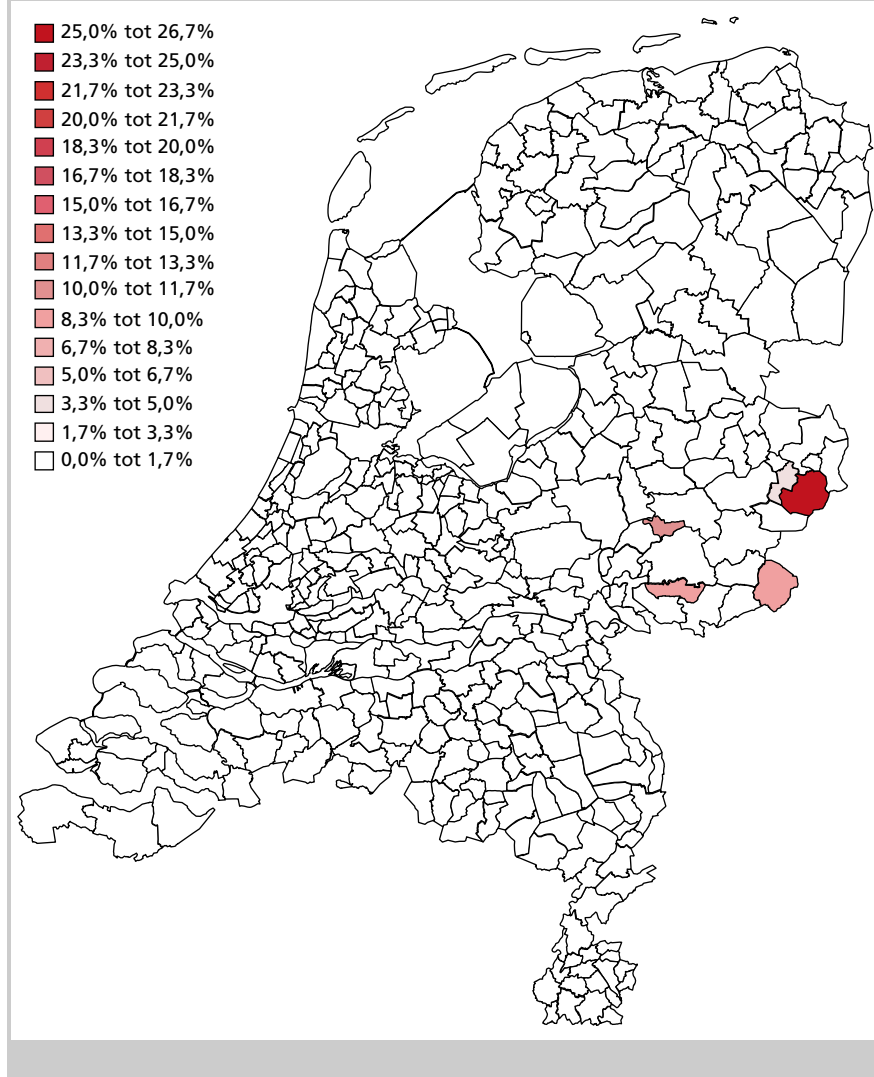
Gemeente	Aantal potentiële patiënten vanuit Berkelland	Als percentage van het totaal aantal potentiële patiënten vanuit Berkelland
Enschede	12.000	26,7%
Zutphen	5.200	11,6%
Winterswijk	4.500	10,0%
Doetinchem	4.400	9,8%
Hengelo (O.)	2.200	4,8%
Almelo	200	0,3%
Deventer	100	0,1%

Kaart 2.49 De regionale oriëntatie van de inwoners van Aalten voor ziekenhuiszorg

Kaart 2.50 De regionale oriëntatie van de inwoners van Berkelland voor ziekenhuiszorg

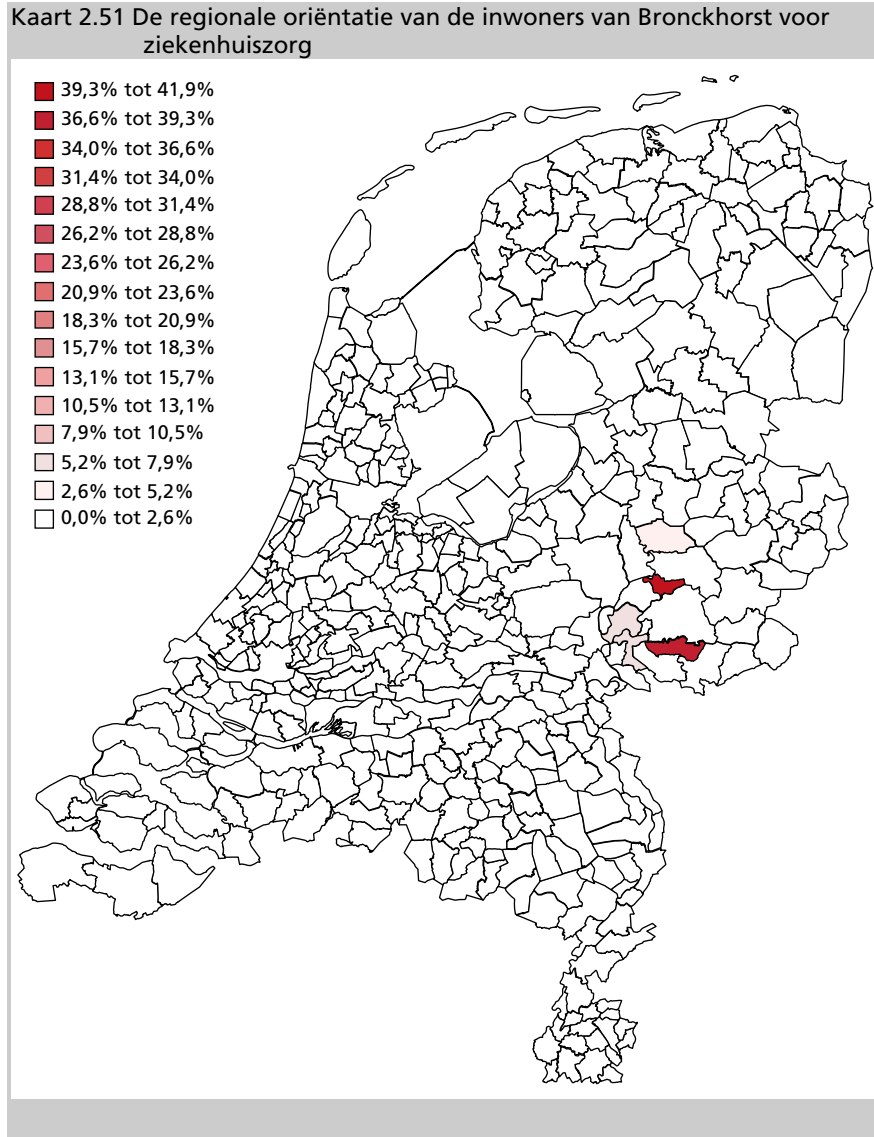

Tabel 2.51 De regionale oriëntatie van de inwoners van Bronckhorst voor ziekenhuiszorg

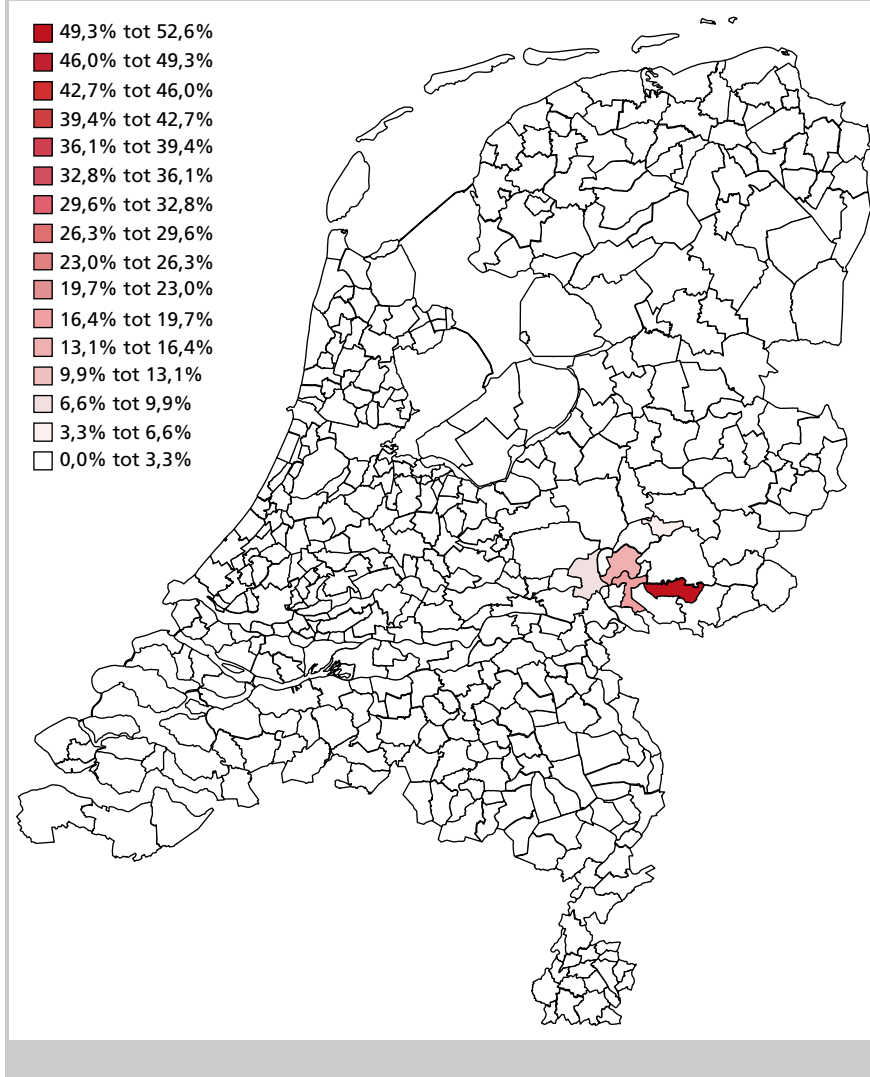
Gemeente	Aantal potentiële patiënten vanuit Bronckhorst	Als percentage van het totaal aantal potentiële patiënten vanuit Bronckhorst
Zutphen	15.900	41,9%
Doetinchem	14.600	38,5%
Rheden	2.900	7,6%
Zevenaar	2.200	5,7%
Deventer	1.300	3,3%
Arnhem	900	2,4%
Winterswijk	100	0,3%

Tabel 2.52 De regionale oriëntatie van de inwoners van Doetinchem voor ziekenhuiszorg

Gemeente	Aantal potentiële patiënten vanuit Doetinchem	Als percentage van het totaal aantal potentiële patiënten vanuit Doetinchem
Doetinchem	29.500	52,6%
Zevenaar	10.700	19,1%
Rheden	7.900	14,1%
Arnhem	4.300	7,7%
Zutphen	3.400	6,0%
Nijmegen	100	0,1%
Winterswijk	100	0,1%

Kaart 2.52 De regionale oriëntatie van de inwoners van Doetinchem voor ziekenhuiszorg

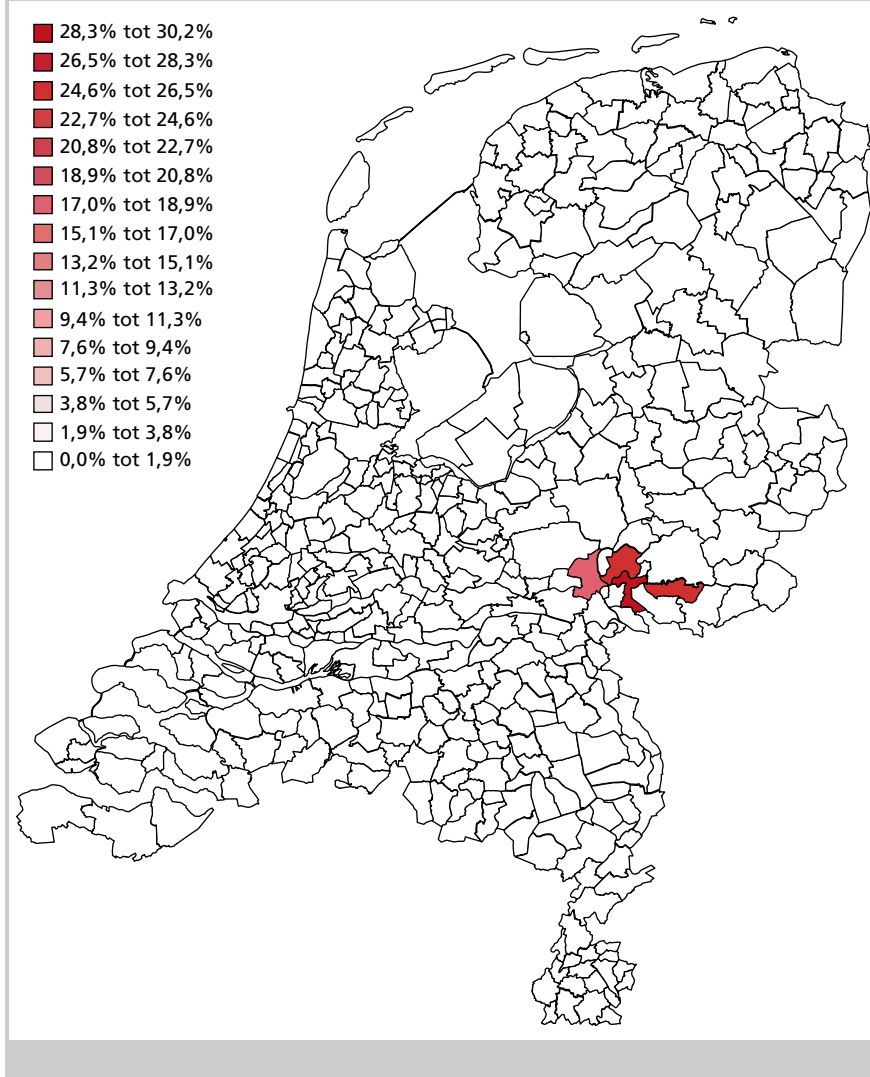
Tabel 2.53 De regionale oriëntatie van de inwoners van Montferland voor ziekenhuiszorg

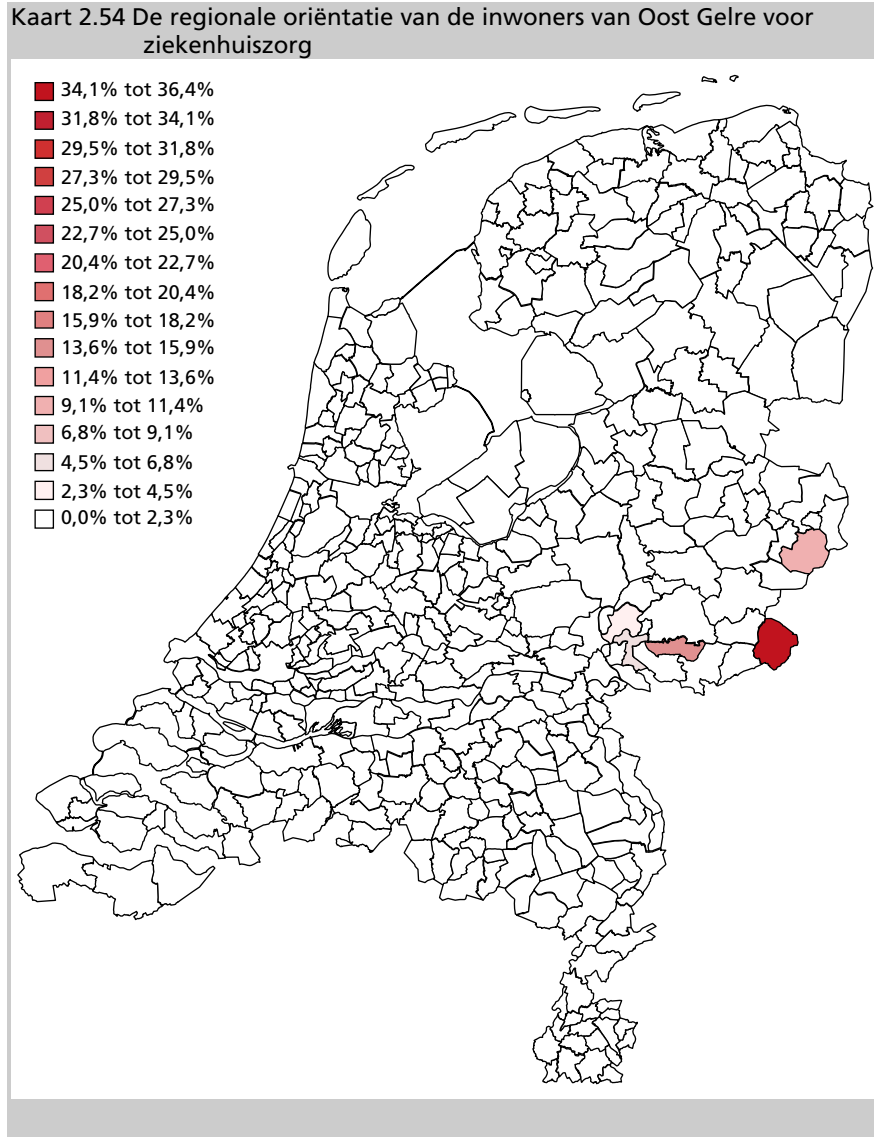
Gemeente	Aantal potentiële patiënten vanuit Montferland	Als percentage van het totaal aantal potentiële patiënten vanuit Montferland
Zevenaar	10.600	30,2%
Doetinchem	8.700	24,9%
Rheden	8.600	24,6%
Arnhem	6.300	18,1%
Nijmegen	200	0,7%

Tabel 2.54 De regionale oriëntatie van de inwoners van Oost Gelre voor ziekenhuiszorg

Gemeente	Aantal potentiële patiënten vanuit Oost Gelre	Als percentage van het totaal aantal potentiële patiënten vanuit Oost Gelre
Winterswijk	10.900	36,4%
Doetinchem	4.200	14,1%
Enschede	3.200	10,6%
Zevenaar	1.400	4,8%
Rheden	800	2,7%
Zutphen	300	1,0%
Hengelo (O.)	300	1,0%
Arnhem	100	0,4%

Kaart 2.53 De regionale oriëntatie van de inwoners van Montferland voor ziekenhuiszorg

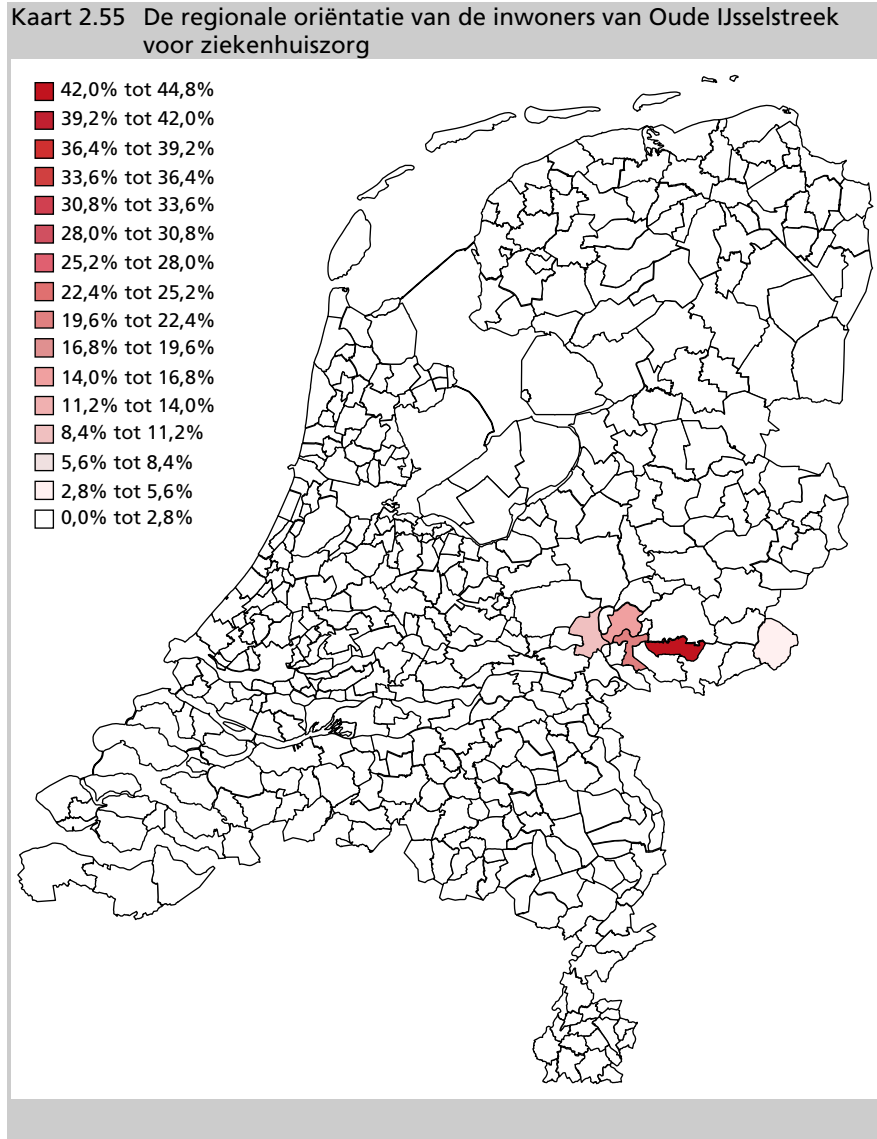
Tabel 2.55 De regionale oriëntatie van de inwoners van Oude IJsselstreek voor ziekenhuiszorg

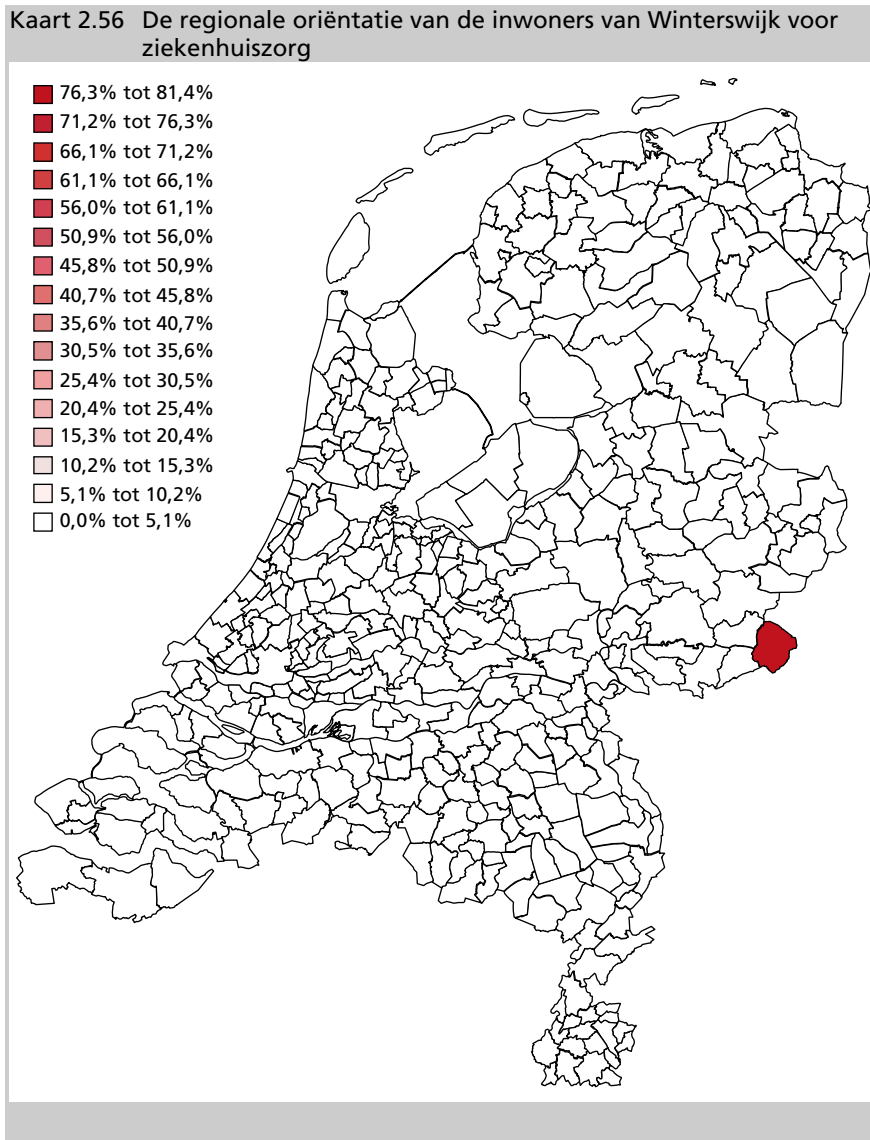
Gemeente	Aantal potentiële patiënten vanuit Oude IJsselstreek	Als percentage van het totaal aantal potentiële patiënten vanuit Oude IJsselstreek
Doetinchem	17.900	44,8%
Zevenaar	8.900	22,2%
Rheden	6.400	16,0%
Arnhem	4.400	10,9%
Winterswijk	1.800	4,5%
Zutphen	100	0,4%
Nijmegen	100	0,3%

Tabel 2.56 De regionale oriëntatie van de inwoners van Winterswijk voor ziekenhuiszorg

Gemeente	Aantal potentiële patiënten vanuit Winterswijk	Als percentage van het totaal aantal potentiële patiënten vanuit Winterswijk
Winterswijk	23.600	81,4%
Enschede	1.300	4,5%
Doetinchem	900	3,0%
Zevenaar	200	0,5%
Hengelo (O.)	100	0,4%
Rheden	100	0,2%
Zutphen	100	0,2%

2.3 Natuurrecreatie

Voor de voorzieningen die in de vorige paragraaf werden besproken, zijn het vaak de steden die verzorgend zijn voor de meer landelijke gebieden in hun omgeving. Voor natuurrecreatie geldt echter vaak het omgekeerde, daar is het vaak het ommeland dat de stad voorziet van natuur en open landschappen. Door daar ook rekening mee te houden in deze analyses, wordt de wederzijdse afhankelijkheid van stad en ommeland benadrukt, en het wederzijdse profijt dat ze van elkaar (zouden kunnen) hebben.

Voor natuur is methodologisch hetzelfde gedaan als bij voorzieningen. Van alle natuur en open ruimte die binnen de voor natuurrecreatie acceptabele reistijd vanuit de gemeenten in de Achterhoek ligt, is bepaald welke gemeenten in de omgeving daar welk aandeel in hebben.

De meeste gemeenten in de Achterhoek blijken zelf zoveel natuur en open landschappen te hebben dat de meeste inwoners van de Achterhoek voor natuurrecreatie vooral op de eigen gemeente zijn aangewezen. Voor de stad Doetinchem geldt dat echter niet. De inwoners van de stad Doetinchem zijn voor natuurrecreatie het meest aangewezen op de natuur in Montferland en de gemeente Brockhorst. En ook de gemeente Oude IJsselstreek levert nog flink wat natuur en open landschappen aan de inwoners van Doetinchem.

Op die manier wordt duidelijk hoe stad en ommeland van elkaar kunnen profiteren; de inwoners van het ommeland van het werk en de voorzieningen in de stad, en de inwoners van de stad van de natuur en mooie landschappen (maar ook van werk en voorzieningen) in de omgeving van die stad. En dat laat ook zien dat samenwerking tussen steden en meer landelijke gemeenten in de omgeving tot een optimale allocatie van (middelen voor de financiering van) voorzieningen en natuurbeheer kunnen leiden.

Tabel 2.57 De regionale oriëntatie van de inwoners van Aalten voor natuurrecreatie

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële bezoekers in de gemeente
Aalten	9.200	33,8%
Winterswijk	8.000	29,2%
Oude IJsselstreek	5.500	20,0%
Oost Gelre	3.200	11,5%
Doetinchem	1.000	3,8%
Bronckhorst	300	1,1%
Montferland	100	0,5%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

Tabel 2.58 De regionale oriëntatie van de inwoners van Berkelland voor natuurrecreatie

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële bezoekers in de gemeente
Berkelland	25.400	56,5%
Bronckhorst	6.500	14,4%
Lochem	5.400	12,0%
Haaksbergen	3.300	7,4%
Hof van Twente	2.100	4,6%
Oost Gelre	1.800	4,0%
Winterswijk	400	0,9%
Hengelo (O.)	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

Tabel 2.59 De regionale oriëntatie van de inwoners van Bronckhorst voor natuurrecreatie

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële bezoekers in de gemeente
Bronckhorst	23.000	61,5%
Lochem	3.300	8,8%
Berkelland	3.300	8,8%
Doetinchem	2.900	7,9%
Zutphen	1.600	4,3%
Montferland	1.200	3,1%
Rheden	600	1,7%
Oude IJsselstreek	600	1,6%
Brummen	400	1,1%
Zevenaar	200	0,5%
Oost Gelre	100	0,3%
Aalten	100	0,2%
Doesburg	100	0,2%

Tabel 2.60 De regionale oriëntatie van de inwoners van Doetinchem voor natuurrecreatie

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële bezoekers in de gemeente
Montferland	17.900	31,8%
Bronckhorst	17.700	31,4%
Doetinchem	12.300	21,9%
Oude IJsselstreek	6.100	10,8%
Aalten	900	1,6%
Zevenaar	700	1,3%
Duiven	300	0,5%
Rheden	100	0,2%
Oost Gelre	100	0,2%
Doesburg	100	0,1%

Tabel 2.61 De regionale oriëntatie van de inwoners van Montferland voor natuurrecreatie

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële bezoekers in de gemeente
Montferland	19.600	55,8%
Doetinchem	4.600	13,2%
Bronckhorst	2.700	7,8%
Oude IJsselstreek	2.700	7,7%
Rheden	2.200	6,2%
Zevenaar	1.600	4,7%
Rijnwaarden	600	1,8%
Duiven	600	1,6%
Arnhem	200	0,4%
Westervoort	100	0,3%
Aalten	100	0,2%
Doesburg	< 100	0,1%
Lingewaard	< 100	0,1%

Tabel 2.62 De regionale oriëntatie van de inwoners van Oost Gelre voor natuurrecreatie

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële bezoekers in de gemeente
Oost Gelre	9.000	29,9%
Berkelland	8.800	29,2%
Winterswijk	4.700	15,6%
Aalten	3.400	11,3%
Oude IJsselstreek	2.800	9,4%
Doetinchem	900	2,8%
Bronckhorst	500	1,5%
Lochem	100	0,2%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

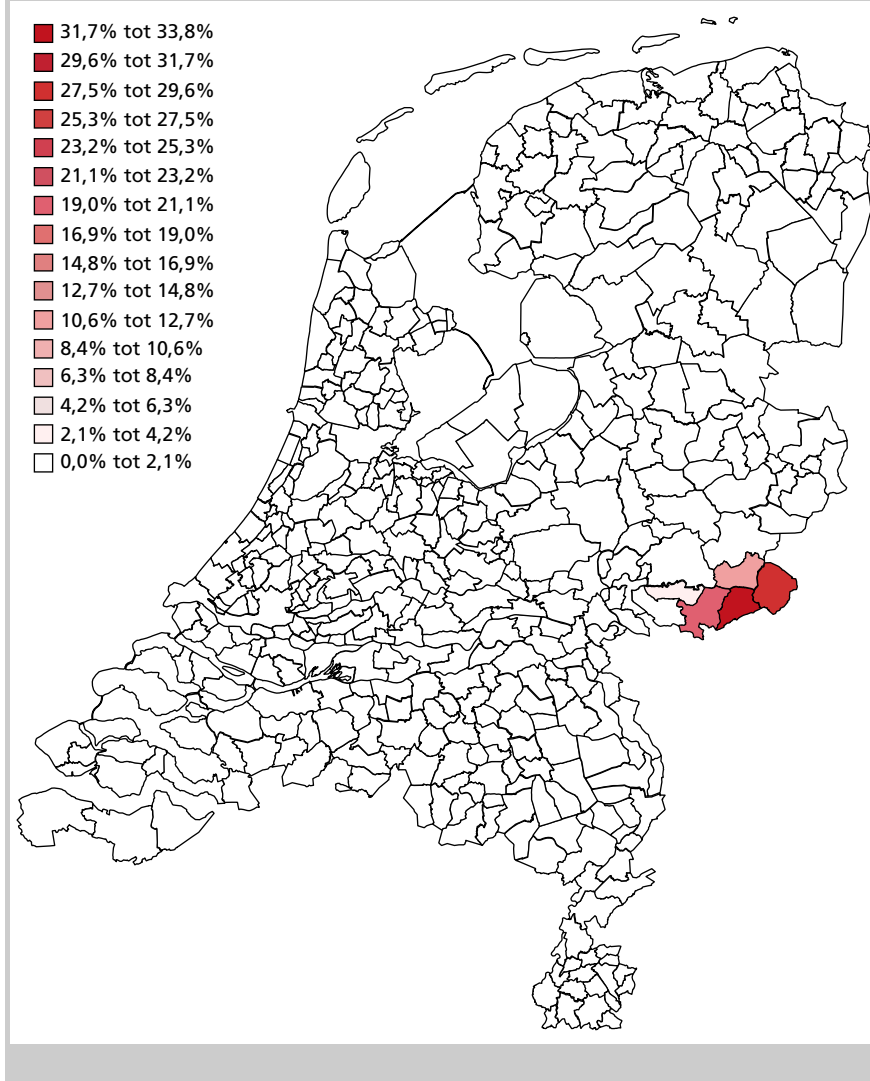
Tabel 2.63 De regionale oriëntatie van de inwoners van Oude IJsselstreek voor natuurrecreatie

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële bezoekers in de gemeente
Oude IJsselstreek	13.800	34,7%
Montferland	12.900	32,3%
Doetinchem	6.200	15,6%
Aalten	3.800	9,5%
Bronckhorst	1.600	4,0%
Oost Gelre	1.100	2,7%
Winterswijk	300	0,8%
Zevenaar	100	0,2%
Duiven	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

Tabel 2.64 De regionale oriëntatie van de inwoners van Winterswijk voor natuurrecreatie

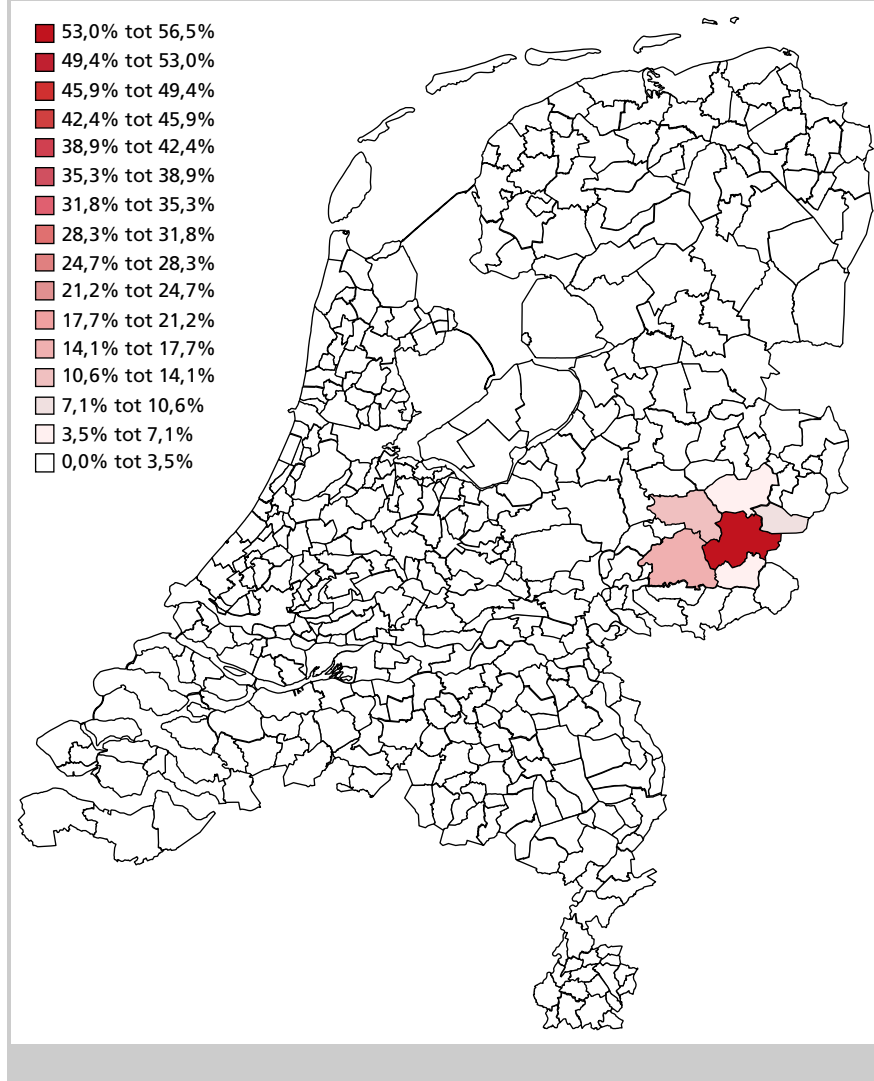
Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële bezoekers in de gemeente
Winterswijk	22.600	78,1%
Aalten	3.200	11,1%
Oost Gelre	3.000	10,3%
Berkelland	100	0,4%
Oude IJsselstreek	< 100	0,1%
rest Nederland	< 100	< 0,1%

Kaart 2.57 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare natuur voor de inwoners van Aalten

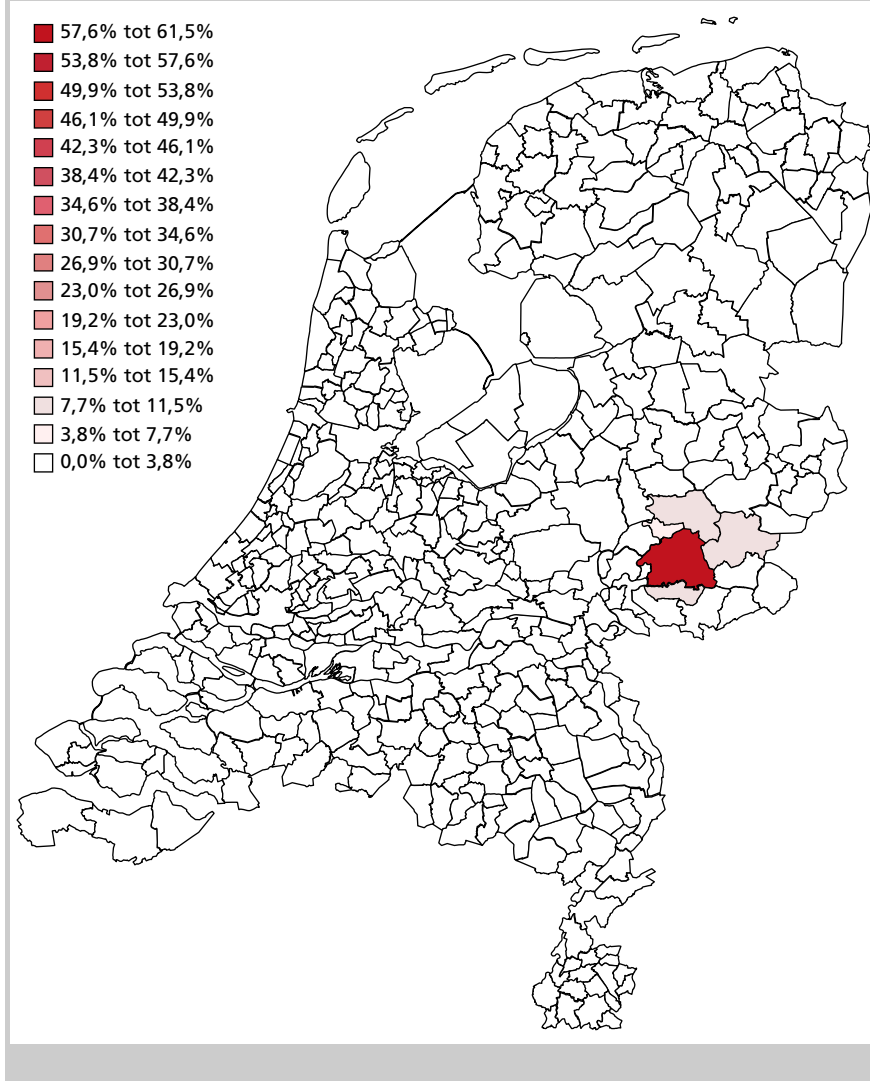

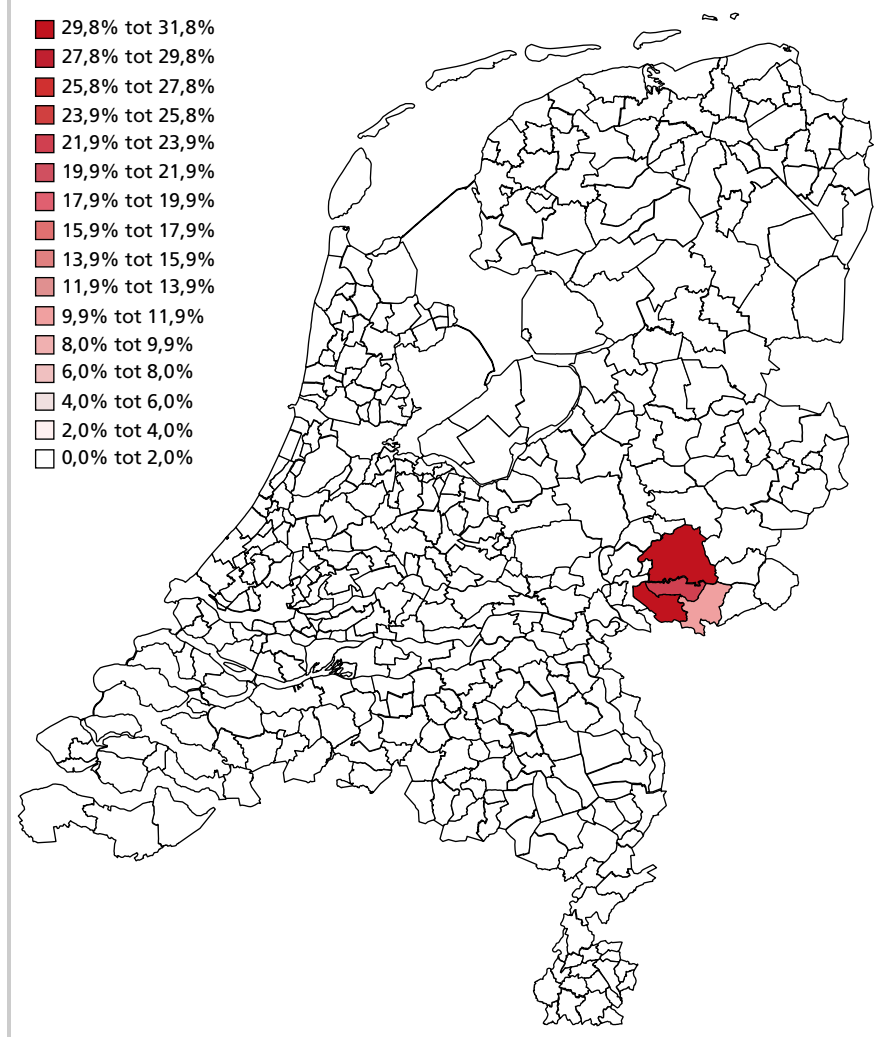
Kaart 2.58 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare natuur voor de inwoners van Berkelland

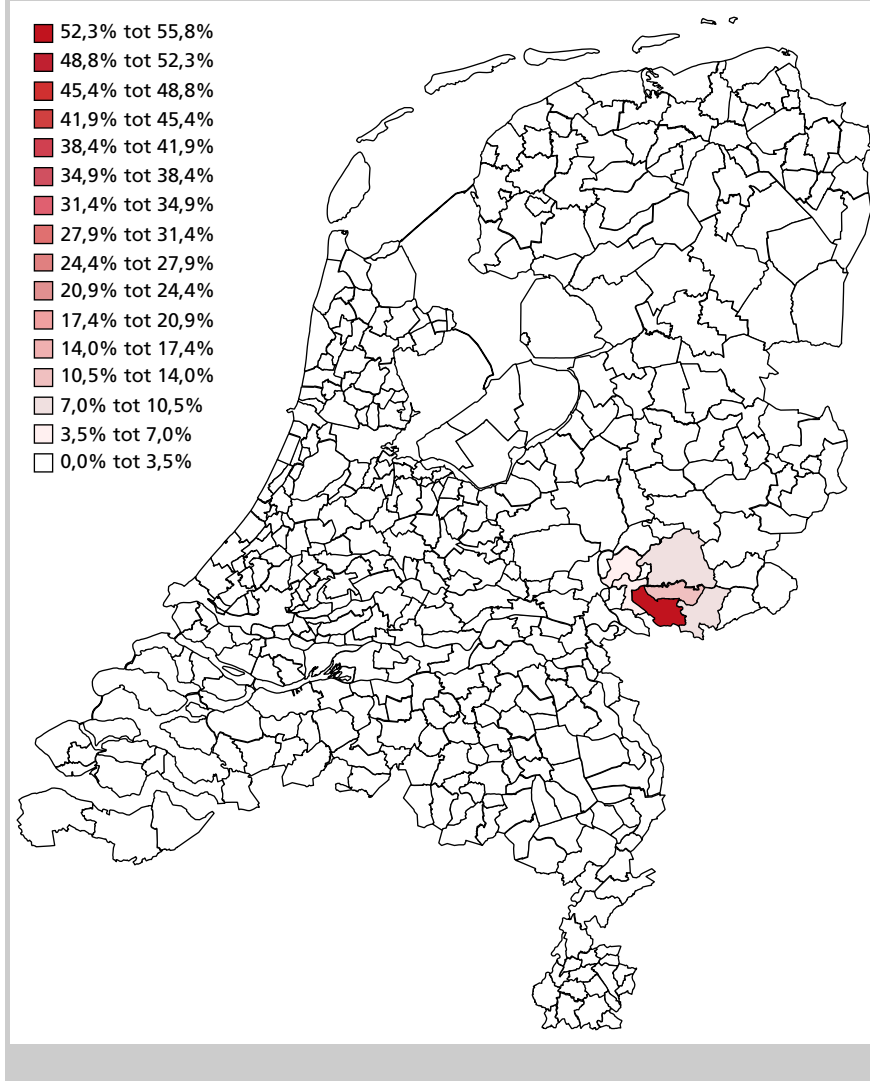
Kaart 2.59 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare natuur voor de inwoners van Bronckhorst

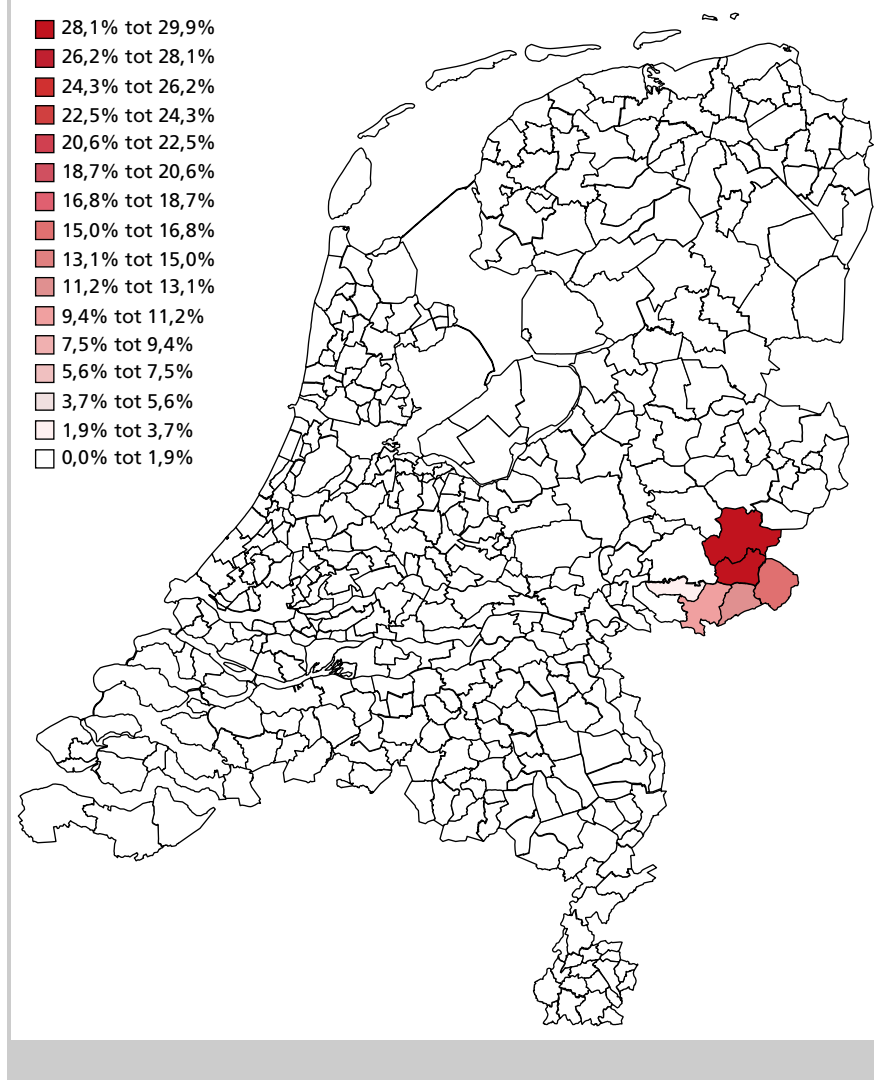
Kaart 2.60 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare natuur voor de inwoners van Doetinchem

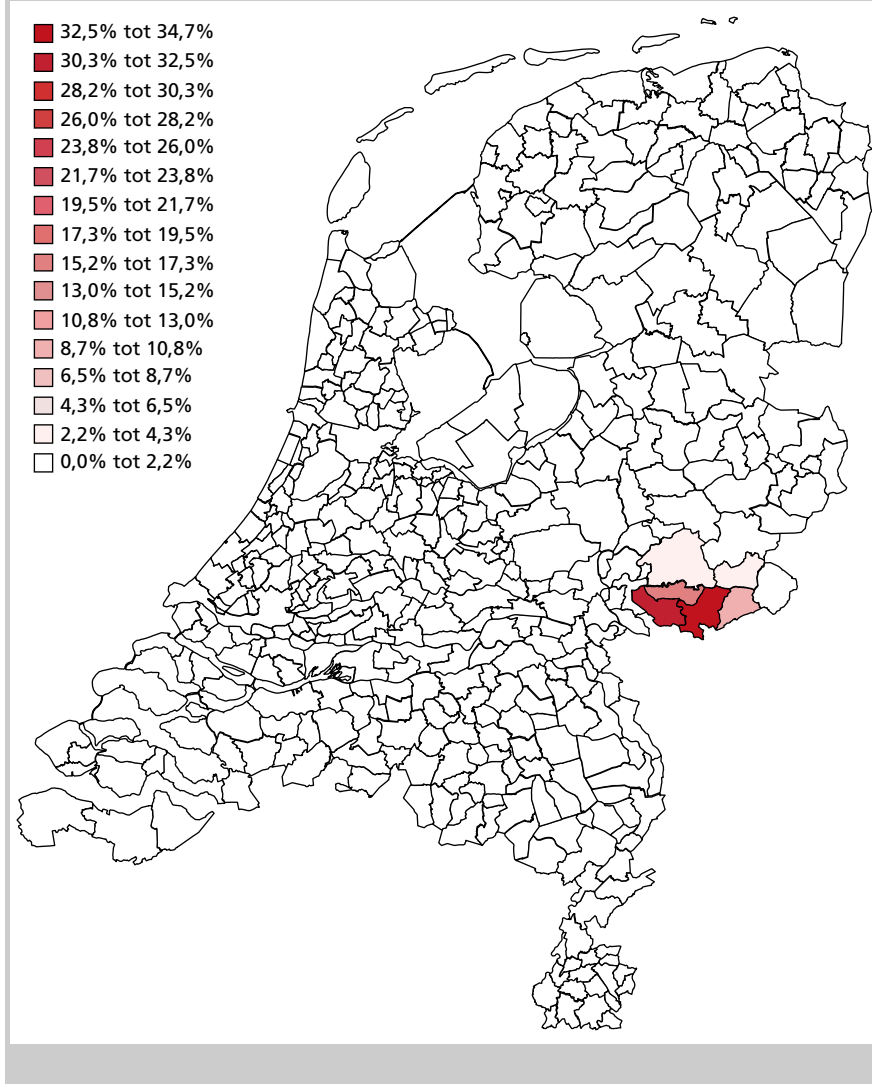
Kaart 2.61 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare natuur voor de inwoners van Montferland

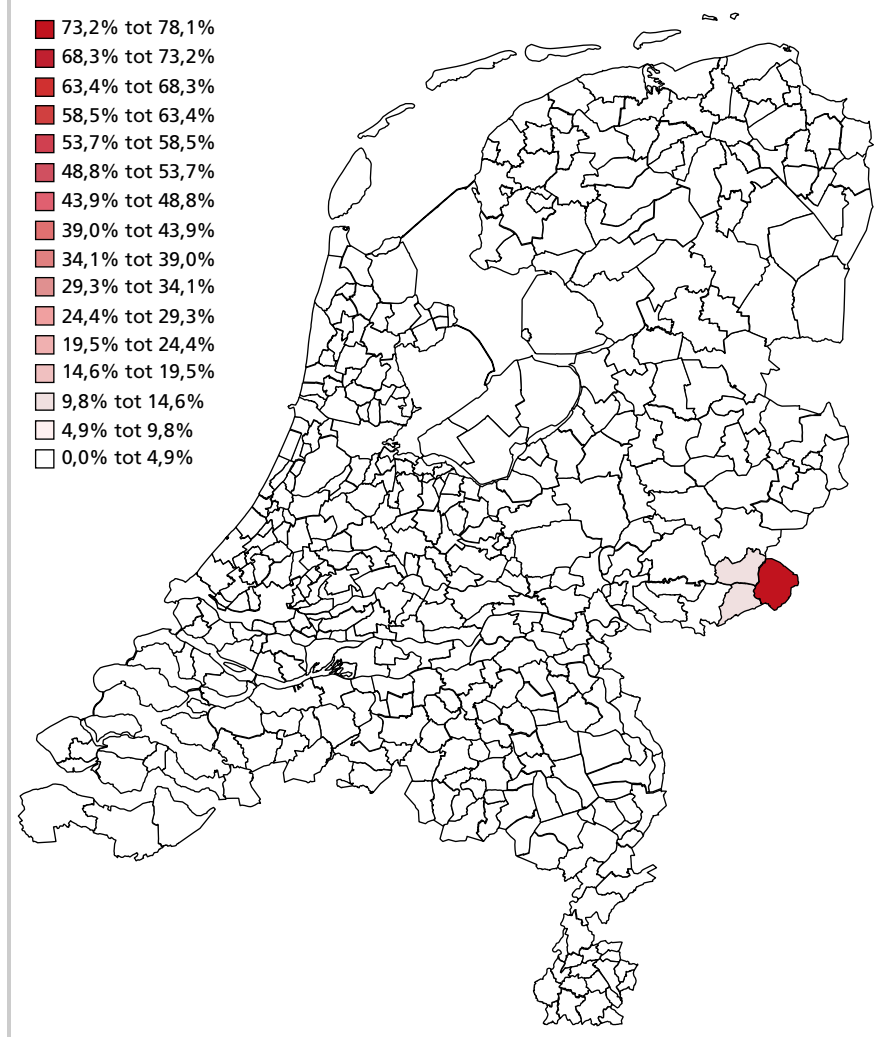
Kaart 2.62 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare natuur voor de inwoners van Oost Gelre

Kaart 2.63 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare natuur voor de inwoners van Oude IJsselstreek

Kaart 2.64 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare natuur voor de inwoners van Winterswijk

3 Een nieuwe gebiedsafbakening voor de regio Achterhoek

Op basis van de functionele relaties die in het vorige hoofdstuk zijn uitgerekend, wordt in dit hoofdstuk bepaald wat de optimale schaal voor regionale samenwerking is. Het gebied waarbinnen de functionele verbanden het sterkst zijn wordt letterlijk afgebakend. Zo ontstaat een nieuwe kaart van de regio Achterhoek, waarbinnen volgens deze methode de uitkomsten voor lokaal bestuur optimaal zijn.

Om tot een maatschappelijk optimale gebiedsindeling te komen is per voorziening (inclusief werk en natuur) bepaald welke gemeente voor een bepaald 4-positie-postcodegebied het meest verzorgend is. Het gebied wordt per voorziening toegewezen aan de gemeente die voor de meeste inwoners verzorgend is. Met deze methode voor de afbakening van gebieden is het niet nodig om een – altijd arbitraire – grenswaarde te bepalen: mensen in een bepaald gebied zijn of het meest op de eigen gemeente aangewezen of op een andere gemeente. Een tussenweg is er niet.

Om te kunnen komen tot één optimale gebiedsafbakening is een gebied aan een bepaalde gemeente toegekend als die gemeente voor de meeste functies het vaakst verzorgend is voor dat gebied. De functies tellen daarbij niet allemaal even zwaar mee, maar zijn gewogen op basis van de bijdrage die de verschillende voorzieningen leveren aan de aantrekkingskracht van een gemeente.⁹ Werk telt dan voor 35% mee, natuur voor 15% en de stedelijke voorzieningen tezamen voor 50%, waarbij alle stedelijke voorzieningen afzonderlijk een gelijk gewicht krijgen. Op basis van die methode kan elk gebied slechts aan één centrumgemeente worden toegekend. Dat is de gemeente die voor het betreffende gebied het meest verzorgend is voor de verschillende functies, of omgekeerd (zoals in het geval van natuur, waarbij het gebied dan juist het meest verzorgend is voor een bepaalde centrumstad).

Op basis van dit criterium blijkt allereerst dat de gemiddelde oriëntatie voor werk en voorzieningen en recreatie van de inwoners van de gemeenten Doetinchem en Winterswijk voornamelijk uitgaat naar de eigen stad. Zoals uit hoofdstuk 2 bleek richten veel inwoners van Doetinchem en Winterswijk

---

⁹ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen).

zich voor wat betreft werk, winkels en recreatieve voorzieningen zoals cultuur in meerderheid op de eigen stad, waardoor beide gemeenten volgens deze analyse als zelfstandige centrumstad uit de bus komen.

De inwoners van de gemeenten Oost Gelre en Aalten zijn voor de genoemde functies in meerderheid aangewezen op de stad Winterswijk. De gemeente Berkelland is echter meer op de stad Enschede dan op Winterswijk gericht. Enschede ligt weliswaar verder weg, maar biedt ook een groter en gevarieerder aanbod aan werk en voorzieningen, wat voor de meeste inwoners van Berkelland kennelijk doorslaggevend is. Dat geldt echter niet voor alle delen van de gemeente Berkelland. Als de analyse op postcodeniveau wordt gebruikt om gebieden toe te wijzen aan een centrumstad, worden de woonkernen Borculo, Bekkenkamp en Beltrum (alle onderdeel van de gemeente Berkelland) niet aan de stad Enschede, maar aan respectievelijk Doetinchem (Borculo en Bekkenkamp) en Winterswijk (Beltrum) toegewezen (zie kaart 3.1).

De inwoners van de gemeenten Montferland, Bronckhorst en Oude IJsselstreek zijn in meerderheid aangewezen op het werk en de voorzieningen in de stad Doetinchem. Ook hier worden echter gemeentegrenzen doorsneden. Zo wordt een deel van de gemeente Aalten (Dinxperlo) ook aan Doetinchem, en niet aan Winterswijk, toegewezen. Datzelfde geldt voor de gemeente Oost Gelre, waarvan de belangrijkste woonkernen voornamelijk een binding hebben met Winterswijk, maar de kernen in het westen (Mariënveld en Harreveld) vooral met Doetinchem. Bovendien heeft niet de gehele gemeente Montferland de sterkste band met Doetinchem; het uiterste westelijke puntje heeft meer met de stad Arnhem. Datzelfde geldt voor een heel klein gedeelte van de gemeente Bronckhorst, waarvan zelfs een klein puntje in het noorden volgens deze methode aan de stad Zutphen wordt toegerekend. De gemeente Oude IJsselstreek is de enige gemeente in de Achterhoek die volgens deze methode in zijn geheel wordt toegewezen aan één stad (zie kaart 3.2).

De oriëntatie van de bevolking van de Achterhoek [Atlas voor gemeenten]

Kaart 3.1 Doetinchem & omstreken

Bron: Atlas voor gemeenten

Als de uitkomst van deze analyse letterlijk wordt genomen pleit dat dus voor een volledige herindeling van de regio Achterhoek waarbij bestaande gemeentegrenzen worden doorsneden. De vraag is hoe praktisch die uitkomst is. Is het denkbaar dat een deel van de gemeente Aalten samengaat, of samen gaat werken, met de gemeente Winterswijk, terwijl een ander deel haar vizier op Doetinchem richt? Of is het praktischer om op basis van deze kaart te bepalen in welke gemeente de meeste gebieden liggen die hoofdzakelijk een functionele relatie hebben met enerzijds Doetinchem en anderzijds Winterswijk, en daar vervolgens mee samen te werken of samen te gaan? Als voor die laatste optie wordt gekozen zullen de gemeenten Aalten en Oost Gelre zich dus bij Winterswijk aansluiten, zullen Bronckhorst, Montferland en Oude IJsselstreek het samen met Doetinchem gaan doen, en zal Berkelland de Achterhoek verlaten en het vizier op de Twentse stad Enschede richten.

Een dergelijke nieuwe gebiedsindeling zorgt naar verwachting voor een optimaal efficiënte schaal voor lokaal bestuur, die zo goed mogelijk aansluit bij feitelijke interacties en bestaande functionele verbanden, en die kosten en baten van (investerings in) publieke goederen zoveel mogelijk in één hand brengt. Maar naast deze welvaartstheoretische benadering is er natuurlijk ook een bestuurlijke en culturele realiteit waarmee in deze analyses geen rekening is gehouden, maar waarmee wel degelijk rekening zal moeten worden gehouden bij het kiezen van toekomstige samenwerkingspartners.

---

4 Een foto van de regio Achterhoek

Volgens de analyse in de voorgaande hoofdstukken ligt het voor de hand om bij regionale samenwerking te kiezen voor een onderverdeling van de huidige regio Achterhoek in twee subregio's. Enerzijds Winterswijk & omstreken, dat dan bestaat uit (delen van) de huidige gemeenten Winterswijk, Aalten en Oost Gelre. En anderzijds Doetinchem & omstreken; (delen van) de huidige gemeenten Doetinchem, Bronckhorst, Montferland en Oude IJsselstreek.

De kenmerken van die twee subregio's worden in dit hoofdstuk tot slot met kengetallen in kaart gebracht. Hoe groot zijn de gebieden? Hoeveel mensen wonen er? Hoeveel banen zijn er? Hoe ziet de samenstelling van de bevolking eruit? En hoe verhouden die kengetallen zich tot de rest van Nederland? Daarmee ontstaat een eerste indruk van de sterkten en zwakten van de beide regio's.

In tabel 4.1 zijn de kenmerken van de beide gebieden in de Achterhoek weergegeven. Uit de tabel blijkt allereerst dat beide regio's (ten opzichte van het gemiddelde van de andere regio's in Nederland) relatief klein zijn, zowel voor wat betreft de oppervlakte als voor wat betreft het aantal inwoners.

De regio's bestaan voor een relatief groot deel uit agrarisch terrein. Als het aandeel natuur en agrarisch terrein wordt samengenomen, beslaat dat in totaal 88% van de totale oppervlakte van de beide regio's. Voor de rest van de Nederlandse stedelijke regio's is dat gemiddeld 66%. De woongebieden in beide regio's maken niet alleen een relatief klein onderdeel uit van het totale areaal; die woongebieden zijn bovendien in relatief lage dichtheden bebouwd. De gemiddelde woonoppervlakte per woning is dan ook relatief groot. Bovendien bestaat de woningvoorraad vooral uit eengezinswoningen in de koopsector. (Potentiële) inwoners van beide regio's hebben dan ook relatief veel ruimte tot hun beschikking, zowel in als om het huis.

De bevolking van beide regio's bestaat voor een relatief groot deel uit 65-plussers, en er zijn (met name in Doetinchem en omgeving) relatief weinig kinderen tussen 0 en 9 jaar. Het aandeel jongeren tussen 10 en 19 jaar is opmerkelijk genoeg juist weer groter dan gemiddeld in de andere regio's in Nederland. Tot slot zijn er in beide regio's enerzijds relatief weinig hoogopgeleiden en anderzijds ook relatief weinig niet-westerse allochtonen.

Tabel 4.1 Het meest kenmerkende van de regio's Doetinchem & omstreken, en Winterswijk & omstreken

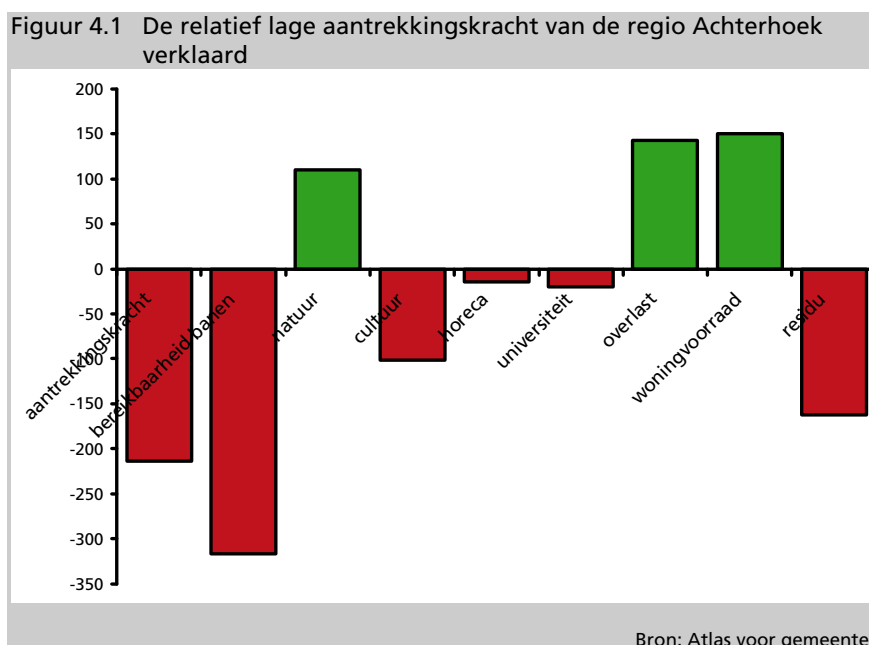
	Doetinchem & omstreken	Winterswijk & omstreken	Gemiddelde overige regio's
Bevolking			
Inwoners	166.612	86.578	301.103
Aandeel vrouwen	50,3%	49,8%	50,5%
Aandeel 65-plussers	18,1%	17,5%	15,5%
Aandeel kinderen 0-9 jaar	10,6%	11,2%	11,3%
Aandeel jongeren 10-19 jr	12,6%	12,8%	12,0%
Aandeel niet-westerse allochtonen	4,1%	3,7%	11,5%
Aandeel hoogopgeleiden	24,8%	22,1%	33,9%
Werkgelegenheid			
Werkgelegenheid (banen)	69.890	35.450	141.575
Aandeel industrie	17,8%	22,4%	10,3%
Aandeel landbouw	1,2%	2,4%	1,4%
Kansen op de arbeidsmarkt ¹⁰	0,930	0,915	0,943
Werkloosheid	4,1%	3,0%	5,22%
Grondgebruik			
Oppervlakte (in hectares)	61.065	34.596	74.325
Waarvan natuur	11%	8%	12%
Waarvan agrarisch terrein	77%	80%	54%
Bebouwingsdichtheid (woningen per hectare)	25	25	31
Woningen			
Gemiddelde woon- oppervlakte (in m ²)	131	123	115
Aandeel eengezinswoningen	92,5%	93,5%	70,7%
Aandeel koopwoningen	65,2%	72,1%	57,6%
Aandeel vooroorlogse woningen	17,0%	21,8%	20,8%
Voorzieningen			
Aantal uitvoeringen in de podiumkunsten per 1000 inwoners	2,73	2,43	4,02
Aantal winkels voor mode & luxe per 1000 inwoners	1,84	2,18	1,94
Aantal winkels voor dagelijkse boodschappen per 1000 inwoners	1,68	1,89	1,67

Bron: Atlas voor gemeenten

¹⁰ Het aantal banen dat voor de beroepsbevolking in de regio gemiddeld binnen acceptabele tijd te bereiken is, gedeeld door het aantal leden van de beroepsbevolking dat voor die banen in aanmerking komt.

De beide regio's in de Achterhoek bieden hun inwoners relatief weinig kansen op de arbeidsmarkt, maar desondanks is de werkloosheid in de beide regio's relatief laag. Het aanbod aan culturele voorzieningen is tot slot in beide regio's benedengemiddeld, terwijl het winkelaanbod (voor dagelijkse boodschappen) juist weer groter is dan gemiddeld in de andere regio's in Nederland.

De belangrijkste kwaliteit van beide regio's is de omvang van de woningen en de kwaliteit van de woonomgeving, met relatief weinig overlast & onveiligheid en het landelijke karakter. Het voorzieningenniveau en – vooral – de geringe carrièrekansen, zorgen er echter voor dat de regio Achterhoek een lagere aantrekkingskracht op verhuizende huishoudens heeft dan de andere regio's in Nederland.

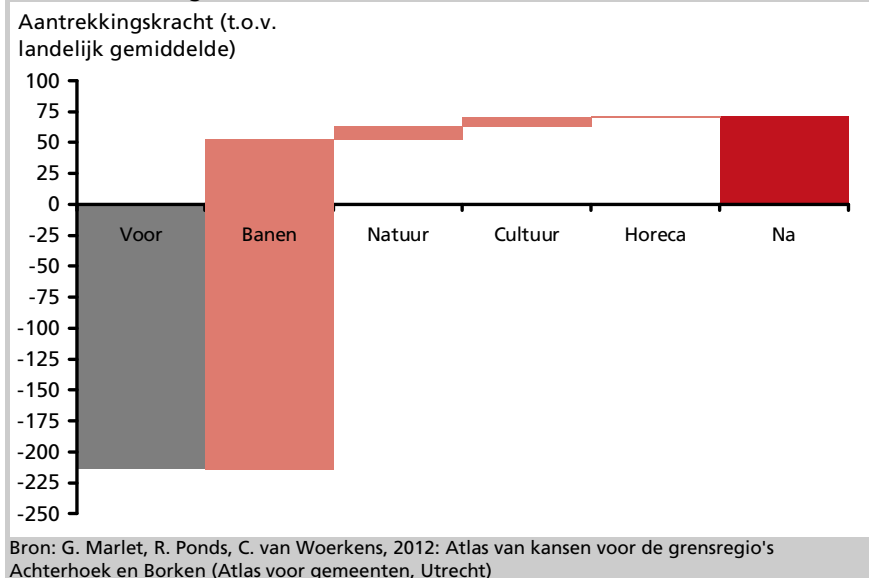
In figuur 4.1 is dat voor de gehele regio Achterhoek weergegeven. De linker staaf in de grafiek laat zien hoe het gesteld is met de relatieve aantrekkingskracht van die regio, ten opzichte van de andere regio's in Nederland. De overige staafjes in de grafiek laten zien waar die afwijking van het gemiddelde door wordt verklaard; de kwaliteit van de woningvoorraad en woonomgeving (overlast) en de natuurlijke omgeving dragen positief bij aan de relatieve aantrekkingskracht. De overige factoren,

en met name de bereikbaarheid van banen (ofwel de carrièrekansen van een potentiële inwoner), negatief.

De relatief lage aantrekkingskracht van de regio Achterhoek verklaart ook waarom het aandeel hoger opgeleiden onder de bevolking relatief laag is, en de regio relatief gevoelig is voor bevolkingskrimp.¹¹

Een van de belangrijkste maatregelen waarmee de aantrekkingskracht van de regio aanzienlijk zou kunnen worden vergroot, is het slechten van de grensbarrières op de arbeidsmarkt. Als banen over de grens op dezelfde wijze als banen binnen de landsgrenzen zouden meewegen in de overwegingen van mensen om ergens te gaan wonen en werken, zou de bereikbaarheid van banen binnen acceptabele reistijd vanuit de woonlocatie in de Achterhoek ineens bovengemiddeld zijn, en daarmee de aantrekkingskracht van de regio (zie figuur 4.2).¹²

Figuur 4.2 Grotere aantrekkingskracht regio Achterhoek door het slechten van grensbarrières

¹¹ G. Marlet, R. Ponds, C. van Woerkens, 2012: Atlas van kansen voor de grensregio's Achterhoek en Borken (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

¹² Ibidem.

Die grensbarrières hebben behalve met wet- en regelgeving echter ook te maken met taal- en cultuurverschillen. Het slechten van dergelijke grensbarrières is dan ook een kwestie van lange adem. Op kortere termijn kunnen naar verwachting vergelijkbare, zij het in omvang waarschijnlijk minder grote, positieve effecten worden verwacht van infrastructurele maatregelen waarmee de bereikbaarheid van de rest van Nederland vanuit de Achterhoek wordt verbeterd.

Het meest voor de hand ligt daarbij het doortrekken van de A18, inclusief een aftakking naar Winterswijk. Daarnaast kan een betere/frequenter aansluiting op het OV-netwerk een belangrijke positieve bijdrage leveren aan de aantrekkingskracht van de regio Achterhoek, en de strijd tegen bevolkingsdaling. De impact van dergelijke maatregelen is naar verwachting zeer groot, hoewel nader onderzoek zou moeten uitwijzen hoe groot het effect op de bereikbaarheid van werk, en daarmee de aantrekkingskracht van de Achterhoek, precies is.